

7

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Πτυχιακή Εργασία

Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της
Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την εισαγωγή του
κοινού νομίσματος

Εισηγητής Καθηγητής:
ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

Σπουδάστριες :
ΓΚΑΪΝΑ ΕΥΘΥΜΙΑ
ΖΙΩΓΑ ΒΑΓΙΑ
ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΣΙΑΣΤΑΘΗ ΣΩΤΗΡΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	7
ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ	7
1.1 Η σπουδαιότητα του εμπορίου	7
1.2 Ιστορική αναδρομή.....	8
1.3 Γενεσιουργοί λόγοι του διεθνούς εμπορίου	9
1.4 Η Μαρξιστική Αντίληψη.....	23
1.5 Σημασία του διεθνούς εμπορίου για κάθε χώρα.....	27
1.6 Ωφέλειες από το διεθνές εμπόριο	28
1.7 Προβλήματα από το διεθνές εμπόριο	29
1.8 Θεωρίες εμπορίου.....	31
1.9 Παλιές και νέες θεωρίες	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	49
Ο ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΤΙΒΟΣ	49
2.1 Χαρακτηριστικά	49
2.2 Τάσεις που εμφανίζονται στην διεθνή οικονομική δραστηριότητα	51
2.3 Η διεθνοποίηση της οικονομικής ζωής	53
2.4 Μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα της διεθνοποίησης	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	62
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.	62
3.1 Ίδρυση της Ε.Ο.Κ.....	64
3.2 Εξελίξεις στην ΕΟΚ-Τα πρώτα τριάντα χρόνια	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	67
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΟΠΙΩΣΗ	67
4.1 Επιδράσεις από την οικονομική ενοποίηση	68
4.2 Καθοριστικοί παράγοντες επιδράσεων της τελωνιακής ένωσης.....	70
4.3 Η παραδοσιακή θεωρία της οικονομικής ενοποίησης και οι αναπτυσσόμενες χώρες	71
4.4 Αναπτυξιακή ενοποίηση.....	72
4.5 Νομισματική ενοποίηση - Monetary Integration.....	74

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	6132

4.6 Το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα.....	76
4.7 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.....	78
4.8 Τεχνικά προβλήματα κατά τη μεταβατική περίοδο.....	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	83
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΟΠΙΩΣΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ	
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	83
5.1 Η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη.....	83
5.2 Η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά.....	83
5.3 Οι αναμενόμενες οικονομικές επιδράσεις της ενιαίας αγοράς.....	85
5.4 Η άνιση ανάπτυξη και τα προβλήματα της Κοινότητας.....	88
5.5 Οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της Ε.Ε.....	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	91
ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	91
6.1 Η συνθήκη Μάαστριχ και η οικονομική και νομισματική ένωση (ONE).....	91
6.2 Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997).....	98
6.3 Ο τίτλος V της συνθήκης για την Ε.Ε.....	99
6.4 Η κοινή εμπορική πολιτική.....	102
6.5 Η Ελληνική στάση.....	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο	109
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	109
7.1 Πρακτική Dumping.....	110
7.2 Οι κεντρικοί άξονες του ανταγωνιστικού πλαισίου.....	111
7.3 Οι κοινοτικές διατάξεις περί ανταγωνισμού.....	113
7.4 Οι κρατικές ενισχύσεις.....	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο	118
ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΗΣ Ε.Ε - ΕΥΡΩ	118
8.1 Τα οφέλη του κοινού νομίσματος.....	118
8.2 Τα εν δυνάμει μειονεκτήματα.....	119
8.3 Ευρώ – Ξένες χώρες.....	121
8.4 Ευρώ – Ελληνική Οικονομία.....	124
8.5 Ευρώ – Η ανοδική πορεία.....	125
8.6 Ευρώ - Δολάριο.....	125
8.7 Εξαγωγές - Επενδύσεις.....	128
8.8 Αδύναμος κρίκος η οικονομία της ευρωζώνης.....	134

8.9 Ισοζύγιο Πληρωμών	136
8.10 Η πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά την πενταετία 1997-2001	141
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο	157
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ.....	157
9.1 Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας Ελληνικής Οικονομίας	157
9.2 Δημιουργία υγιών εξωστρεφών επιχειρήσεων	159
9.3 Η Ελληνική οικονομία τη δεκαετία που διανύουμε	163
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο	167
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	167
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	176

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας εξαρτάται από ένα πλήθος παραγόντων. Από τους πλέον βασικούς είναι το εμπόριο, το οποίο συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη με τις εισαγωγές και τις εξαγωγές.

Η Διεθνοποίηση δεν είναι καθόλου καινούργιο φαινόμενο. Η καθαρά οικονομική πλευρά της διεθνοποίησης υπάρχει από τότε που ο καπιταλισμός γίνεται διεθνές φαινόμενο. Η διεθνοποίηση επέφερε και την αλληλεξάρτηση των οικονομιών, των τεχνολογιών και ως ένα βαθμό της πολιτικής.

Κύριο χαρακτηριστικό της Ελληνικής οικονομίας είναι η οικονομική της εξάρτηση από το εξωτερικό. Από το 1981 που εντάχθηκε η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα απέκτησε τη δυνατότητα βελτίωσης της οικονομίας της με καλύτερους όρους.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσει την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας, με τη συμβολή του Διεθνούς Εμπορίου, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην προσπάθεια αυτή αρχικά επιχειρούμε να δείξουμε την σπουδαιότητα του διεθνούς εμπορίου, κάνοντας ιστορική αναδρομή, αναφέροντας τις ωφέλειες και τα προβλήματα που προκύπτουν από αυτό και αναλύοντας τις βασικότερες θεωρίες του Διεθνούς Εμπορίου.

Στη συνέχεια αναφερόμαστε στο διεθνοποιημένο οικονομικό στίβο και στα χαρακτηριστικά του. Παρουσιάζουμε τις τάσεις που εμφανίζονται στην διεθνή οικονομική δραστηριότητα καθώς επίσης και τα μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα της διεθνοποίησης.

Ακολούθως η ανάλυση υπεισέρχεται στη διαδικασία ίδρυσης της ΕΟΚ κάνοντας ιστορική αναδρομή και αναφέροντας τις εξελίξεις των πρώτων τριάντα ετών. Ως

συνέπεια της ίδρυσης της ΕΟΚ έχουμε την νομισματική ενοποίηση η οποία επιδρά στην οικονομική ζωή των κρατών -μελών που συμμετέχουν. Η νομισματική ενοποίηση κατέστησε αναγκαία τη δημιουργία του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος και την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην διαδικασία ενοποίησης της Ε.Ε, με τις επιδράσεις που αυτή είχε, στην απελευθέρωση του Διεθνούς Εμπορίου. Αναφερόμαστε επίσης στη δημιουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς και στα προβλήματα που προέκυψαν από την άριστη ανάπτυξη της κοινότητας.

Η μετάβαση προς την Νομισματική Ένωση δημιούργησε δύο πολύ σημαντικές συνθήκες. Η συνθήκη του Μαστριχτ και η συνθήκη του Άμστερνταμ που είναι η εξέλιξη της συνθήκης του Μαστριχτ.

Ακολουθεί η πολιτική ανταγωνισμού των κρατών – μελών με τους άξονες πάνω στους οποίους έπρεπε να κινηθούν τα κράτη – μέλη προκειμένου να αναπτύξουν έναν υγιή ανταγωνισμό. Σχετικά με τον ανταγωνισμό υπήρχαν συγκεκριμένες διατάξεις από την Κοινότητα καθώς επίσης και κρατικές ενισχύσεις όπου χρειαζόταν.

Στη συνέχεια αναφερόμαστε στο κοινό νόμισμα της Ε.Ε το Ευρώ. Παρουσιάζουμε το Ευρώ σε σχέση με τις Ξένες χώρες, την Ελληνική Οικονομία και το δολάριο. Επιπλέον δίνεται έμφαση στις επιπτώσεις του νέου νομίσματος στις επενδύσεις και τις εξαγωγές.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, επιχειρείται η εξέταση της περίπτωσης της Ελλάδας σε σχέση με την ΟΝΕ. Βλέπουμε την πορεία της Ελληνικής οικονομίας κατά την πενταετία 1997 – 2001. Παρατηρούμε την δημιουργία υγιών εξωστρεφών επιχειρήσεων και αναφερόμαστε στις εξελίξεις της Ελληνικής οικονομίας κατά την δεκαετία που διανύουμε.

Καταλήγοντας παραθέτουμε, κάποια συμπεράσματα σχετικά με την παραπάνω ανάλυση και μερικές προτάσεις για την καλύτερη ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας και την προώθηση της στην Ε.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ

1.1 Η σπουδαιότητα του εμπορίου

Το εμπόριο είναι ο παλαιότερος και πιο σημαντικός οικονομικός δεσμός μεταξύ των εθνών. Το εμπόριο μεταξύ των εθνών κατέχει κεντρική θέση στην εξέλιξη των διεθνών σχέσεων. Η σύγχρονη αλληλεξαρτημένη παγκόσμια οικονομία της αγοράς καθιστά το Διεθνές Εμπόριο ακόμη πιο σημαντικό και οι εξελίξεις της δεκαετίας του 1980 έχουν ασκήσει βαθιά επίδραση στη φύση της Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας.

Έννοια του διεθνούς εμπορίου

Οι ανταλλαγές που γίνονται μεταξύ διαφορετικών χωρών δηλαδή το εξωτερικό εμπόριο (εισαγωγές – εξαγωγές) φέρνει σε εμπορική επικοινωνία τις εθνικές οικονομίες των διαφόρων χωρών, δηλαδή δημιουργεί τις διεθνείς εμπορικές σχέσεις. Και το εμπόριο μεταξύ διαφορετικών χωρών διαμορφώνει την έννοια του Διεθνούς Εμπορίου. Το Διεθνές Εμπόριο λέγεται και παγκόσμιο (World Trade) και με το όρο αυτό εννοούμε το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου (εισαγωγών – εξαγωγών) όλων των χωρών του κόσμου μέσα σε μια χρονική περίοδο (συνήθως ετήσια).

Η επίδραση του Διεθνούς Εμπορίου στο οικονομικό πρόβλημα του ανθρώπου γίνεται με την ανταλλαγή ανάμεσα στις διαφορετικές χώρες οικονομικών αγαθών και παραγωγικών συντελεστών. Και επειδή τα οικονομικά αγαθά ενσωματώνουν παραγωγικούς συντελεστές, που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή τους, η διεθνής οικονομική ανταλλαγή υποβοηθάει τη διαδικασία αριστοποίησης της κατανομής παραγωγικών συντελεστών.

1.2 Ιστορική αναδρομή

Για αιώνες η φορολογία του Διεθνούς Εμπορίου ήταν μια από τις πιο σημαντικές πηγές για τις πολιτικές ελίτ για τις αυτοκρατορικές δυνάμεις.

Με την οικονομική μεγέθυνση κατά τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, που επιτρέπει στις κυβερνήσεις να αντικαθιστούν με εγχώριες πηγές εσόδων τα δασμολογικά έσοδα σαν πηγή χρηματοδότησης του δημοσίου, η σημασία που έχει το εμπόριο σαν δημοσιονομικό έσοδο έχει μειωθεί.

Το εμπόριο επεκτεινόταν όλες τις περιόδους της ανθρώπινης ιστορίας, επειδή όλες οι κοινωνίες ήθελαν να αποκτήσουν αγαθά που δεν μπορούσε να τους προσφέρει η εγχώρια οικονομία. Η επέκταση αυτή είχε πολλά συναφή αποτελέσματα :

1. Μια τεχνολογική διάχυση, η οποία συμβάλει στην οικονομική ευημερία όλων των λαών.
2. Μια επίδραση της ζήτησης ή ένα κενύσιανό αποτέλεσμα στην οικονομία το οποίο δίνει ώθηση στην οικονομική μεγέθυνση και στην συνολική αποδοτικότητα της οικονομίας.
3. Οφέλη για τις μεμονωμένες επιχειρήσεις καθώς το εμπόριο αυξάνει, το μέγεθος της αγοράς και την απόδοση των επενδύσεων, ενώ ταυτόχρονα προάγει το γενικό επίπεδο της οικονομική δραστηριότητας στην οικονομία συνολικά.
4. Προσφέρθηκε μια διευρυμένη κλίμακα καταναλωτικών επιλογών.
5. Μειώθηκε το κόστος εισροών (όπως οι πρώτες ύλες και τα ενδιάμεσα βιομηχανικά αγαθά, πράγμα που επιτρέπει τη μείωση του συνολικού κόστους παραγωγής).

Το εμπόριο έχει και ένα άλλο και περισσότερο αμφιλεγόμενο αποτέλεσμα, πρόκειται για την πολιτιστική του επίδραση στις αξίες, τις ιδέες και την συμπεριφορά της κοινωνίας. Οι φιλελεύθεροι είχαν γενικά θεωρήσει την επίδραση του διεθνούς εμπορίου

ως θετική εφόσον πιστεύουν ότι η επαφή μεταξύ κοινωνιών οδηγεί σε διάχυση των ιδεών και των τεχνολογικών επιτευγμάτων και ότι το εμπόριο δίνει ώθηση στην κοινωνική πρόοδο.

Οι θιασώτες του οικονομικού εθνικισμού αντίθετα συχνά βλέπουν το εμπόριο αρνητικά, πιστεύοντας ότι καταστρέφει παραδοσιακές αξίες και διαφθείρει τους ανθρώπους, ενθαρρύνοντας τον υλισμό και την κατανάλωση πολυτελών αγαθών, πράγμα που θεωρείται επιζήμιο για τα άτομα και την κοινωνία. Πολλοί από τους επικριτές του διεθνούς εμπορίου το βλέπουν σαν μια μορφή πολιτιστικού ιμπεριαλισμού που πρέπει να τεθεί υπό αυστηρό έλεγχο.

1.3 Γενεσιουργοί λόγοι του διεθνούς εμπορίου

1. Απομάκρυνση των σύγχρονων κρατών από την πολιτική και την επιδίωξη αυτάρκειας και από τον απομονωτισμό.
2. Η τάση για εξειδίκευση της παραγωγής από τις διάφορες χώρες με την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων που διαθέτουν και τον βάση αυτής καταμερισμό της παραγωγής.
3. Η εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων που έχει κάθε χώρα απέναντι στις άλλες ώστε να παράγει προϊόντα που να μπορεί να διοχετεύει (εξάγει σε άλλες χώρες).

Γενικά για το διεθνές εμπόριο

Τα τελευταία χρόνια ο οικονομικός τομέας χαρακτηρίζεται από όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση των εθνικών οικονομιών. Η αλληλεξάρτηση αυτή καθιστά το διεθνές εμπόριο ακόμη πιο σημαντικό. Δεν είναι τυχαίο ότι πολλές αυτοκρατορίες αναπτύχθηκαν κατά το παρελθόν σε εμπορικά σταυροδρόμια και αγωνιζόταν να ελέγξουν τους εμπορικούς δρόμους της Ασίας, της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής. Όλες οι οικονομίες

επιθυμούσαν να αποκτήσουν αγαθά που δεν μπορούσε να τους προσφέρει η εγχώρια οικονομία.

Η επέκταση αυτή είχε πολλά αποτελέσματα :

α) Οφέλη για τις μεμονωμένες επιχειρήσεις καθώς το εμπόριο αυξάνει το μέγεθος της αγοράς, προωθεί οικονομίες κλίμακας και αυξάνει την απόδοση των επενδύσεων, ενώ ταυτόχρονα προάγει το γενικό επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας στην οικονομία συνολικά.

β) Προσφέρθηκε το κόστος εισροών όπως οι πρώτες ύλες και τα ενδιάμεσα βιομηχανικά αγαθά : πράγμα που επιτρέπει τη μείωση του συνολικού κόστους παραγωγής.

Το εμπόριο έχει ένα άλλο και περισσότερο αμφιλεγόμενο αποτέλεσμα, πρόκειται για την πολιτιστική του επίδραση, την επίδραση τους στις αξίες, τις ιδέες και την συμπεριφορά της κοινωνία. Οι φιλελεύθεροι είχαν γενικά θεωρήσει την επίδραση του διεθνές εμπορίου ως θετική, εφόσον πίστευαν ότι η επαφή μεταξύ κοινωνιών οδηγεί σε διάχυση των νέων ιδεών και τεχνολογικών επιτευγμάτων, και ότι το εμπόριο δίνει ώθηση στην κοινωνική πρόοδο.

Οι θιασώτες του οικονομικού εθνικισμού, αντίθετα συχνά βλέπουν το εμπόριο αρνητικά πιστεύοντας ότι καταστρέφει παραδοσιακές αξίες και διαφθείρει τους ανθρώπους ενθαρρύνοντας τον υλισμό και την κατανάλωση πολυτελών αγαθών, πράγμα που θεωρείται επιζήμιο για το άτομο και την κοινωνία. Πολλοί από τους επικριτές του διεθνούς εμπορίου, το βλέπουν σαν μια μορφή πολιτιστικού ιμπεριαλισμού που πρέπει να τεθεί υπό αυστηρό έλεγχο.

Η επίδραση του εμπορίου στην διεθνή πολιτική είναι άλλο θέμα διαμάχης. Οι φιλελεύθεροι βλέπουν το διεθνές εμπόριο σαν δύναμη ειρήνης, επειδή πιστεύουν ότι η οικονομική αλληλεξάρτηση δημιουργεί θετικούς δεσμούς μεταξύ των λαών και προάγει

μια αρμονία συμφερόντων μεταξύ κοινωνιών, επίσης το διεθνές εμπόριο δίνει ένα λόγο να θέλουν τη διατήρηση της υφισταμένης κατάστασης πραγμάτων.

Οι υποστηρικτές του οικονομικού εθνικισμού και οι σύγχρονοι μαρξιστές, αντιθέτως, θεωρούν το εμπόριο καταστροφικό επειδή η οικονομική εξειδίκευση και αλληλεξάρτηση καθιστά τα κράτη ανασφαλή, εξαρτημένα και τρωτά στις εξωτερικές εξελίξεις.

Το εμπόριο, επομένως, θεωρείται πηγή πολιτιστικών εντάσεων και οικονομικός μοχλός επιρροής και εργαλείο με το οποίο μειώνεται η ικανότητα μιας κοινωνίας να ρυθμίζει τις υποθέσεις της.

Πριν όμως εξετάσουμε τι πρεσβεύουν οι φιλελεύθεροι και τι οι εθνικιστές για το διεθνές εμπόριο ας δούμε περιληπτικά τις δύο αυτές ιδεολογίες της πολιτικής οικονομίας.

α) Οικονομικός φιλελευθερισμός

Η φιλελεύθερη οικονομική θεωρία είναι προσηλωμένη στην ελευθερία των αγορών και την ελαχιστοποίηση του κρατικού παρεμβατισμού, αν και η έμφαση που δίνεται στο ένα ή το άλλο μπορεί να διαφέρει. Η φιλελεύθερη πολιτική θεωρία πιστεύει στην ισότητα και ελευθερία των ατόμων. Εδώ μας ενδιαφέρει πρωτίστως η οικονομική συνιστώσα της φιλελεύθερης θεωρίας. Η φιλελεύθερη αντίληψη στην πολιτική οικονομία ενσωματώνεται στον κλάδο της οικονομικής όπως αναπτύχθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Δυτική Ευρώπη.

Από τον Adam Smith ως τους σύγχρονους οπαδούς του, οι φιλελεύθεροι στοχαστές συμμερίζονται ένα συνεκτικό σύνολο παραδοχών και πεποιθήσεων γύρω από τη φύση των ανθρωπίνων όντων, της κοινωνίας και των οικονομικών δραστηριοτήτων. Ο φιλελευθερισμός παίρνει πολλές μορφές : κλασσικός, νεοκλασσικός, κέϋνσιανός,

μονεταριστικός, αυστριακός, θεωρία ορθολογικών προσδοκιών, κλπ. Οι παραλλαγές αυτές κυμαίνονται από εκείνες που δίνουν το προβάδισμα στην ισότητα και τείνουν προς την κοινωνική δημοκρατία και τον κρατικό παρεμβατισμό για την επίτευξη αυτού του σκοπού, μέχρι εκείνες που δίνουν έμφαση στην ελευθερία και τον μη παρεμβατισμό σε βάρος της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Όλες οι μορφές του οικονομικού φιλελευθερισμού όμως πιστεύουν ότι η αγορά και ο μηχανισμός των αγορών είναι τα πιο αποτελεσματικά μέσα για την οργάνωση των εγχώριων και διεθνών οικονομικών σχέσεων. Ο φιλελευθερισμός μπορεί πράγματι να οριστεί ως δόγμα και σύνολο αρχών για την οργάνωση και διεύθυνση οικονομίας της αγοράς ώστε να επιτύχει τη μέγιστη αποδοτικότητα, την οικονομική ανάπτυξη και την ατομική ευημερία.

Ο οικονομικός φιλελευθερισμός υποθέτει ότι η αγορά εμφανίζεται αυτόματα για να ικανοποιήσει ανθρώπινες ανάγκες και ότι, από τη στιγμή που θα συγκροτηθεί, η λειτουργία της είναι σύμφωνη με την εσωτερική λογική. Τα ανθρώπινα όντα είναι από τη φύση τους οικονομικά ζώα, κι επομένως οι αγορές εξελίσσονται φυσιολογικά χωρίς κεντρική διεύθυνση. Όπως έγραφε ο Adam Smith στον Πλούτο των εθνών, είναι έμφυτη η τάση του ανθρώπου «να παζαρεύει, να ανταλλάσσει αγαθό με αγαθό και να κάνει συναλλαγές». Για να διευκολυνθεί η ανταλλαγή και να βελτιωθεί η ευημερία, οι άνθρωποι δημιουργούν αγορές, χρήμα και οικονομικούς θεσμούς. Η λογική βάση του συστήματος της αγοράς είναι ότι αυξάνει την οικονομική αποδοτικότητα, μεγιστοποιεί την οικονομική ανάπτυξη κι επομένως παράγει την ανθρώπινη ευημερία.

Μολονότι οι φιλελεύθεροι πιστεύουν ότι η οικονομική δραστηριότητα αυξάνει επίσης την ισχύ και την ασφάλεια ενός κράτους, υποστηρίζουν ότι πρωταρχικός σκοπός της οικονομικής δραστηριότητας είναι το όφελος των ατομικών καταναλωτών.

Θεμελιακή προκείμενη του φιλελευθερισμού είναι ότι ο ατομικός καταναλωτής, η ατομική επιχείρηση ή το νοικοκυριό, αποτελούν τη βάση της οικονομίας. Τα άτομα συμπεριφέρονται ορθολογικά και προσπαθούν να μεγιστοποιήσουν ή να ικανοποιήσουν ορισμένες αξίες με το μικρότερο δυνατό κόστος.

Τέλος ο φιλελευθερισμός υποστηρίζει ότι ένα άτομο θα επιδιώξει να επιτύχει ένα στόχο μέχρι τη στιγμή που το κόστος το οποίο συνδέεται με την επίτευξη αυτού του στόχου να είναι ίσο με τα οφέλη. Ο φιλελευθερισμός επίσης υποθέτει ότι υπάρχει μια αγορά όπου τα άτομα έχουν τέλεια πληροφόρηση κι επομένως είναι σε θέση να επιλέγουν τους πιο ωφέλιμους τρόπους δράσης. Οι ατομικοί παραγωγοί και καταναλωτές θεωρούνται εξαιρετικά ευαίσθητοι απέναντι στα σήματα των τιμών. Έτσι δημιουργείται μια εύκαμπτη οικονομία, όπου κάθε αλλαγή στις σχετικές τιμές προκαλεί μια αντίστοιχη αλλαγή στα πρότυπα παραγωγής, κατανάλωσης και οικονομικών θεσμών. Παραπέρα, σε μια αληθινά ανταγωνιστική αγορά, οι όροι της ανταλλαγής καθορίζονται αποκλειστικά από τους παράγοντες της προσφοράς και της ζήτησης και όχι από την όποια άσκηση ισχύος και καταναγκασμού. Αν η ανταλλαγή είναι εκούσια, και τα δύο μέρη ωφελούνται.

Στην καθομιλουμένη, «η ελεύθερη ανταλλαγή δεν είναι ποτέ κλοπή». Μια οικονομία της αγοράς διέπεται κυρίως από το νόμο της ζήτησης. Αυτός ο «νόμος» ή η παραδοχή, αν το προτιμάτε, λέει ότι οι άνθρωποι θα αγοράζουν περισσότερη ποσότητα από ένα αγαθό όταν η σχετική τιμή του πέφτει και λιγότερη όταν ανεβαίνει.

Κάθε εξέλιξη που μεταβάλλει τη σχετική τιμή ενός αγαθού ή το σχετικό επίδομα ενός δράντος θα δημιουργεί ένα κίνητρο ή αντικίνητρο για την απόκτηση μεγαλύτερης ή μικρότερης ποσότητας ενός αγαθού. Για την πλευρά της προσφοράς της οικονομίας, η φιλελεύθερη οικονομική υποθέτει ότι τα άτομα επιδιώκουν την προαγωγή των συμφερόντων τους σε ένα κόσμο στενότητας και περιορισμένων παραγωγικών πόρων.

Το βασικό μάθημα της φιλελεύθερης οικονομικής είναι ότι «δωρεάν γεύματα δεν υπάρχουν» για να αποκτήσει κανείς κάτι, πρέπει να είναι πρόθυμος να παραιτηθεί από κάτι άλλο.

Ο φιλελευθερισμός υποθέτει επίσης ότι η οικονομία της αγοράς εκδηλώνει μια πανίσχυρη τάση προς την ισορροπία και την εγγενή σταθερότητα, τουλάχιστον στη μακροχρόνια περίοδο.

Μια ακόμη φιλελεύθερη παραδοχή είναι ότι στο υπόβαθρο του ανταγωνισμού παραγωγών και καταναλωτών στην αγορά βρίσκεται μια βασική μακροχρόνια αρμονία συμφερόντων – μια αρμονία η οποία υπερβαίνει κάθε προσωρινή σύγκρουση συμφερόντων. Η προσπάθεια του ατόμου στην αγορά προαγάγει το δικό του συμφέρον αυξάνει την κοινωνική ευημερία επειδή οδηγεί στη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας, με αποτέλεσμα η οικονομική πρόοδος που συντελείται θα ωφελεί πραγματικά όλους.

Τέλος οι περισσότεροι σύγχρονοι φιλελεύθεροι οικονομολόγοι πιστεύουν στην πρόοδο, που ορίζεται πιο συχνά ως αύξηση του κατά κεφαλήν πλούτου. Στη διάρκεια των δύο τελευταίων αιώνων, συνήγαγαν τους «νόμους» της μεγιστοποιητικής συμπεριφοράς, όπως είναι η θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος, η θεωρία της οριακής χρησιμότητας και η ποσοτική θεωρία του χρήματος. Όπως είπε κάποτε ο Arthur Lewis, οι οικονομολόγοι ανακαλύπτουν νέους οικονομικούς νόμους με ρυθμό περίπου έναν ανά εικοσιπενταετία. Οι «νόμοι» αυτοί είναι και εμπειρικοί και κανονιστικοί. Παρά τα πισωγυρίσματα, ο σύγχρονος κόσμος κινείται στην κατεύθυνση της οικονομίας της αγοράς και της αυξανόμενης παγκόσμιας οικονομικής αλληλεξάρτησης επειδή ακριβώς οι αγορές είναι περισσότερο αποτελεσματικές από άλλες μορφές οικονομικής οργάνωσης (Hicks, 1969).

Οι φιλελεύθεροι, ουσιαστικά, πιστεύουν ότι το εμπόριο και οι οικονομικές συναλλαγές είναι πηγή ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των εθνών, γιατί τα αμοιβαία οφέλη

του εμπορίου και η διευρυνόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ εθνικών οικονομιών τείνουν να ενισχύσουν τις σχέσεις συνεργασίας. Ενώ η πολιτική τείνει να διαιρεί, η οικονομία τείνει να ενώνει τους ανθρώπους. Μια φιλελεύθερη διεθνής οικονομία θα ασκεί μια μετριαστική επίδραση στη διεθνή πολιτική, καθώς δημιουργεί δεσμούς αμοιβαίων συμφερόντων και αφοσίωση στο status quo.

β) Οικονομικός εθνικισμός

Ο οικονομικός εθνικισμός, όπως και ο οικονομικός φιλελευθερισμός, γνώρισε μερικές μεταμορφώσεις στη διάρκεια των τελευταίων αιώνων.

Μεταβολές επίσης γνώρισε και η ονομασία του : εμποροκρατία (μερκαντλισμός), κρατικισμός, προστατευτισμός, Γερμανική Ιστορική Σχολή και, προσφάτως, νέος προστατευτισμός.

Η κεντρική ιδέα του οικονομικού εθνικισμού είναι ότι οι οικονομικές δραστηριότητες θα πρέπει να υπηρετούν, και πράγματι υπηρετούν, το σκοπό της οικοδόμησης του κράτους και της προαγωγής των κρατικών συμφερόντων. Όλοι οι εθνικιστές αποδέχονται το προβάδισμα του κράτους, της εθνικής ασφάλειας και της στρατιωτικής ισχύος στην οργάνωση και λειτουργία του διεθνούς συστήματος. Μέσα σ' αυτή τη γενική στάση μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικές θέσεις. Μερικοί εθνικιστές θεωρούν την υπεράσπιση των εθνικών οικονομικών συμφερόντων ως ελάχιστη ουσιαστική προϋπόθεση για την ασφάλεια και την επιβίωση του κράτους. Αυτή η γενικά αμυντική θέση μπορεί να ονομαστεί «καλοπροαίρετη» εμποροκρατία.

Μια άλλη όμως ομάδα εθνικιστών βλέπει την διεθνή οικονομία ως στίβο ιμπεριαλιστικής επέκτασης και εθνικής μεγέθυνσης. Η επιθετική αυτή μορφή εθνικισμού μπορεί να αποκληθεί «κακοπροαίρετη» εμποροκρατία. Όπως έχει υποστηρίξει πειστικά ο Jacob Viner σε ένα απόσπασμα που αναφέρεται συχνά, οι

συγγραφείς που υποστηρίζουν τον οικονομικό εθνικισμό συμερίζονται μερικές πεποιθήσεις όσον αφορά τη σχέση πλούτου και ισχύος : (1) ο πλούτος είναι ένα απολύτως ουσιώδες μέσο ισχύος για ασφάλεια ή επιθετικότητα (2) η ισχύς είναι ουσιώδες ή πολύτιμο μέσο για την απόκτηση ή διατήρηση πλούτου (3) ο πλούτος ή η ισχύς είναι θεμιτοί απώτεροι στόχοι της εθνικής πολιτικής (4) υπάρχει μακροχρόνια αρμονία μεταξύ των σκοπών αυτών, αν και κάτω από ορισμένες συνθήκες μπορεί να είναι αναγκαίο για κάμποσο χρόνο να γίνουν οικονομικές θυσίες προς όφελος της στρατιωτικής ασφάλειας – άρα και μακροχρόνιας ευημερίας.

Οι υποστηρικτές του οικονομικού εθνικισμού θεωρούν τον αγώνα μεταξύ κρατών – καπιταλιστικών, σοσιαλιστικών ή οποιωνδήποτε άλλων – για οικονομικούς πόρους σαν τυπικό και πραγματικά εγγενές στοιχείο της φύσης του ίδιους του διεθνούς οικονομικού συστήματος. Αφού οι οικονομικοί πόροι είναι αναγκαίοι για την ισχύ, κάθε σύγκρουση είναι ταυτόχρονα οικονομική και πολιτική. Για αρκετούς λόγους, ο κυριότερος στόχος των εθνικιστών ήταν η εκβιομηχάνιση. Πρώτον, οι εθνικιστές πίστευαν ότι η βιομηχανία είχε θετικές εξωτερικές επιδράσεις σε όλη την οικονομία και οδηγούσε σε γενική οικονομική ανάπτυξη. Δεύτερον, συνέδεαν την απόκτηση βιομηχανίας με την οικονομική αυτάρκεια και την πολιτική αυτονομία. Τρίτον, και σημαντικότερο, η βιομηχανία ήταν σε μεγάλη εκτίμηση επειδή αποτελούσε τη βάση της στρατιωτικής ισχύος και κατείχε κεντρική θέση για την εθνική ασφάλεια στο σύγχρονο κόσμο. Ο οικονομικός εθνικισμός εκπηγάζει εν μέρει από την τάση των αγορών να συγκεντρώνουν πλούτο και να επιβάλλουν σχέσεις εξάρτησης ή ισχύος μεταξύ ισχυρών και ανίσχυρων οικονομιών. Στην πιο «καλοπροαίρετη» ή αμυντική μορφή του, ο οικονομικός εθνικισμός προσπαθεί να προστατεύσει τη χώρα από δυσμενείς εξωτερικές οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις. Στην πιο «κακοπροαίρετη» μορφή του, ο

οικονομικός εθνικισμός είναι προϊόν του οικονομικού πολέμου. Ο τύπος αυτός επικρατεί κυρίως σε επεκτατικές δυνάμεις.

Σε ένα κόσμο ανταγωνιζόμενων κρατών, ο εθνικιστής πιστεύει ότι το σχετικό όφελος είναι σημαντικότερο από το αμοιβαίο όφελος. Έτσι τα έθνη προσπαθούν συνεχώς να μεταβάλλουν τους κανόνες, για να ωφεληθούν τα ίδια περισσότερο από ότι άλλες οικονομικές δυνάμεις. Ο οικονομικός εθνικισμός θα εξακολουθεί, κατά πάσα πιθανότητα, να ασκεί σημαντική επιρροή στις διεθνείς σχέσεις όσο υπάρχει το κρατικό σύστημα.

Αφού γνωρίσαμε τις δύο αυτές ιδεολογίες ας δούμε τώρα πιο διεξοδικά τι πρεσβεύουν για το διεθνές εμπόριο.

α) Η φιλελεύθερη θεωρία του διεθνές εμπορίου

Η φιλελεύθερη θεωρία πιστεύει ότι το διεθνές εμπόριο έχει ευεργετικές επιδράσεις τόσο στην πλευρά της ζήτησης όσο και στην πλευρά της προσφοράς της οικονομίας. Ο Adam Smith υποστηρίζει στο έργο του «Ο πλούτος των εθνών» ότι το κλειδί για τον εθνικό πλούτο και την ισχύ ήταν η οικονομική μεγέθυνση.

Όταν το εμποροκρατικό κράτος εγείρει τα τείχη εναντίον της ανταλλαγής αγαθών και της διεύρυνσης των αγορών, περιορίζει την εγχώρια ευημερία και την οικονομική μεγέθυνση. Ο Smith ισχυριζόταν ότι το εμπόριο θα έπρεπε να είναι ελεύθερο και τα έθνη όφειλαν να συγκεντρώνουν τις προσπάθειές τους σε ότι μπορούσαν να κάνουν καλύτερα, ώστε να γίνουν πλούσια και ισχυρά. Στο κλασικό έργο «Αρχές Πολιτικής Οικονομίας και Φορολογίας» ο David Ricardo έδωσε την πρώτη «επιστημονική» απόδειξη ότι το διεθνές εμπόριο είναι αμοιβαία επωφελές. Ο νόμος του περί του συγκριτικού πλεονεκτήματος ή κόστους προσφέρουν μια νέα βάση για την ανάπτυξη

μιας φιλελεύθερης θεωρίας του εμπορίου και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο ολόκληρου οικοδομήματος της φιλελεύθερης οικονομικής.

Οικοδομώντας πάνω στις πρωτοπόρες ιδέες του Smith, ο Ricardo διατύπωσε το νόμο του συγκριτικού πλεονεκτήματος ως θεωρητική θεμελίωση του ελεύθερου εμπορίου. Ο Smith είχε υποστηρίξει την άποψη ότι το διεθνές εμπόριο στηριζόταν στο απόλυτο πλεονέκτημα, δηλαδή στη δυνατότητα ενός εξαγωγέα που διέθετε ένα ορισμένο ποσό παραγωγικών πόρων να παράγει μια ποσότητα αγαθών με χαμηλότερο κόστος από ότι οι ανταγωνιστές του. Με το νόμο του συγκριτικού πλεονεκτήματος ο Ricardo απέδειξε ότι η ροή εμπορίου μεταξύ χωρών καθορίζεται από το σχετικό κόστος των παραγόμενων αγαθών. Ο διεθνής καταμερισμός της εργασίας βασίζεται στο συγκριτικό πλεονέκτημα και οι χώρες θα τείνουν να εξειδικευθούν σε εκείνα τα εμπορεύματα που το κόστος τους είναι σχετικά χαμηλό. Ακόμα και αν ένα έθνος μπορεί να έχει απόλυτο πλεονέκτημα απέναντι όλων των εθνών σε κάθε αγαθό, εξειδικεύεται στα αγαθά στα οποία έχει το χαμηλότερο συγκριτικό κόστος, αφήνοντας την παραγωγή των άλλων αγαθών σε άλλες χώρες – πράγμα που επιτρέπει σε όλες τις χώρες να ωφελούνται από την ανταλλαγή. Η κλασική θεωρία του εμπορίου, όπως διατυπώθηκε από τον David Ricardo, τον John Stuart Mill και άλλους, στηριζόταν σε ένα αριθμό σημαντικών παραδοχών ή αφαιρέσεων από την πραγματικότητα.

Η κλασική θεωρία παρέλειπε το κράτος μεταφοράς. Το συγκριτικό πλεονέκτημα ήταν στατικό, δώρο της φύσης, που δεν μπορούσε να μεταφερθεί από τη μία χώρα στην άλλη. Η θεωρία βασιζόταν επίσης στην πεποίθηση ότι η ποσότητα και η αποδοτικότητα της εισροής εργασίας είναι ο κύριος καθοριστικός παράγοντας του κόστους παραγωγής. Οι νεοκλασικοί συγγραφείς πρόσθεσαν το κόστος μεταφοράς – υπέθεσαν ότι υπάρχει μεγαλύτερη κινητικότητα των παραγωγικών συντελεστών μεταξύ χωρών και τόνισαν τη σπουδαιότητα των αυξανόμενων αποδόσεων κλίμακας ως εξήγηση του εμπορίου.

Προσοχή δόθηκε επίσης στη δυναμική φύση του συγκριτικού πλεονεκτήματος, ενώ έγινε παραπέρα επεξεργασία της θεωρίας με τη βοήθεια μαθηματικών τεχνικών και στατιστικών δεδομένων. Στο κόστος της παραγωγής προστέθηκαν διάφοροι άλλοι παράγοντες, οδηγώντας στην έννοια της σχετικής προικοδότησης σε παραγωγικούς συντελεστές, την εξήγηση των εμπορικών ροών. Η ίδια η έννοια της εργασίας τροποποιήθηκε σε «ανθρώπινο κεφάλαιο» και το κόστος επαναπροσδιορίστηκε ως «εναλλακτικό κόστος». Οι κεντρικές ιδέες της νεοκλασικής οικονομικής προστέθηκαν για να ερμηνεύσουν τους όρους του εμπορίου και άλλα ζητήματα.

Μια επιπρόσθετη και στενά συνδεδεμένη εξέλιξη είναι η επέκταση του ενδοεπιχειρησιακού και διεπιχειρησιακού εμπορίου, που είναι το εμπόριο το οποίο διεξάγεται εξ ολοκλήρου μέσα σε μια πολυεθνική εταιρεία ή μεταξύ μερικών συνεργαζόμενων εταιριών διαμέσου μηχανισμών όπως οι κοινοπραξίες ή η υπερεργολαβική ανάθεση της παραγωγής συστατικών ενός τελικού προϊόντος.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η θεωρητική έρευνα, αναγνωρίζοντας τις εξελίξεις αυτές, ασχολείται με τη διεθνή διάδοση των ολιγοπωλιακών εταιριών και τη διεθνοποίηση της παραγωγής, προσπαθώντας να εξηγήσει τις στρατηγικές των πολυεθνικών εταιριών, όπως είναι, για παράδειγμα, το μείγμα του εμπορίου και της διεθνούς παραγωγής ή ο τόπος παραγωγής ή ο τόπος εγκατάστασης της παγκόσμιας παραγωγής.

Τέλος, οι φιλελεύθεροι ξέρουν το ελεύθερο εμπόριο ως την καλύτερη πολιτική, επειδή η εξειδίκευση και ο διεθνής καταμερισμός της εργασίας αυξάνουν την ατομική παραγωγικότητα και επομένως τη συσσώρευση εθνικού όσο και παγκόσμιου πλούτου, αυξάνοντας επιπλέον τις καταναλωτικές δυνατότητες.

β) Η Εθνικιστική θεωρία του διεθνούς εμπορίου

Οι οικονομικοί εθνικιστές δίνουν έμφαση στο κόστος του διεθνούς εμπορίου σε συγκεκριμένες ομάδες και κράτη και ευνοούν τον οικονομικό προστατευτισμό και τον κρατικό έλεγχο στο διεθνές εμπόριο. Η κριτική που ασκούν στη φιλελεύθερη θεωρία του εμπορίου μπορεί να συνοψιστεί σε τρεις γενικές κατηγορίες : 1) οι συνέπειες του ελεύθερου εμπορίου για την οικονομική ανάπτυξη και το διεθνή καταμερισμό της εργασίας, 2) τα σχετικά μειονεκτήματα μάλλον παρά τα οφέλη και 3) το αποτέλεσμα για την εθνική αυτονομία και η επίπτωση στην εγχώρια ευημερία.

Οι ρίζες του οικονομικού εθνικισμού μπορούν να αναζητηθούν στους μερκαντιλιστές συγγραφείς του δέκατου εβδόμου και δέκατου όγδοου αιώνα. Έκθεση για το ζήτημα των βιομηχανιών του Alexander Hamilton παρουσιάστηκε στη βουλή των αντιπροσώπων των ΗΠΑ το 1791, έριξε τον ιδεολογικό σπόρο του σύγχρονου οικονομικού εθνικισμού. Ο Hamilton εκσυγχρόνισε τη μερκαντιλιστική θέση και ανέπτυξε μια δυναμική θεωρία οικονομικής ανάπτυξης που βασιζόταν στην ανωτερότητα της βιομηχανίας έναντι της γεωργίας. «Όχι μόνον ο πλούτος αλλά και η ανεξαρτησία και η ασφάλεια μιας χώρας, φαίνεται να συνδέονται υλικά με την ευημερία των βιομηχανιών». Κάθε έθνος, με άποψη γι' αυτά τα μεγάλα θέματα, οφείλει να κατέχει στο εσωτερικό του όλα τα ουσιώδη, της εθνικής προσφοράς αγαθών. Σ' αυτά περιλαμβάνονται τα μέσα συντήρησης - η στέγη, ο ρουχισμός και η άμυνα.

Σύμφωνα με τον Hamilton και τους μεταγενέστερους υποστηρικτές του οικονομικού εθνικισμού, οι κυβερνήσεις μπορούν να μετασχηματίσουν την φύση των οικονομιών τους, άρα και τη θέση τους στη διεθνή οικονομία, μέσα από αυτό που αποκαλούν «βιομηχανικές πολιτικές». Η μεταφορά συντελεστών της παραγωγής από τις πιο αναπτυγμένες οικονομίες μπορεί να ενθαρρυνθεί για την ανάπτυξη συγκεκριμένων κλάδων. Ο Hamilton, παραδείγματος χάρη, υποστηρίζει ότι η μετανάστευση, ιδίως

ειδικευμένης εργασίας, θα πρέπει να ενθαρρύνει την επίσπευση της εκβιομηχάνισης. Το έθνος θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνει την εισαγωγή ξένου κεφαλαίου και θα πρέπει να ιδρύσει ένα τραπεζικό σύστημα που να παρέχει επενδυτικό κεφάλαιο.

Όπως και άλλοι мерκαντιστές πριν από αυτόν, ο Hamilton ταύτισε την εθνική ισχύ με την ανάπτυξη των βιομηχανιών.

Κατά το δέκατο ένατο αιώνα, οι ιδέες του Hamilton άσκησαν μέγιστη επιρροή στη Γερμανία, όπου το ιδεολογικό έδαφος είχε ήδη προετοιμαστεί από τον Johann Fichte και τον George Hegel.

Στο βαρυσήμαντο έργο του *National System of Political Economy* ο List υποστηρίζει ότι οι θεωρίες του ελεύθερου εμπορίου των κλασσικών Βρετανών οικονομολόγων ήταν η οικονομική πολιτική του ισχυρού, ότι δεν υπήρχε «φυσικός» ή αναλλοίωτος διεθνής καταμερισμός της εργασίας που να βασίζεται στο νόμο του συγκριτικού αποτελέσματος και ότι ο καταμερισμός της εργασίας ήταν απλώς μια ιστορική κατάσταση που απορρέει από προηγούμενη άσκηση οικονομικής και πολιτικής ισχύος.

Πολλοί πίστευαν ότι η επιτυχία του προστατευτισμού στη Γερμανία και ο ρόλος του κράτους στη βιομηχανική ανάπτυξη της Γερμανίας δικαίωσαν τις θεωρίες του οικονομικού εθνικισμού. Η Γερμανία, ήταν η πρώτη κοινωνία που εφάρμοσε μια συστηματική βιομηχανική πολιτική και υιοθέτησε την επιστημονική ανάπτυξη της βιομηχανίας της. Η γρήγορη αύξηση του γερμανικού πλούτου και της στρατιωτικής ισχύος, στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα αποτέλεσε το παράδειγμα για άλλες κοινωνίες. Οι υποστηρικτές του οικονομικού εθνικισμού στο τέλος του εικοστού αιώνα αμφισβητούν πάλι τη φιλελεύθερη παραδοχή ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα είναι σχετικά στατικό. Ισχυρίζονται ότι ο νόμος του συγκριτικού πλεονεκτήματος είναι μια εκλογίκευση του υφιστάμενου διεθνούς καταμερισμού της εργασίας και προτείνουν μια

εμπορική πολιτική που ενθαρρύνει την ανάπτυξη ή τη συντήρηση της εγχώριας βιομηχανίας. Από τη μια, η έμφαση που δίνουν οι εθνικιστές στην εκβιομηχάνιση εστιάζεται, στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, στην υιοθέτηση μιας στρατηγικής «υποκατάστασης των εισαγωγών», από την άλλη, αρκετά αναπτυγμένα κράτη, βλέποντας την εκπληκτική επιτυχία της ιαπωνικής οικονομίας στις δεκαετίες '70 και '80, υιοθέτησαν βιομηχανικές πολιτικές που αποσκοπούν στην ανάπτυξη ειδικών βιομηχανικών τομέων.

Ενώ οι οπαδοί του οικονομικού φιλελευθερισμού δίνουν έμφαση στο απόλυτο όφελος, σε παγκόσμιο πλούτο από ένα καθεστώς του ελεύθερου εμπορίου, οι υποστηρικτές του οικονομικού εθνικισμού του δέκατου ένατου αιώνα και οι απόγονοι τους του εικοστού, τονίζουν τη διανομή των ωφελειών από το διεθνές εμπόριο μεταξύ των διαφόρων χωρών. Οι εθνικιστές σημειώνουν ότι σε έναν κόσμο ελεύθερου εμπορίου οι όροι που το διέπουν τείνουν να ευνοούν την πιο αναπτυγμένη βιομηχανικά οικονομία.

Οι υποστηρικτές του οικονομικού εθνικισμού πίστευαν, επίσης ότι το ελεύθερο εμπόριο υπονομεύει την εθνική αυτονομία και τον κρατικό έλεγχο πάνω στην οικονομία, εκθέτοντας την οικονομία στις αντιξοότητες και τις αστάθειες της παγκόσμιας αγοράς και στην εκμετάλλευση από άλλες, ισχυρότερες οικονομίες. Υποστηρίζουν επίσης ότι η εξειδίκευση, ιδίως σε εξαγωγές εμπορευμάτων, περιορίζει την ευκαμψία, αυξάνει την ευπάθεια της οικονομίας σε δυσμενείς εξελίξεις, υποτάσσει την εγχώρια οικονομία στη διεθνή και απειλεί εγχώριους βιομηχανικούς κλάδους από τους οποίους εξαρτάται η εθνική ασφάλεια, η απασχόληση και άλλες αξίες της κοινωνίας.

Όπως τονίζουν με έμφαση οι εθνικιστές, η επέκταση της παγκόσμιας οικονομικής αλληλεξάρτησης δημιουργεί νέες μορφές εθνικής ανασφάλειας και νέους στίβους

διεθνούς σύγκρουσης παράλληλα με την οικονομική μεγέθυνση.

1.4 Η Μαρξιστική Αντίληψη

Όπως ο φιλελευθερισμός και ο εθνικισμός, ο μαρξισμός έχει εξελιχθεί θεαματικά από τότε που διατυπώθηκαν οι βασικές ιδέες του, από τους Karl Marx και Friedrich Engels στα μέσα του δεκάτου ένατου αιώνα. Άλλωστε και η σκέψη του ίδιου του Marx άλλαξε στη διάρκεια της ζωής του, και οι θεωρίες του ήταν πάντα αντικείμενο διαφορετικών ερμηνειών. Μολονότι ο Marx άλλαξε στη διάρκεια της ζωής του, και οι θεωρίες του ήταν πάντα αντικείμενο διαφορετικών ερμηνειών. Παρόλο που ο Marx έβλεπε τον καπιταλισμό σαν παγκόσμια οικονομία, δεν ανέπτυξε ποτέ ένα συστηματικό σύνολο ιδεών για τις διεθνείς σχέσεις. Το καθήκον του αυτό έπεσε στους ώμους των μαρξιστών της επόμενης γενιάς.

Όπως είδαμε να συμβαίνει με τον φιλελευθερισμό και τον εθνικισμό, έτσι και στον σύγχρονο μαρξισμό μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικά ρεύματα. Το πρώτο είναι αυτό του εξελικτικού μαρξισμού της σοσιαλδημοκρατίας - το ρεύμα αυτό έγινε τόσο πολύ μετριοπαθές, που δύσκολα διακρίνεται από το φιλελεύθερο ρεύμα της κοινωνικής ισότητας. Το άλλο ρεύμα είναι ο επαναστατικός μαρξισμός του Λένιν.

Παρά την ύπαρξη αυτών των διαφορετικών μαρξισμών, μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερα κοινά στοιχεία που χαρακτηρίζουν ολόκληρο το σώμα των μαρξιστικών κειμένων. Το πρώτο στοιχείο είναι η διαλεκτική προσέγγιση στη γνώση και την κοινωνία που ορίζει τη φύση της πραγματικότητας ως δυναμικής και συγκρουσιακής. Οι κοινωνικές ανισοροπίες και η επακόλουθη αλλαγή οφείλονται στην ταξική πάλη και τη λειτουργία των αντιθέσεων που είναι εγγενείς στα κοινωνικά και πολιτικά φαινόμενα. Δεν υπάρχει, κατά τον Marx, εγγενής κοινωνική αρμονία ούτε τάση για επιστροφή στην ισορροπία όπως πιστεύουν οι φιλελεύθεροι. Το δεύτερο στοιχείο είναι η υλιστική προσέγγιση στην ιστορία, η εξέλιξη των παραγωγικών δυνάμεων και των

οικονομικών δραστηριοτήτων κατέχει κεντρική θέση στην ιστορική αλλαγή και επενεργεί μέσα από την ταξική πάλη για την κατανομή του κοινωνικού προϊόντος. Το τρίτο στοιχείο είναι μια γενική αντίληψη για την καπιταλιστική ανάπτυξη, ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής και η μοίρα του διέπονται από ένα σύνολο «οικονομικών νόμων κίνησης της σύγχρονης κοινωνίας». Το τέταρτο στοιχείο είναι η κανονιστική προσήλωση στον σοσιαλισμό, όλοι οι μαρξιστές πιστεύουν ότι η σοσιαλιστική κοινωνία είναι το αναγκαίο και επιθυμητό τέλος της ιστορικής εξέλιξης

Ο Μαρξισμός χαρακτηρίζει τον καπιταλισμό σαν την ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής και την ύπαρξη μισθωτής εργασίας. Κατά τη μαρξιστική θεωρία, ο καπιταλισμός οδηγείται από τους καπιταλιστές που αγωνίζονται για το κέρδος και τη συσσώρευση κεφαλαίου σε μια ανταγωνιστική οικονομία της αγοράς. Η εργασία έχει αλλοτριωθεί και έχει καταστεί εμπόρευμα, που υπόκειται στο μηχανισμό των τιμών

Η καταγωγή, η εξέλιξη και η αναμενόμενη εξαφάνιση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής διέπονται, σύμφωνα με τον Marx, από τρεις αναπόφευκτους οικονομικούς νόμους. Ο πρώτος νόμος, ο νόμος της δυσαναλογίας, υποστήριζε μια εγγενής αντίθεση στον καπιταλισμό ανάμεσα στην ικανότητα του να παράγει αγαθά και την ικανότητα των καταναλωτών (μισθωτών εργατών) να αγοράζουν τα αγαθά αυτά. Έτσι, η σταθερά επανεμφανιζόμενη δυσαναλογία ανάμεσα στην παραγωγή και την κατανάλωση που οφείλεται στην «αναρχία» της αγοράς προκαλεί περιοδικές υφέσεις και οικονομικές διακυμάνσεις. Ο Marx πρόβλεψε ότι αυτές οι περιοδικά επαναλαμβανόμενες οικονομικές κρίσεις θα γινόταν ολοένα και σοβαρότερες και κάποια στιγμή θα ωθούσαν το προλεταριάτο να εξεγερθεί κατά του συστήματος.

Ο δεύτερος νόμος που δίνει ώθηση στην ανάπτυξη του καπιταλιστικού συστήματος, κατά τον Marx, είναι ο νόμος της συγκέντρωσης κεφαλαίου. Ο ανταγωνισμός αναγκάζει τους καπιταλιστές να αυξάνουν την αποτελεσματικότητά τους και να

επενδύουν κεφάλαια γιατί διαφορετικά κινδυνεύουν να εκτοπιστούν από την αγορά. Το αποτέλεσμα είναι να εξελίσσεται ο καπιταλισμός προς την αυξανόμενη συγκέντρωση πλούτου στα χέρια λίγων αλλά αποτελεσματικών καπιταλιστών, και στην αυξανόμενη εξαθλίωση των πολλών.

Ο τρίτος νόμος του καπιταλισμού είναι ο νόμος της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους. Καθώς το κεφάλαιο συσσωρεύεται και γίνεται περισσότερο άφθονο, η απόδοση του μειώνεται κι έτσι μειώνεται το κίνητρο για επένδυση. Ο Marx πίστευε ότι η τάση των κερδών να μειώνονται ήταν αναπόφευκτη. Καθώς η πίεση του ανταγωνισμού υποχρεώνει τους καπιταλιστές την παραγωγικότητά τους διαμέσου επενδύσεων σε νέες, με λιγότερες απαιτήσεις σε εργασία και πιο παραγωγικές τεχνολογίες, το ποσοστό ανεργίας θα αυξηθεί και το ποσοστό κέρδους η υπεραξίας θα μειωθεί. Η συμπεριφορά αυτή θα οδηγεί σε οικονομική στασιμότητα, αύξηση της ανεργίας και «εξαθλίωση» του προλεταριάτου. Και κάποια στιγμή, η ολοένα και μεγαλύτερη ένταση και σοβαρότητα του οικονομικού κύκλου θα εξωθεί τους εργάτες να εξεγερθούν και να καταστρέψουν το καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα.

Ο Marx πίστευε ότι, στα μέσα του δέκατου ένατου αιώνα, η ωρίμανση του καπιταλισμού στην Ευρώπη και η έλξη της παγκόσμιας περιφέρειας στην οικονομία της αγοράς θα εγκαινίαζαν το στάδιο των προλεταριακών επαναστάσεων που θα επέφεραν το τέλος της καπιταλιστικής οικονομίας. Όταν η προφητεία αυτή δεν επαληθεύτηκε, οι μαθητές του Karl Marx, όπως ο Rudolf Hilferding και η Rosa Luxemburg, άρχισαν να ενδιαφέρονται για τη συνεχιζόμενη ζωτικότητα του καπιταλισμού και την άρνηση του να εξαφανιστεί. Η δύναμη του εθνικισμού, οι οικονομικές επιτυχίες του καπιταλισμού και η εμφάνιση του ιμπεριαλισμού, οδήγησαν σε μια μεταμόρφωση της μαρξιστικής σκέψης που έφτασε στο αποκορύφωμα της με τον Ιμπεριαλισμό του Λένιν (1939). Γράφοντας στις συνθήκες του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου και στηριζόμενος σε κείμενα

άλλων μαρξιστών, ο Λένιν ανέπτυξε στον Ιμπεριαλισμό μια πολεμική, ταυτόχρονα, εναντίων των ιδεολογικών του αντιπάλων και μια σύνθεση της μαρξιστικής κριτικής στην παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία. Οριοθετώντας τη δική του θέση, ουσιαστικά μετέτρεψε το μαρξισμό από μια θεωρία της εγχώριας οικονομικής σε μια θεωρία των διεθνών πολιτικών σχέσεων μεταξύ καπιταλιστικών κρατών.

Η ουσία του επιχειρήματος του Λένιν είναι ότι η καπιταλιστική διεθνής οικονομία αναπτύσσει πράγματι τον κόσμο, αλλά δεν τον αναπτύσσει ομοιόμορφα. Οι εθνικές καπιταλιστικές οικονομίες αναπτύσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς, και οι διαφορές αυτές στην αύξηση της εθνικής ισχύος είναι σε τελική ανάλυση υπεύθυνες για τον ιμπεριαλισμό, τον πόλεμο και τη διεθνή πολιτική αλλαγή..

Ο Λένιν πρόσθεσε έναν τέταρτο νόμο στους τρεις αρχικούς μαρξιστικούς νόμους του καπιταλισμού. Ο νόμος είναι ότι, καθώς ωριμάζουν οι καπιταλιστικές κοινωνίες, συσσωρεύεται το κεφάλαιο και μειώνεται το ποσοστό κέρδους, οι καπιταλιστικές οικονομίες αναγκάζονται να κατακτήσουν αποικίες και να δημιουργήσουν εξαρτημένες χώρες που χρησιμεύουν ως αγορές, διέξοδοι επενδύσεων και πηγές τροφίμων και πρώτων υλών. Στον ανταγωνισμό τους οι αποικιοκρατικές δυνάμεις μοιράζονται μεταξύ τους τις αποικίες σύμφωνα με τη σχετική ισχύ τους. Έτσι, η πιο αναπτυγμένη καπιταλιστική οικονομία, δηλαδή η Μεγάλη Βρετανία, πήρε το μεγαλύτερο μερίδιο αποικιών. Όταν όμως άρχισαν να αναπτύσσονται άλλες καπιταλιστικές οικονομίες, ζητούσαν επιτακτικά την αναδιανομή των αποικιών αυτών.

Γενικά, όπως υποστήριζε ο Λένιν, καθώς οι καπιταλιστικές οικονομίες επεκτείνονται και συσσωρεύουν κεφάλαιο με διαφορετικούς ρυθμούς, ένα διεθνές καπιταλιστικό σύστημα δεν μπορεί ποτέ να είναι σταθερό, παρά μόνο για πολύ σύντομες χρονικές περιόδους. Ο νόμος της άνισης οικονομικής ανάπτυξης, με τις αναπόφευκτες συνέπειες του, ήταν πράγματι ενεργός στην εποχή του Λένιν επειδή ο κόσμος είχε γίνει ξαφνικά

πεπερασμένος, ουσιαστικά είχε μετατραπεί σε ένα κλειστό σύστημα. Για δεκαετίες οι ευρωπαϊκές καπιταλιστικές δυνάμεις επεκτείνονταν, καταβροχθίζοντας υπερπόντια εδάφη, αλλά οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις έρχονταν ολοένα και περισσότερο, σε επαφή μεταξύ τους – επομένως και σε σύγκρουση – καθώς τα αποικιακά εδάφη ελαττώνονταν.

Συνοψίζοντας, ο Λένιν υποστήριζε ότι η σύμφυτη αντίφαση του καπιταλισμού είναι ότι, ενώ αναπτύσσει τον κόσμο, ταυτόχρονα σπείρει τους πολιτικούς σπόρους της καταστροφής του, καθώς διαχέει την τεχνολογία, τη βιομηχανία και τη στρατιωτική ισχύ. Δημιουργεί εξωτερικούς ανταγωνιστές με χαμηλότερους μισθούς εργασίας και βιοτικό επίπεδο, που μπορούν να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά τις πρώην κυρίαρχες οικονομίες στο πεδίο των διεθνών αγορών. Η εντατικοποίηση του οικονομικού και πολιτικού ανταγωνισμού αν ανάμεσα στις παρακμάζουσες και τις ανερχόμενες καπιταλιστικές δυνάμεις οδηγεί σε συγκρούσεις, ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς και τελικά, σε πόλεμο.

Με το θρίαμβο των μπολσεβίκων στη Σοβιετική Ένωση, η θεωρία του Λένιν για τον καπιταλιστικό ιμπεριαλισμό έγινε η ορθόδοξη μαρξιστική θεωρία της διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας. Ωστόσο, άλλοι κληρονόμοι της μαρξιστικής παράδοσης συνέχισαν να αμφισβητούν αυτή την «ορθοδοξία». Αλλά και η ίδια η θεωρία του Λένιν αναθεωρήθηκε κάτω από την πίεση των μετέπειτα αλλαγών στη φύση του καπιταλισμού και άλλων ιστορικών εξελίξεων. Αν και τροποποιημένος ο μαρξισμός, συνεχίζει στο τέλος του εικοστού αιώνα να ασκεί σημαντική επιρροή ως μια από τις τρεις βασικές ιδεολογίες της Πολιτικής Οικονομίας.

1.5 Σημασία του διεθνούς εμπορίου για κάθε χώρα

Με το Διεθνές Εμπόριο, μπαίνει σε λειτουργία ο πολλαπλασιαστής του εξωτερικού εμπορίου κάθε χώρας. Σύμφωνα μ' αυτόν όταν αυξάνεται η εξωτερική ζήτηση προϊόντων μιας χώρας, η άνοδος των εσόδων των εξαγωγών της επιχειρήσεως και το

πλεόνασμα που προκύπτει στο ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών προκαλούν αύξηση της αγοραστικής δύναμης της οποίας ένα μέρος κατευθύνεται στις εισαγωγές. Μ' αυτόν τον τρόπο προκαλείται δαπάνη η οποία έχει πολλαπλασιαστική επίδραση στο εθνικό εισόδημα της χώρας.

1.6 Ωφέλειες από το διεθνές εμπόριο

1. Το Διεθνές Εμπόριο συνέλαβε στην οικονομική ανάπτυξη των διαφόρων χωρών του κόσμου. Όπως ανέφερε ο οικονομολόγος Ντ. Ρόμπερτσον «Το Διεθνές Εμπόριο ήταν η μηχανή προόδου τον 19^ο αιώνα με επίκεντρο τη Μ. Βρετανία, της οποίας αυξήθηκαν σημαντικά οι εξαγωγές».

2. Με το Διεθνές Εμπόριο αναζητούνται νέες αγορές για την τοποθέτηση των παραγόμενων προϊόντων.

3. Με την έρευνα της διεθνούς αγοράς διαπιστώνονται οι ανάγκες για την παραγωγή και την εμπορία νέων προϊόντων.

4. Γίνεται αμοιβαία κάλυψη των αναγκών σε αγαθά μεταξύ των κρατών σύμφωνα με τις ελλείψεις που παρουσιάζουν.

5. Δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας των αναγκαίων αποθεμάτων στις διάφορες χώρες προϊόντων πρώτης ανάγκης (καύσιμα, φάρμακα, τρόφιμα, μέταλλα).

6. Γίνεται διεθνής αναδιάρθρωση και ανακατανομή των παραγωγικών δυνάμεων με την αναμόρφωση της χρησιμοποίησης των συντελεστών της παραγωγής (προϊόντα της φύσης, εργασία, κεφάλαιο).

7. Προκαλείται ο καταμερισμός των παραγωγικών δραστηριοτήτων μεταξύ των χωρών του κόσμου, σύμφωνα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η κάθε μία σε σχέση με τις άλλες.

8. Δημιουργείται ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο με συνέπεια, την παραγωγική και οργανωτική βελτίωσή τους, ώστε να προσφέρουν στις

διεθνείς αγορές προϊόντα καλύτερης ποιότητας σε χαμηλότερες τιμές με προφανή ωφέλεια των καταναλωτών σε όλο τον κόσμο.

9. Προωθείται η οικονομική ευημερία και βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των λαών του κόσμου.

10. Κάθε χώρα βάζει ως στόχο της την αύξηση της συμμετοχής της στο διευρυνόμενο όγκο του Διεθνούς Εμπορίου. Όπως είχε επισημάνει ο κορυφαίος Άγγλος οικονομολόγος Άλφρεντ Μάρσαλ «ο παλιός κόσμος» - εννοούσε την Ευρώπη - πρόσφερε θαυμάσιες αγορές στο νέο κόσμο – εννοώντας τότε τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία και την Ν. Ζηλανδία. Ο «νέος κόσμος» έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του Διεθνούς Εμπορίου.

11. Με αφορμή την επέκταση των διεθνών εμπορικών σχέσεων ανέρχεται το πολιτιστικό επίπεδο των λαών.

12. Ανταλλάσσεται η εμπειρία (know how) μεταξύ των επιχειρηματιών του κόσμου ως προς την επεξεργασία και την εμπορία των προϊόντων με τεχνολογικές βελτιώσεις και την χρησιμοποίηση νεώτερων μεθόδων.

13. Οι απαιτήσεις των διεθνών αγορών συμβάλλουν στην επίτευξη του σύγχρονου στόχου «της ολικής ποιότητας» που απασχολεί έντονα τους επιχειρηματίες και τους διοικούντες τις επιχειρήσεις (managers) σε όλο τον κόσμο.

1.7 Προβλήματα από το διεθνές εμπόριο

Μόνο ένα μικρό μέρος των παραγόμενων σε όλο τον κόσμο αγαθών γίνεται αντικείμενο διεθνών συναλλαγών. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει χάσμα ανάμεσα σε παγκόσμια παραγωγή και σε διεθνές εμπόριο.

Στο διεθνή παραγωγικό και εμπορικό ανταγωνισμό ευνοήθηκαν κυρίως οι πλουσιότερες χώρες που διέθεταν μεγάλα κεφάλαια και εξειδικευμένη εργασία ή

πλουσιότερους φυσικούς πόρους (π.χ. Πετρέλαιο). Έτσι διευρύνθηκε το χάσμα μεταξύ αναπτυγμένων και φτωχότερων λαών.

Ο 20^{ος} αιώνα παρουσίασε σημαντική επιβράδυνση στην αύξηση του διεθνούς εμπορίου. Μεταξύ 1928-1958 η μέση ετήσια αύξηση (για τα μη πολεμικά χρόνια) αντιστοιχούσε μόνο στο 1/3 της μέσης ετήσιας αύξησης που πραγματοποιήθηκε πριν από έναν αιώνα.

Είναι αναμφισβήτητο ότι η υστέρηση που παρατηρείται στις εξαγωγές των φτωχότερων λαών επιφέρει επιβράδυνση του ρυθμού επέκτασης του διεθνούς εμπορίου.

Στο χώρο της παγκόσμιας παραγωγής και εμπορίας βιομηχανικών αγαθών ξεχώρισαν ορισμένες κατ' εξοχήν ανεπτυγμένες χώρες όπως η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ, η Γερμανία, οι πετρελαιοπαραγωγικές χώρες και πρόσφατα οι αναδυόμενες νέες βιομηχανικές χώρες την Απω Ανατολή (Ταϊβάν, Νότια Κορέα, Χονγκ-Κονγκ, Ταϊλάνδη, Μαλαισία).

Εντελώς ξεχωριστός είναι ο ρόλος των καυσίμων (κυρίως πετρελαίου, φυσικού αερίου, γαιανθράκων) στις διεθνείς συναλλαγές γιατί οι εξαγωγικές δυνατότητες περιορίζονται σε μικρό σχετικά αριθμό χωρών, ενώ οι εισαγωγικές ανάγκες είναι τεράστιες σε όλο τον κόσμο.

Ορισμένες χώρες εξαρτούν την οικονομική πρόοδο από την εξέλιξη των εξαγωγών τους. Έτσι δέχονται έντονα τις επιπτώσεις από την διεθνή συγκυρία.

Στην διενέργεια τους διεθνούς εμπορίου οι διάφορες χώρες είναι υποχρεωμένες να συναλλάσσονται σε διεθνή νομίσματα. Αυτή η υποχρέωση προκαλεί σημαντικά συναλλακτικά και νομισματικά προβλήματα.

Οι εισαγωγές, όταν το εμπόριο με τις ξένες χώρες είναι ελεύθερο επιβαρύνουν τα συναλλακτικά αποθέματα των χωρών που τις κάνουν τα οποία αν δεν είναι επαρκή, μπορεί να φτάσουν πολύ χαμηλά ή και να εξαντληθούν.

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορίου, μπορεί να οδηγήσει στον αφανισμό των επιχειρήσεων που δεν ανταποκρίνονται σ' αυτόν, με συνέπεια την απόλυση προσωπικού και την όξυνση του προβλήματος της ανεργίας που είναι πολύ δυσάρεστο για κάθε εθνική οικονομία.

1.8 Θεωρίες εμπορίου

Υπάρχουν αρκετές θεωρίες εμπορίου, η ανάπτυξη της καθεμίας όμως αποβλέπει στον προσδιορισμό μιας κατάστασης εξισορροπήσεως των διεθνών εμπορικών ανταλλαγών από διαφορετικές υποθέσεις η καθεμία.

Σε μια οικονομία, όσο μικρή κι αν είναι πραγματοποιούνται χιλιάδες συναλλαγές με το εξωτερικό ημερησίως. Μέσω των συναλλαγών αυτών η ανοικτή οικονομία έχει πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται στο εξωτερικό. Ενώ παράλληλα αγαθά εγχώριας παραγωγής της ανοικτής οικονομίας εξάγονται στο εξωτερικό.

Η διαφορά στις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών από χώρα σε χώρα είναι ο κύριος λόγος για την ύπαρξη της διεθνούς αυτής ανταλλαγής. Και βέβαια, οι διαφορές στις τιμές των προϊόντων αντανακλούν τη διαφορά κόστους για την παραγωγή τους. Μπορούμε να πούμε ότι το διεθνές εμπόριο συμβάλλει στην καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων της ανθρωπότητας, με το να ελαχιστοποιεί το κόστος παραγωγής της συνολικής προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών, που διακινείται διεθνώς. Και αυτό επιτυγχάνεται με τη δυνατότητα που παρέχει το διεθνές εμπόριο στις διάφορες χώρες να εξειδικευθούν στην παραγωγή των προϊόντων εκείνων που μπορούν να παράγουν σε χαμηλότερο κόστος.

1. Θεωρία Εμποροκρατών

Η θεωρία αυτή στηρίχτηκε σε μια προσπάθεια των Ευρωπαϊκών κρατών του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα, ώστε να αντιμετωπίσουν τον αυξημένο μεταξύ τους ανταγωνισμό. Αυτό θα

γινόταν εφόσον, περιοριζόταν το εμπόριο με τέτοιο τρόπο ώστε να προκύψει ενεργητικό ισοζύγιο και ταυτόχρονη συσσώρευση πολύτιμων μετάλλων (κυρίως χρυσού και αργυρού). Η αποτελεσματικότητα αυτού του μηχανισμού εξισορροπήσεως έγκειται στους εξής παράγοντες:

α) Το μέγεθος της διαρροής των πολύτιμων μετάλλων σε μη παραγωγικές δραστηριότητες (π.χ. αποθησαυρισμό)

β) Την αποτελεσματικότητα των αποφάσεων που λαμβάνει το κράτος

γ) Το μέγεθος της διαρροής των νομισμάτων μιας χώρας στο εξωτερικό έναντι νομισμάτων κάποιας άλλης χώρας που περιέχουν μεγαλύτερη ποσότητα πολύτιμου μετάλλου. Για να αποφευχθεί μια τέτοια κατάσταση οι συναλλαγές με το εξωτερικό γινόταν σε μια μεταλλική ισοτιμία (metallic exchange).

2. Η θεωρία του Προικισμού

Η θεωρία αυτή παρουσιάσθηκε σε μια προσπάθεια να αναδειχτούν οι παράγοντες που καθορίζουν την συμμετοχή της κάθε χώρας στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές. Οι οικονομολόγοι θεώρησαν ότι η ικανότητα μιας χώρας να συμμετάσχει στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές εξαρτάται από το είδος και την ποσότητα των παραγωγικών συντελεστών που διαθέτουν και πριν την έναρξη του διεθνούς εμπορίου και κατά την διάρκεια της διεξαγωγής του. Το γεγονός ότι μια χώρα διαθέτει με σχετική αφθονία κάποιο παραγωγικό συντελεστή, θα δημιουργήσει το κίνητρο γι' αυτή – πριν από την έναρξη του Διεθνούς Εμπορίου – να αρχίσει να εξειδικεύεται στην παραγωγή του αγαθού το οποίο χρησιμοποιεί με μεγαλύτερη έκταση αυτόν τον παραγωγικό συντελεστή. Εάν αυτό συμβαίνει από όλες τις χώρες και ταυτόχρονα η αγορά κάθε χώρας και η διεθνή αγορά λειτουργεί σύμφωνα με τους κανόνες του τέλειου

ανταγωνισμού, θα επιτευχθεί εξισορρόπηση των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών (factor – price equalization) σε κάθε χώρα.

Οι κλασικοί οικονομολόγοι για το διεθνές εμπόριο

3. Θεωρία απόλυτου πλεονεκτήματος

Οι κλασικοί οικονομολόγοι, κυρίως οι Adam Smith, David Ricardo και John S. Mill έβαλαν τα θεωρητικά θεμέλια του φιλελευθερισμού στο εμπόριο. Στην προσπάθειά τους να προάγουν τον φιλελευθερισμό στο εμπόριο, υπογράμμισαν τη σημασία της εξειδίκευσης στην παραγωγή, που μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αγοράς. Ο Adam Smith προσπάθησε να δείξει γιατί η εξειδίκευση οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας. Επιδίωκε να αποδείξει ότι η υιοθέτηση του προστατευτισμού από τους εμποροκράτες ήταν πράξη οπισθοδρομική.

Ο Adam Smith, από το 1776 που δημοσίευσε το βιβλίο του «Ερευνά για τη Φύση και τα αίτια του πλούτου των Εθνών», αντικρούει τις εμποροκρατικές αντιλήψεις περί προστατευτισμού και κρατικής παρέμβασης αποδεικνύοντας ότι το ελεύθερο διεθνές εμπόριο είναι απαραίτητο για τη μείωση της εγχώριας ανεργίας και τη άμβλυνση του οικονομικού προβλήματος κάθε χώρας. Έτσι όταν αυτό διεξάγεται με βάση το απόλυτο πλεονέκτημα βελτιώνεται η ευημερία όλων των εμπορευόμενων χωρών.

Η εξειδίκευση και ο καταμερισμός των έργων είναι για τον Smith αναγκαίος όρος για την αύξηση της παραγωγής. Η εξειδίκευση όμως εξαρτάται από το μέγεθος της αγοράς. Στο μηχανισμό αυτό η έννοια του Διεθνούς Εμπορίου είναι ταυτόσημη με αυτή της διεύρυνσης του μεγέθους της αγοράς ενός εμπορεύματος. Το μέγεθος όμως της εγχώριας αγοράς καθορίζει το ποσό που θα αυξηθεί η εξειδίκευση και ο καταμερισμός έργων στην εγχώρια παραγωγή.

Η παραγωγή, εφόσον προορίζεται για την αγορά και όχι για την προσωπική ικανοποίηση του παραγωγού, εξαρτάται αποκλειστικά από την αγορά, δηλαδή από την υπάρχουσα ζήτηση του προϊόντος του παραγωγού, ο οποίος θα σπεύσει να ικανοποιήσει στην ανάλογη κάθε φορά τιμή. Ο απλός συλλογισμός του A. Smith, μπορεί να συνοψιστεί ως εξής : Εφόσον η αύξηση της παραγωγής εξαρτάται από την εξειδίκευση και η εξειδίκευση από την αγορά, έπεται ότι η διεύρυνση της αγοράς, εγχώρια και διεθνώς είναι απαραίτητη.

Με άλλα λόγια ο όγκος των διεθνών ανταλλαγών, δηλαδή το Διεθνές Εμπόριο μιας χώρας θα καθορίζει και το μέγεθος της εξειδίκευσης και του καταμερισμού των έργων στην παραγωγή της. Το ελεύθερο διεθνές εμπόριο είναι λοιπόν απαραίτητο αφού ισοδυναμεί με αύξηση του μεγέθους της εγχώριας αγοράς που οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και του κεφαλαίου. Έτσι, αφού κορεστεί η εγχώρια ζήτηση, η πλεονάζουσα παραγωγή σαν αποτέλεσμα της βελτίωσης της παραγωγικότητας, θα βρει διέξοδο στις ξένες αγορές ικανοποιώντας τη ζήτηση τους. Το κριτήριο με το οποίο συμμετέχει στο Διεθνές Εμπόριο είναι αυτό του απόλυτου πλεονεκτήματος. Σύμφωνα με αυτό η κάθε χώρα θα πρέπει να ειδικευτεί στην παραγωγή των προϊόντων εκείνων τα οποία μπορεί να παράγει φθηνότερα σε σύγκριση με άλλες χώρες.

Η παραπάνω θεωρία του Smith είναι γνωστή ως η θεωρία του απόλυτου πλεονεκτήματος. Ο όρος αυτός αναφέρεται στο χαμηλότερο απόλυτο κόστος παραγωγής μιας χώρας, που εξειδικεύεται σε ένα προϊόν και της δίνει πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών να εξάγει το προϊόν.

4. Θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος

Ο David Ricardo έδωσε την πρώτη επιστημονική απόδειξη ότι το διεθνές εμπόριο είναι αμοιβαία επωφελές.

Αν και η θεωρία του έχει τροποποιηθεί για να λάβει υπόψη τις πολλές σύνθετες καταστάσεις που δεν είχε προβλέψει. Ο νόμος για το συγκριτικό πλεονέκτημα είναι μία από τις θεμελιακές αρχές της φιλελεύθερης διεθνούς οικονομικής.

Ο Ricardo συμπλήρωσε το επιχείρημα του Smith με τη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος. Κατά τη θεωρία αυτή, η εξειδίκευση στην παραγωγή δικαιολογείται ακόμη και αν δεν υπάρχει απόλυτο, αλλά μόνο συγκριτικό πλεονέκτημα. Έτσι, για παράδειγμα, εάν ένας παραγωγός παράγει δύο προϊόντα, α και β, σε κόστος χαμηλότερο από ότι ο μόνος άλλος παραγωγός, ο πρώτος που θα πρέπει να περιοριστεί στην παραγωγή του προϊόντος που έχει συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι κάποιου άλλου παραγωγού.

Με τη θεωρία αυτή, ενδυναμώνετε το επιχείρημα του Smith, ότι η εξειδίκευση και η διεύρυνση της αγοράς αλληλεξαρτούνται. Γενικά, η εξειδίκευση προϋποθέτει την ύπαρξη αγοράς και μέσω αυτής γίνεται καλύτερη κατανομή των παραγωγικών πόρων μιας οικονομίας.

Το απόλυτο πλεονέκτημα ήταν ιστορικά η βάση του διεθνούς εμπορίου και αυτό εξακολουθεί να ισχύει για πολλά εμπορεύματα. Αν η φύση ήταν τόσο φειδωλή ώστε να μη δώσει σε ένα έθνος κάποιο απόλυτο πλεονέκτημα τότε σύμφωνα με τη θεωρία αυτή οι εμπορικές προοπτικές του θα είναι τουλάχιστον δυσοίωνες.

Με το νόμο του συγκριτικού πλεονεκτήματος ο Ricardo απέδειξε ότι η ροή εμπορίου μεταξύ των χωρών καθορίζεται από το σχετικό κόστος (όχι απόλυτο) των παραγόμενων αγαθών. Ο διεθνής καταμερισμός της εργασίας βασίζεται στο συγκριτικό πλεονέκτημα και οι χώρες θα τείνουν να εξειδικευθούν σε κείνα τα εμπορεύματα που το κόστος τους είναι σχετικά χαμηλό. Ακόμη και αν ένα έθνος μπορεί να έχει απόλυτο πλεονέκτημα

απέναντι όλων των εθνών σε κάθε αγαθό, εξειδικεύεται στα αγαθά στα οποία έχει το χαμηλότερο συγκριτικό κόστος αφήνοντας την παραγωγή των άλλων αγαθών σε άλλες χώρες – πράγμα που επιτρέπει σε όλες τις χώρες να ωφελούνται από την ανταλλαγή. Η απλή αυτή εύνοια για τα καθολικά οφέλη της είναι το πιο ζωτικό τμήμα της φιλελεύθερης θεωρίας του εμπορίου.

Το ελεύθερο Διεθνές εμπόριο όταν διεξάγεται με βάση την αρχή του Συγκριτικού Πλεονεκτήματος, αποβαίνει ωφέλιμο και για τις δύο εμπορευόμενες χώρες, ακόμα και στην περίπτωση που η μία είναι παραγωγικότερη από την άλλη σε όλους τους τομείς.

Σύμφωνα με την αρχή του συγκριτικού πλεονεκτήματος, πρέπει να τονιστεί ότι η αύξηση της κατανάλωσης πέρα από τις παραγωγικές δυνατότητες κάθε χώρας οδηγεί σε αύξηση του επιπέδου ευημερίας των κατοίκων της κάτι που οφείλεται αποκλειστικά στην εξειδίκευση και στο διεθνές εμπόριο.

Οι υποθέσεις αυτής της θεωρίας είναι :

1. Η αξία των αγαθών καθορίζεται από την ποσότητα της εργασίας που περιέχεται σε κάθε ένα.
2. Ο συντελεστής «Εργασία» έχει απόλυτη κινητικότητα στο εσωτερικό της κάθε χώρας, αλλά δεν μπορεί να μετακινηθεί από την μια χώρα στην άλλη.
3. Το κατά μονάδα κόστος είναι σταθερό.
4. Οι δαπάνες παραγωγής των αγαθών καθορίζουν τις τιμές τους. Με την ύπαρξη του ελεύθερου ανταγωνισμού οι τιμές ισοδυναμούν με τις δαπάνες.

5. Το θεώρημα των Χεκσερ κ' Ολίν

Το γνωστό στη βιβλιογραφία θεώρημα των Χεκσερ και Ολίν, αναφέρεται σε διαφορές αναλογίας των συντελεστών παραγωγής στις διάφορες χώρες ως εξήγηση της θεωρητικής βάσης του εμπορίου. Αυτό το θεώρημα αναπτύχθηκε πρώτη φορά από το

Σουηδό οικονομολόγο Έλι Χέκσερ (Heckscher Eli) και βελτιώθηκε αργότερα από τον καθηγητή Μπερτίλ Ολίν (Olilin Bertil) και είναι γνωστό ως το θεώρημα των Heckscher – Olilin – Θεώρημα H – O.

Για να γίνει κατανοητή η περιγραφή, αλλά και η κριτική του θεωρήματος H – O, πρέπει να εξετάσουμε τις υποθέσεις στις οποίες βασίζεται το υπόδειγμα των δύο χωρών, δύο προϊόντων και δύο συντελεστών. Το υπόδειγμα H-O χρησιμοποιεί τις «κλασσικές υποθέσεις του ελεύθερου ανταγωνισμού, της ελεύθερης μετακίνησης των συντελεστών μέσα στη χώρα, αλλά όχι ανάμεσα στις χώρες και της πλήρους απασχόλησης. Ακόμα, το θεώρημα H-O στηρίζεται στις ακόλουθες τρεις υποθέσεις :

(α) Οι συντελεστές της παραγωγής είναι της ίδιας ποιότητας και στις δύο χώρες.

(β) Οι συναρτήσεις της παραγωγής των ίδιων αγαθών σε διαφορετικές χώρες είναι ίδιες και, εφόσον οι ποιότητες είναι επίσης οι ίδιες, δοσμένες ποσότητες συντελεστών θα έδιναν την ίδια ποσότητα αγαθών και στις δύο χώρες. Αυτό σημαίνει ότι οι καμπύλες ισοπαραγωγής για ένα συγκεκριμένο προϊόν θα είναι ίδιες σε διαφορετικές χώρες.

(γ) Η παραγωγή διαφορετικών αγαθών απαιτεί διαφορετικές εντάσεις στους συντελεστές παραγωγής. Επομένως, τα παραγόμενα αγαθά μπορούν να ταξινομηθούν ανάλογα με το βαθμό έντασης παραγωγικών συντελεστών, που απαιτείται για την παραγωγή τους.

Έτσι, κατά τις υποθέσεις (β) και (γ) του θεωρήματος H-O οι συναρτήσεις παραγωγής είναι διαφορετικές από αγαθό σε αγαθό, αλλά για το ίδιο αγαθό η συνάρτηση παραγωγής είναι ίδια και στις δύο χώρες. Αυτός ο συνδυασμός των διαφορών στις εντάσεις συντελεστών στην παραγωγή διαφορετικών αγαθών και στη σχετική επάρκεια των συντελεστών εξηγεί, σύμφωνα με το θεώρημα H-O, τις διεθνείς διαφορές στις συγκριτικές δαπάνες στην παραγωγή.

Κατά το θεώρημα Η-Ο, η ύπαρξη των συγκριτικών διαφορών κόστους εξηγείται με τη διαφορά της σχετικής επάρκειας ή της ανεπάρκειας των συντελεστών της παραγωγής στις διάφορες χώρες.

Μια χώρα θα εξειδικευθεί στην παραγωγή που θα κάνει εξαγωγή ενός προϊόντος που η παραγωγή του απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες από το συντελεστή που βρίσκεται σε σχετική επάρκεια, και θα εισάγει εκείνο το προϊόν, που η παραγωγή του απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες του συντελεστή που βρίσκεται σε σχετική ανεπάρκεια.

Εδώ θα πρέπει να τονιστεί η σημασία της χρήσης σχετικών μεγεθών στο θεώρημα Η-Ο. Ιδιαίτερα η σχετική επάρκεια και ανεπάρκεια στους συντελεστές της παραγωγής είναι οι παράγοντες που καθορίζουν τις διαφορές στο συγκεκριμένο κόστος δύο χωρών. Το γεγονός ότι μια χώρα έχει μεγαλύτερες ποσότητες κεφαλαίου από ότι η άλλη χώρα, δεν αρκεί για να καθορίσει το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας στην παραγωγή αγαθών έντασης κεφαλαίου, πρέπει, επίσης να γίνουν γνωστές οι ποσότητες εργασίας στις δύο χώρες. Και αυτό γιατί ενδιαφερόμαστε για τη σχετική επάρκεια, δηλαδή το λόγο κεφαλαίου εργασίας στις δύο χώρες και όχι για τα απόλυτα μεγέθη των δύο συντελεστών.

Έτσι, σύμφωνα με το θεώρημα αυτό, όταν είναι γνωστή η σχετική επάρκεια των συντελεστών μιας χώρας, μπορούμε να συνάγουμε από αυτή τη διάρθρωση των σχετικών τιμών. Η σχετική ανεπάρκεια π.χ. του συντελεστή κεφαλαίου σε μια χώρα, αυτόματα σημαίνει ότι η τιμή του κεφαλαίου είναι σχετικά υψηλή, σε σχέση δηλαδή με την τιμή των άλλων συντελεστών. Βλέπουμε, λοιπόν ότι κατά το θεώρημα αυτό η προσφορά ενός συντελεστή σε σχέση με την προσφορά των υπόλοιπων συντελεστών έχει μεγάλη σημασία για τον καθορισμό της τιμής του.

1.9 Παλιές και νέες θεωρίες

Η αντίθεση ανάμεσα στην παραδοσιακή θεωρία του εμπορίου και σ' αυτές τις νεότερες προσεγγίσεις είναι εκπληκτική. Οι κλασσικές και νεοκλασικές υπέθεταν ότι η εργασία και το κεφάλαιο ήταν ακίνητα, ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα ήταν στατικό, και μόνο τελικά αγαθά ανταλλάσσονταν. Οι νεότερες αυτές θεωρίες, εξάλλου, προσπαθούν να εξηγήσουν έναν κόσμο όπου το κεφάλαιο είναι εξαιρετικά κινητικό και τα αγαθά ανταλλάσσονται σε κάθε βήμα της παραγωγικής διαδικασίας, από την τεχνολογική γνώση ως τα ενδιάμεσα αγαθά και από συστατικά μέρη ως το τελικό προϊόν. Εξίσου σημαντικό και σε αντίθεση με τις παλαιότερες θεωρίες που αγνοούσαν τις άμεσες ξένες επενδύσεις και την παραγωγή στο εξωτερικό. Οι νεότερες θεωρίες έβλεπαν το εξαγωγικό εμπόριο και την ξένη παραγωγή σαν συμπληρωματικές όψεις των στρατηγικών των πολυεθνικών εταιριών.

Παλαιότερα επικρατούσε η άποψη, ότι το εμπόριο μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικών εθνικοτήτων και λαμβάνουν χώρα σε ένα κόσμο όπου το σύγχρονο κράτος παίζει πιο ενεργό ρόλο από ότι στο παρελθόν.

Η κριτική της παραδοσιακής προσέγγισης και οι νέες εξελίξεις στη θεωρία του Διεθνούς Εμπορίου

1. Το θεώρημα των Χέκσερ – Ολίν

Από τις εμπειρικές εργασίες πάνω στο θεώρημα των Χέκσερ – Ολίν (H-O) εκείνη που αποτέλεσε τη βάση κριτικής και αμφιβολιών για τη επαλήθευση της θεωρίας της εξειδίκευσης στο εμπόριο είναι η έρευνα του καθηγητή Leontief. Η θέση του θεωρήματος H-O είναι ότι τα εξαγωγικά προϊόντα μιας χώρας θα πρέπει να ενσωματώνουν σχετικά μεγάλες ποσότητες από το συντελεστή που έχει σχετική επάρκεια. Εξάλλου, η χώρα πρέπει να κάνει εισαγωγή από προϊόντα που η παραγωγή

τους απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες από το συντελεστή που είναι ανεπαρκής. Ο Leontief επιχείρησε να εξετάσει τη διάρθρωση του εξωτερικού εμπορίου στις ΗΠΑ, αναφορικά με τις αναλογίες των συντελεστών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή του. Μόνο δύο συντελεστές έλαβε υπόψη ο Leontief, το κεφάλαιο και την εργασία.

Ο Leontief χρησιμοποίησε στους υπολογισμούς του τον πίνακα εισροών – εκροών των ΗΠΑ για το έτος 1947. Όπως είναι γνωστό, ο πίνακας εισροών – εκροών δείχνει τις ποσότητες των συντελεστών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή των διαφόρων αγαθών μιας οικονομίας, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα εισαγόμενα ή εξαγόμενα προϊόντα περνούν από διάφορα ενδιάμεσα στάδια παραγωγής. Για να υπολογιστεί η ποσότητα των δύο πρωτογενών συντελεστών εργασίας και κεφαλαίου, που ενσωματώνουν τα προϊόντα αυτά, θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών που χρησιμοποιούνται στα ενδιάμεσα αυτά στάδια παραγωγής. Έτσι, οι ποσότητες των πρωτογενών συντελεστών παραγωγής, που χρησιμοποιούνται άμεσα ή έμμεσα στην παραγωγή προϊόντων για εισαγωγή και εξαγωγή, μπορούν να υπολογιστούν με τη βοήθεια του πίνακα εισροών – εκροών.

Χρησιμοποιώντας τον πίνακα εισροών – εκροών, ο Leontief επιχείρησε να συγκρίνει το λόγο κεφάλαιο / εργασία σε εξαγωγικές βιομηχανίες της χώρας και σε παραγωγικές μονάδες της χώρας που παράγουν προϊόντα ανταγωνιστικά των εισαγωγών. Βρήκε, λοιπόν, ότι ο λόγος κεφάλαιο / εργασία ήταν χαμηλότερος στις βιομηχανίες-εξαγωγικών προϊόντων από ότι στις βιομηχανίες υποκατάστατων των εισαγωγών. Η μέθοδος που χρησιμοποίησε ο Leontief ήταν να υπολογίσει την επίπτωση που θα είχε η μείωση κατά 1 εκατ. των εξαγωγών και εισαγωγών στις ΗΠΑ, στην απασχόληση του κεφαλαίου και της εργασίας. Βρήκε λοιπόν ότι στον εξαγωγικό τομέα η απασχόληση του κεφαλαίου θα μειωνόταν κατά 2.550.780 δολ., ενώ η απασχόληση

της εργασία κατά 182,3 χρόνια εργασίας. Τα αντίστοιχα ποσά για τις εισαγωγές είναι 3.091.339 δολάρια και 170 χρόνια εργασίας. Τα ευρήματα αυτά έρχονται σε αντίθεση προς το θεώρημα H-O, και αυτό γιατί, δεδομένου ότι οι ΗΠΑ είναι σχετικά πλούσιες σε κεφάλαιο, θα ήταν φυσικό να κάνουν εξαγωγή προϊόντων έντασης κεφαλαίου. Οι παραπάνω αριθμοί όμως, δηλώνουν ότι οι εξαγωγές της χώρας περιέχουν ενσωματωμένη περισσότερη εργασία και λιγότερο κεφάλαιο από ότι θα χρειαζόταν για να παραχθούν εισαγωγικά προϊόντα ίσης αξίας. Η έρευνα του Leontief έδειξε, αν εκφραστεί σε όρους της θεωρίας των H-O, ότι οι ΗΠΑ πρέπει να ειδικευτούν στην παραγωγή προϊόντων έντασης εργασίας και να εισάγουν προϊόντα έντασης κεφαλαίου. Αυτό είναι το περίφημο «παράδοξο» του Leontief.

2. Κριτική ανάλυση της θεωρίας Εξειδίκευσης και Εμπορίου

Εδώ, θα αναφερθούμε στις αδυναμίες της θεωρίας των συγκριτικών δαπανών, τόσο στην αρχική της μορφή όσο και στη μοντέρνα παραλλαγή της. Η ρικαρντική θεωρία, όπως συμπληρώθηκε από το Mill, αντιστάθηκε πεισματικά στην κριτική των τελευταίων χρόνων και παρά τις αδυναμίες της ως θεωρητικό κατασκεύασμα, παραμένει ισχυρή και αποδεκτή. Ο Ρικαρντιανός συλλογισμός έχει διατυπωθεί με τη μορφή μαθηματικού αξιώματος πράγμα που διασφαλίζει διαχρονικότητα. Σύμφωνα, με τη θεωρία αυτή, η αναγκαία συνθήκη για την διεξαγωγή εμπορίου μεταξύ δύο χωρών είναι να υπάρχει διαφορά στο σχετικό κόστος εργασίας των προϊόντων που παράγονται από τις χώρες αυτές. Ο όρος «αναγκαία συνθήκη» στην προκειμένη περίπτωση υπονοεί ότι, αν υπάρχει διαφορά στο σχετικό πραγματικό κόστος παραγωγής, η εξειδίκευση και το διεθνές εμπόριο είναι επωφελής για τις εμπορευόμενες χώρες.

Μέχρι εδώ είδαμε πώς η χρήση πιο μοντέρνων αναλυτικών τεχνικών για τη γεωμετρική και μαθηματική έκφραση της θεωρίας συμπληρώνει και επιβεβαιώνει τη

συνέπεια της θεωρίας. Στην αρχική της μορφή η θεωρία του Ricardo προϋποθέτει ορισμένες δοσμένες καταστάσεις και εισάγει απλοποιήσεις, οι οποίες όμως δεν είναι καθοριστικής σημασίας για την συνέπεια του θεωρητικού επιχειρήματος. Έτσι, η υπόθεση της διεξαγωγής εμπορίου μεταξύ δύο μόνο χωρών αποτελεί απλοποίηση της θεωρίας, γιατί στην πραγματικότητα κάθε χώρα διεξάγει συναλλαγές με πολλές άλλες χώρες. Αυτό όμως δεν έχει σημασία για την ισχύ της θεωρίας, γιατί οι χώρες με τις οποίες εμπορεύεται η συγκεκριμένη χώρα δεν αποτελούν γι αυτή παρά ένα σύνολο, μια παραγωγική μονάδα, με το κόστος της οποίας συγκρίνει το κόστος των δικών της προϊόντων. Από την άποψη αυτή, επομένως η θεωρία του Ricardo δεν υστερεί χάρη στην αναλογικότητα της εφαρμογής.

Όσον αφορά τη δεύτερη απλοποίηση, ότι δηλαδή τα εμπορεύσιμα αγαθά είναι μόνο δύο, έχουμε να παρατηρήσουμε ότι και εδώ υπάρχει αναλογικότητα εφαρμογής. Κι αυτό γιατί, ενώ είναι δυνατό μια χώρα να παράγει περισσότερα αγαθά χάρη στα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει, τελικά θα περιοριστεί στην εξαγωγή των αγαθών εκείνων για τα οποία έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα στη διεθνή αγορά.

Δύο άλλες απλοποιητικές υποθέσεις της θεωρίας είναι : (1) η πλήρης απασχόληση των συντελεστών παραγωγής και (2) οι συντελεστές παραγωγής είναι ομοιογενείς και προκαθορισμένοι σε ποσότητα. Οι υποθέσεις αυτές αποσκοπούν κυρίως στη διευκόλυνση παρουσίασης της θεωρίας χωρίς να είναι στρατηγικής σημασίας για την αλήθεια του επιχειρήματος. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι υποθέσεις αυτές δεν μπορούν να αδυνατίσουν το θεωρητικό επίχειρημα.

Σε ότι αφορά την πρώτη υπόθεση της πλήρους απασχόλησης, η σημασία της έγκειται στο ότι υπογραμμίζει περισσότερο τη δυνατότητα βελτίωσης του επιπέδου ευημερίας μιας χώρας, αφού δεν υπάρχει πρόβλημα ανεργίας. Σημαίνει δηλαδή ότι οποιαδήποτε μεταβολή στην παραγωγή συνεπάγεται ένα εναλλακτικό κόστος. Για να γίνει επομένως

η μεταβολή αυτή, θα πρέπει να έχει ως καθαρό αποτέλεσμα τη βελτίωση της θέσης της χώρας στη διεθνή αγορά. Εάν όμως η χώρα έχει αναπασχόλητους παραγωγικούς συντελεστές, οι προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής μπορεί να είναι διαφορετικές. Η οικονομία δηλαδή μπορεί να είναι διατεθειμένη να κάνει θυσίες στον τομέα της αποδοτικότητας προκειμένου να αυξηθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης του εργατικού της δυναμικού.

Η ομοιογένεια των Παραγωγικών Συντελεστών :

Η δεύτερη υπόθεση της ομοιογένειας των παραγωγικών πόρων έχει μεγαλύτερες επιπτώσεις στην αλήθεια της θεωρίας. Με την πάροδο του χρόνου η υπόθεση αυτή είναι περισσότερο μη ρεαλιστική. Ο λόγος είναι ότι διαχρονικά οι παραγωγικοί πόροι μεταβάλλονται τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, αφού η τεχνολογική πρόοδος διαμορφώνει σε ένα βαθμό το σύνολο των παραγωγικών πόρων.

Στην περίπτωση των φυσικών πόρων που περιλαμβάνουν γεωργία, αλιεία και μεταλλεία, οι ποιοτικές διαφορές είναι προφανείς. Ποιότητα εδάφους, κλιματολογικές συνθήκες, διαφορές σε ποιότητες υπεδάφους είναι γνωστές πραγματικότητες που δεν επιτρέπουν ομαδοποιήσεις και συγκρίσεις σε διεθνές επίπεδο.

Ο παράγοντας εργασία χαρακτηρίζεται από ακόμη μεγαλύτερη μεταβλητότητα διαχρονικά, τόσο από πλευράς ποσότητας όσο και ποιότητας. Ο ποιοτικός παράγοντας εδώ είναι ιδιαίτερα βαρύνουσας σημασίας. Η σύνθεση του εργατικού δυναμικού μπορεί να διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα, ώστε οι αριθμοί του συνόλου των εργαζομένων να σημαίνουν λίγα πράγματα. Έστω, ότι στη χώρα Α η πλειονότητα των εργαζομένων είναι ανειδίκευτοι εργάτες ή απασχολούνται στον αγροτικό τομέα της οικονομίας, ενώ η χώρα Β διαθέτει εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό σε κάθε απασχόληση. Η σύγκριση του συνόλου του εργατικού δυναμικού των δύο χωρών δεν εννοείται να στηριχθεί στην υπόθεση της ομοιογένειας, που κάνει η θεωρία Η-Ο.

Η **ποιότητα** του εργατικού δυναμικού καθορίζεται από το γενικότερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον μιας χώρας. Εκτός από τους καθαρά οικονομικούς παράγοντες, οι συνθήκες που επικρατούν στο γενικότερο περιβάλλον, κοινωνικό, πολιτικό, μορφωτικό, αλλά και κλιματολογικό, επηρεάζουν την ποιότητα του εργατικού δυναμικού.

Ο παράγοντας **κεφάλαιο** εξετάζεται συνήθως είτε στη συμβατική του μορφή ως παραγωγικό δυναμικό είτε με την γενικότερη έννοια ως **κοινωνικό κεφάλαιο**, που περιλαμβάνει ολόκληρη την παραγωγική υποδομή της οικονομίας π.χ. μέσα μεταφοράς επικοινωνίας.

Και στις δύο μορφές το κεφάλαιο παρουσιάζει μεγάλες διαφορές ποσοτικές και ποιοτικές από χώρα σε χώρα. Δεν είναι τυχαίο ότι σε ορισμένες χώρες οι εργαζόμενοι έχουν διπλάσια και τριπλάσια απόδοση από ότι οι αντίστοιχοί τους σε άλλες συνήθως φτωχότερες χώρες. Η εξήγηση βέβαια είναι η μεγαλύτερη ποσότητα και καλύτερη ποιότητα κεφαλαίου που είναι διαθέσιμη στην πρώτη περίπτωση. Αλλά και στην ίδια χώρα βλέπουμε τη διαφορά παραγωγικότητας διαχρονικά. Οι βελτιώσεις σε τεχνολογία ενσωματωμένες στο ανανεωμένο κεφάλαιο μιας οικονομίας εξηγούν την αύξηση της παραγωγικότητας.

Τεχνολογική Πρόοδος και η Θεωρία του Κύκλου του Προϊόντος

3. Η θεωρία του «Κύκλου του Προϊόντος»

Η τεχνολογική πρόοδος είναι το προϊόν συστηματικών προγραμμάτων έρευνας. Τέτοια προγράμματα χρηματοδοτούνται είτε από τις ίδιες τις παραγωγικές μονάδες είτε από τον κρατικό τομέα. Είναι φυσικό, λοιπόν, οι πλουσιότερες χώρες να έχουν το προβάδισμα στη χρησιμοποίηση τεχνολογικών ανακαλύψεων στην παραγωγή. Επομένως, σε μια διαχρονική θεώρηση των πραγμάτων, η εξέταση της εξειδίκευσης

στο εμπόριο θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη τις δυναμικές διαστάσεις του θέματος. Αυτός είναι ο λόγος που η θεωρία του εμπορίου στα τελευταία χρόνια έχει αναμορφωθεί σημαντικά, ώστε να περιλαμβάνει την τεχνολογική εξέλιξη στους καθοριστικούς παράγοντες της εξειδίκευσης στο εμπόριο.

Είναι προφανές ότι η τεχνολογική πρόοδος είναι στο επίκεντρο των δυναμικών επιδράσεων διαχρονικά που διαμορφώνουν, σε τελική ανάλυση, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας. Η τεχνολογία υπεισέρχεται ως παράγοντας στην ποιοτική αλλά και ποσοτική **διαμόρφωση** των πρωτογενών παραγωγικών συντελεστών, κεφαλαίου, φυσικών πόρων και εργατικού δυναμικού. Οι επιδράσεις της τεχνολογικής προόδου, επομένως παρότι δύσκολο να μετρηθούν, είναι πολλαπλές και έχουν καθοριστική σημασία για τον όγκο, την κατεύθυνση και τη σύνθεση του εμπορίου.

Ιδιαίτερα, σε ότι αφορά τις εξαγωγές μιας χώρας, ο παράγοντας τεχνολογία είναι το επίκεντρο των εξελίξεων στη θεωρία του διεθνούς εμπορίου. Όπως είπαμε, τα ευρήματα των εμπειρικών εργασιών φαίνεται να συγκλίνουν στην επαλήθευση της υπόθεσης ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην εντατική χρήση του κεφαλαίου στην παραγωγή μιας χώρας και στο ποσό της εξειδικευμένης εργασίας που ενσωματώνουν οι εξαγωγές της χώρας αυτής. Καθώς επίσης ο παράγοντας τεχνολογική εξέλιξη, επηρεάζει αναμφισβήτητα τη φύση των εξαγωγών μιας χώρας. Σύμφωνα με τη θεωρία του «Κύκλου του Προϊόντος», ο κύριος καθοριστικός παράγοντας των εξαγωγών μιας τεχνολογικά προηγμένης χώρας είναι η τεχνολογία. Με τη θεωρία αυτή η τεχνολογικά αναπτυγμένη χώρα εξάγει τα προϊόντα που ενσωματώνουν τις τελευταίες τεχνολογικές εξελίξεις. Με την πάροδο του χρόνου οι εξελίξεις αυτές γίνονται κτήμα των άλλων χωρών, που αποκτούν συγκριτικά πλεονεκτήματα στην εξαγωγή των προϊόντων αυτών.

Κύκλος προϊόντος : Στην πρώτη φάση του κύκλου, το προϊόν παράγεται για πρώτη φορά με χρήση νέων τεχνικών κατά πάσα πιθανότητα το προϊόν παράγεται αποκλειστικά από τη χώρα που χρησιμοποιεί για πρώτη φορά τη νέα τεχνική. Στο στάδιο αυτό πρωταρχικής σημασίας στην παραγωγή του προϊόντος είναι η εξειδικευμένη εργασία τεχνικών και τεχνοκρατών.

Στο δεύτερο στάδιο, ο παραγωγικός συντελεστής κεφάλαιο χρησιμοποιείται όλο και πιο εντατικά και υποκαθιστά σταδιακά την εξειδικευμένη εργασία. Έτσι, επιτυγχάνεται σύντομα μαζική παραγωγή και ακολουθούν εξαγωγές του προϊόντος, όπως δείχνει το σκιασμένο τμήμα του διαγράμματος.

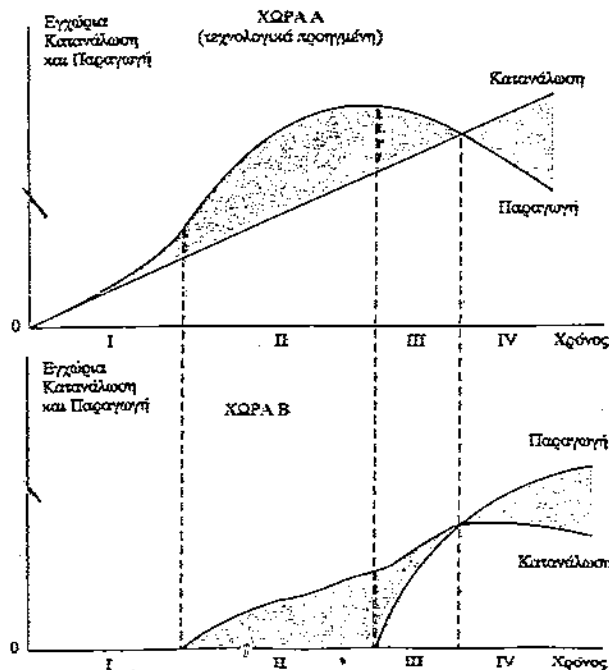
Στην Τρίτη φάση, η παραγωγή του προϊόντος είναι έντασης κεφαλαίου με τυποποίηση της διαδικασίας σε σημείο που να παράγεται και από άλλες χώρες, όπως η χώρα Β στο κάτω μέρος του διαγράμματος.

Η χώρα Β, όπως και άλλες χώρες, συμπληρώνει την κατανάλωση που μέχρι τότε στηριζόταν αποκλειστικά σε εισαγωγές με εγχώρια παραγωγή του προϊόντος.

Ο κύκλος ζωής του προϊόντος για τη χώρα Α κλείνει με την τέταρτη φάση, όπου το επίπεδο παραγωγής πέφτει κάτω από αυτό της κατανάλωσης. Είναι δυνατό, δηλαδή, να ενδεικνύται η εισαγωγή του προϊόντος από το εξωτερικό (χώρα Β) όπως δείχνουν τα δύο διαγράμματα.

Είναι προφανές ότι με την ταχεία εξέλιξη στην τεχνολογία, η δυναμική θεώρηση της διεθνούς ανταλλαγής είναι από τα κύρια μελήματα της θεωρίας του διεθνούς εμπορίου. Το θεώρημα $H-O$ είναι «στατικό» με την έννοια ότι δεν τονίζει αρκετά τους δυναμικούς παράγοντες της τεχνολογίας και του ανθρώπινου κεφαλαίου.

*Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση
μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος*

Εξετάσαμε λοιπόν τις απόψεις που ήταν κυρίαρχες στο παρελθόν και αφορούν το διεθνές εμπόριο. Όπως προαναφέραμε η περίοδος των τελευταίων πενήντα ετών χαρακτηρίζεται από την όλο και μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση των εθνικών οικονομιών, τη διεύρυνση των αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο και την συνεχώς αυξανόμενη τάση των επιχειρήσεων να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις και τους μηχανισμούς που θα τις επιτρέψουν να διαδραματίσουν πρωτεύοντα ρόλο στην παγκόσμια οικονομία, διεισδύοντας σε νέους οικονομικούς χώρους.

Η αγορά με τους μηχανισμούς της προσδιορίζει τις τιμές των εισροών και των εκροών, τα κράτη προσπαθούν να επιτύχουν τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας, λαμβάνοντας μέτρα διαρθρωτικής πολιτικής, ικανά να αντιμετωπίσουν προβλήματα που προκύπτουν από τις ατέλειες της αγοράς και οι επιχειρήσεις που αποτελούν τις βασικές μονάδες παραγωγής, επιδιώκουν την μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας προς όφελος των ίδιων και της οικονομίας.

Το παραπάνω πλαίσιο λειτουργίας της οικονομίας οδήγησε στη δημιουργία ενός διεθνοποιημένου στίβου και στη διαπλοκή των μηχανισμών που έχουν δημιουργήσει

οι αγορές, τα κράτη και οι επιχειρήσεις, στην προσπάθειά τους να κερδίσουν καλύτερη θέση στον **Διεθνή Οικονομικό Στίβο**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ο ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΤΙΒΟΣ

Προσπαθώντας να δώσουμε έναν ορισμό της διεθνοποίησης θα λέγαμε ότι είναι η τάση ορισμένων επιχειρήσεων να δημιουργούν νέες θυγατρικές και μη, σε κράτη διαφορετικά από αυτά που εδρεύουν. Η νέα τάση δεν θα λέγαμε ότι δεν ήταν αναμενόμενη.

Ο σύγχρονος κόσμος χαρακτηρίζεται από την αλματώδη αύξηση των αναγκών τόσο σε ποσοτικό επίπεδο, καθώς ο πληθυσμός της γης αυξάνεται συνεχώς, όσο και σε ποιοτικό, με τις νέες χρήσεις των προϊόντων και τη συνεχή προσπάθεια για βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας, που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης.

Η προσπάθεια για ικανοποίηση των αναγκών σε παγκόσμιο επίπεδο δημιούργησε νέες αγορές και διεύρυνε τις παραδοσιακές, ενώ παράλληλα τα κράτη και οι επιχειρήσεις αναζήτησαν νέους ανατροφοδοτούμενους μηχανισμούς οικονομικής ανάπτυξης, σε τέτοιο βαθμό που για πρώτη φορά μας επιτρέπεται να αναφερόμαστε σε ένα διεθνοποιημένο οικονομικό στίβο. Παρακάτω αναφέρουμε τα χαρακτηριστικά και τις τάσεις του διεθνοποιημένου οικονομικού στίβου καθώς επίσης πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

2.1 Χαρακτηριστικά

Το κύρια χαρακτηριστικά του διεθνοποιημένου οικονομικού στίβου είναι τα εξής :

α) Η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου

Τα παλαιά τα χρόνια πολλά κράτη, για να προστατέψουν την εγχώρια παραγωγή, είχαν θεσπίσει διάφορους δασμούς για τα εισαγόμενα προϊόντα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση των εισαγόμενων, αφού τα «ξένα» προϊόντα ήταν πιο ακριβά κι

επομένως λιγότερο ανταγωνιστικά. Τα τελευταία χρόνια όμως με την υποχώρηση των «οικονομικών συνόρων» αποδυναμώθηκε η προστασία της εγχώριας παραγωγής. Έτσι και τα εισαγόμενα προϊόντα έγιναν ακόμη πιο ανταγωνιστικά αφού δεν πλήττονταν από φόρους. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν το εμπόριο μεταξύ των κρατών να γίνει πιο προσιτό, αφού δεν υπήρχαν φραγμοί. Έτσι υπάρχει συνεχής ανταλλαγή αγαθών και το εμπόριο μεταξύ των κρατών διευρύνεται συνεχώς.

β) Η διεθνοποίηση των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών

Η απόφαση που πάρθηκε στη Γενεύη από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (Π.Ο.Ε.), είχε σαν αποτέλεσμα την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών – η οποία ετέθη σε ισχύ από το Φεβρουάριο του 1999. Με αποτέλεσμα να εξαφανιστεί ο προστατευτισμός στις περιφερειακές και αναδυόμενες αγορές, με άμεση συνέπεια τη δημιουργία νέων σημαντικών ευκαιριών για τους ξένους επενδυτές, οι οποίοι προέρχονταν κυρίως από αναπτυγμένες χώρες. Έτσι επιτυγχάνεται η διεθνοποίηση και η απελευθέρωση των αγορών και αυτό θα έχει σαν συνέπεια την τοπική έξαρση του ανταγωνισμού και την αύξηση των διασυνοριακών συναλλαγών. Η εξέλιξη αυτή επιταχύνει, στις αναδυόμενες αγορές, τις διαδικασίες συγχωνεύσεων και εξαγορών, την αύξηση των κοινών επιχειρηματικών προσπαθειών καθώς και την μεταβολή των δικτύων διανομής χρηματοοικονομικών προϊόντων.

γ) Οι αλματώδεις τεχνολογικές εξελίξεις

Ο αιώνας που διανύουμε χαρακτηρίζεται από την τεχνολογική ανάπτυξη που έχει σημειωθεί. Η ανάπτυξη αυτή έχει άμεσο αντίκτυπο στους τομείς της παραγωγής, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών. Έτσι είχαμε μεγάλη αύξηση της παραγωγής, λόγω της βελτίωσης τόσο των μέσων παραγωγής (με τη δημιουργία νέων πιο σύγχρονων μέσων), όσο και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται κατά την παραγωγή.

Επίσης η ανάπτυξη των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών μείωσε το χρόνο μεταφοράς με αποτέλεσμα τα αγαθά να ανταλλάσσονται πολύ γρηγορότερα από ότι συνέβαινε τα παλιά χρόνια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την άμεση ικανοποίηση των αναγκών των ανθρώπων.

2.2 Τάσεις που εμφανίζονται στην διεθνή οικονομική

δραστηριότητα

Οι τάσεις που εμφανίζονται στον διεθνοποιημένο οικονομικό στίβο είναι οι παρακάτω:

α) Η οικονομική εξάρτηση και αλληλεπίδραση των δυνάμεων του κράτους της αγοράς και των επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο που η καθεμιά ενεργεί στις άλλες μετασχηματίζοντας και αλληλοπροσδιορίζοντας την μορφή τους.

β) Η επικράτηση του καπιταλιστικού δυτικού προτύπου ως μοναδικό πρότυπο κοινωνικής ευημερίας.

γ) Η μετατόπιση του γεωγραφικού επίκεντρου της «σχετικής αποδοτικότητας» σε συνάντηση με τη «σχετική αφθονία ή στείριότητα των επενδυτικών ευκαιριών...» από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Δυτική Ευρώπη προς την Ιαπωνία και τις άλλες ανερχόμενες οικονομικές δυνάμεις της Ασίας και του αναπτυσσόμενου κόσμου (ζώνη του Ειρηνικού).

δ) Η σημαντική σύνδεση της Αμερικάνικης και Ιαπωνικής οικονομίας, που είχε ως αποτέλεσμα οι δύο οικονομίες να συγκεντρώσουν το 1/3 της παγκόσμιας παραγωγής, ενώ διάφοροι παράγοντες δημιούργησαν συνθήκες συγκριτικού πλεονεκτήματος που στάθηκαν δυσμενείς για την Αμερικανική οικονομία.

ε) Τα εμπορικά πρότυπα και ο διεθνής καταμερισμός της παραγωγής έχουν σαφώς επηρεαστεί από τις στρατηγικές ανάπτυξης των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

στ) Η διεθνοποίηση της οικονομίας επέφερε συγκλονιστικές αλλαγές στη μορφή και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Οι περισσότερες νέες επιχειρήσεις δεν είναι σχεδιασμένες να παράγουν τυποποιημένα προϊόντα ούτε στηρίζονται στις οικονομίες κλίμακας.

Αντίθετα παράγουν εξειδικευμένα αγαθά και υπηρεσίες, είναι μεγάλης προστιθέμενης αξίας, είναι δικτυωτές στην οργάνωσή τους ενώ αναζητούν συνέχεια νέους τρόπους «για τη σύνδεση των λύσεων (δηλ. τι μπορεί να κάνει μια εταιρεία) και αναγκών (δηλ. τι χρειάζεται ο πελάτης)».

ζ) Στον σύγχρονο κόσμο στην κατανομή του πλούτου μεταξύ των κρατών, σοβαρό ρόλο διαδραματίζουν το διεθνές νομισματικό σύστημα που εφαρμόζεται, το διεθνές εμπόριο και οι ξένες επενδύσεις, τη στιγμή που αναγνωρίζεται ότι οι ροές των κεφαλαίων και της χρηματοδότησης «έχουν καταστεί ο πιο κρίσιμος δεσμός ανάμεσα στις εθνικές οικονομίες».

η) Η αναζήτηση και η δημιουργία συνεργασιών και πράξεων από τα κράτη (GATT, Διεθνή Τράπεζα, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Ε.Ε., NAFTA, Συμφωνία του Σιάτλ, κ.ά.) καθώς και τις επιχειρήσεις με τις διάφορες μορφές επιχειρηματικού συνασπισμού (κοινοπραξίες κοινών συμφερόντων, καρτέλ, επιχειρηματικοί όμιλοι, κ.ά.) αποτελούν κυρίαρχη τάση σε μια συνεχή προσπάθεια ελέγχου και επηρεασμού των εξελίξεων που διαμορφώνουν οι νέες συνθήκες στην διεθνή οικονομία.

θ) Το εμπόριο μεταξύ των κρατών διεξάγεται όλο και περισσότερο σε επίπεδο ημιτελών και ενδιάμεσων προϊόντων, παρά τελικών, ενώ η διάκριση μεταξύ προϊόντων και υπηρεσιών είναι περισσότερο δύσκολη στο επίπεδο παραγωγής.

ι) Η εργασία ως συντελεστής παραγωγής μετασχηματίζεται από τις νέες ανάγκες με αποτέλεσμα να δημιουργούνται νέα επαγγέλματα που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες, στρατηγικές και απαιτήσεις.

2.3 Η διεθνοποίηση της οικονομικής ζωής

Στα μέσα του 1980 η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα η σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση, μπήκε σε μια φάση εντατικοποίησης της περαιτέρω ενοποίησής της. Η δημιουργία μιας πραγματικά Ενιαίας Αγοράς απαλλαγμένης από δασμολογικά ή άλλα εμπόδια στην ενδοκοινοτική ανταλλαγή ξεκίνησε το 1985. Το πρόγραμμα αυτό της ενοποίησης της αγοράς, στόχευε στη συμπλήρωση της διαδικασίας θεσμικών και άλλων αλλαγών και προσαρμογών μέχρι το 1992. Η δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς ήταν πράγματι ένα μεγάλο βήμα για την ελευθερία της ενδοκοινοτικής ανταλλαγής στο εμπόριο και τις επενδύσεις.

Σε δεύτερη φάση η ΕΟΚ ενεργοποίησε ανάλογο μηχανισμό για τη νομισματική ενοποίησή της. Η ευρύτερη χρηματοπιστωτική αγορά της ΕΟΚ άρχισε να λειτουργεί σε πιο ενιαία μορφή με την κατάργηση πρώτα των εμποδίων στην κίνηση κεφαλαίων μεταξύ των χωρών – μελών και τη δημιουργία ενός ομοιόμορφου τραπεζικού δικτύου.

Η συνθήκη του Μάαστριχ που ακολούθησε προετοίμασε το έδαφος για τις θεσμικές και οικονομικές μεταβολές οι οποίες οδήγησαν στο τέλος της δεκαετίας του 1990 στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Πέρα από την καθιέρωση Ευρωπαϊκής πλέον νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής για όλα τα κράτη – μέλη ο τελικός στόχος της ΟΝΕ ήταν η κυκλοφορία ενιαίου νομίσματος του ΕΥΡΩ μέσα σε ένα οικονομικά ενοποιημένο χώρο την Ευρωπαϊκή Ένωση, την 1^η Ιανουαρίου 2002.

Η διαδικασία δημιουργίας της ΟΝΕ συμπίπτει χρονολογικά με την προσπάθεια για την περαιτέρω ελευθεροποίηση του εμπορίου σε διεθνές επίπεδο. Οι εμπορευόμενες χώρες το 1986 άρχισαν τις συζητήσεις για την επίλυση των πολλών προβλημάτων στο διεθνές εμπόριο που είχαν προκύψει στη δεκαετία του 1980. Οι διαπραγματεύσεις αυτές διήρκησαν επτά έτη και είναι γνωστές ως ο Γύρος της Ουρουγουάης, οδήγησαν σε νέες τομές στην ελευθεροποίηση της διεθνούς ανταλλαγής. Ο Γύρος της Ουρουγουάης

αντανακλά το νέο πνεύμα της παγκοσμιοποίησης του διεθνούς εμπορίου με καθολικό άνοιγμα των οικονομιών του κόσμου. Τόσο οι αναπτυσσόμενες χώρες όσο και το πρώην «Ανατολικό Μπλοκ» ενέδωσαν στην φιλοσοφία της διεθνοποίησης του εμπορίου. Ανεξάρτητα από το βαθμό επιτυχία του άνοιγμα των οικονομιών αυτών στο διεθνές εμπόριο είναι γεγονός. Έχει γίνει συνείδηση στις χώρες αυτές ότι το διεθνές εμπόριο αποτελεί σε ένα βαθμό την απάντηση στο πρόβλημα της οικονομικής τους ανάπτυξης.

Μια άλλη αλλαγή στην περίοδο αυτή είναι ο σχηματισμός ενός άλλου μπλοκ οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των ΗΠΑ, Μεξικού και Καναδά που είναι γνωστό ως η συμφωνία ελεύθερου εμπορίου της Βορείου Αμερικής. Οι τρεις χώρες συμφώνησαν την ελεύθερη κίνηση αγαθών, υπηρεσιών και παραγωγικών συντελεστών στην ενοποιημένη αυτή αγορά της βορείου Αμερικής.

Μια από τις σημαντικότερες εξελίξεις στην διεθνή οικονομία είναι η δραματική αύξηση της διεθνούς παραγωγής από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Οι παραπάνω δραματικές αλλαγές στη σύγχρονη διεθνή οικονομική ζωή, αντανακλούν την υιοθέτηση της φιλοσοφίας του «ανοίγματος» των οικονομιών και της μεγαλύτερης ελευθερίας στην μετακίνηση παραγωγικών πόρων από χώρα σε χώρα.

2.4 Μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα της διεθνοποίησης

Οι ξένες επενδύσεις των ανεπτυγμένων οικονομιών σε οικονομίες λιγότερο αναπτυγμένων χωρών είναι πολύ παλιές. Στο σύγχρονο κόσμο, υπήρξαν τρία κύματα τέτοιων επενδύσεων. Στην περίοδο της «παλιάς αποικιοκρατίας» του δεκάτου εβδόμου και ογδόου αιώνα, ισπανικές, ολλανδικές και αγγλικές εταιρείες απέκτησαν ορυχεία και φυτείες στον Νέο Κόσμο και σε μέρη της Ασίας. Οι δραστηριότητες αυτές, στις περισσότερες περιπτώσεις ισοδυναμούσαν με λεηλασία και εκμετάλλευση των αυτοχθόνων πληθυσμών και των ορυκτών και άλλων πλούτων τους. Στη διάρκεια του

δεύτερου κύματος του «νέου ιμπεριαλισμού» στα τέλη του δεκάτου ενάτου αιώνα, η Αφρική, Νοτιοανατολική Ασία και άλλες περιοχές εντάθηκαν στα λίγα ιμπεριαλιστικά συστήματα που υπήρχαν. Μολονότι η εκμετάλλευση δεν σταμάτησε, οι ευρωπαϊκές επενδύσεις σε λιμενικές εγκαταστάσεις, σιδηροδρόμους και αστικά κέντρα, την εποχή αυτή, δημιούργησαν μια υποδομή που παραμένει ως τις μέρες μας, σημαντική σε πολλές λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες.

Το τρίτο κύμα άρχισε στη δεκαετία του 1960, όταν αυτές οι λιγότερο αναπτυγμένες κοινωνίες υιοθέτησαν τις στρατηγικές υποκατάστασης των εισαγωγών σαν πιο γρήγορο δρόμο προς την αστικοποίηση. Εγείροντας υψηλούς φραγμούς στο εμπόριο, θεσπίζοντας διάφορα φορολογικά κίνητρα και παίρνοντας διάφορα άλλα μέτρα, ενθάρρυναν τις πολυεθνικές των Ηνωμένων Πολιτειών και άλλων ανεπτυγμένων οικονομιών να εγκαταστήσουν θυγατρικές μεταποιητικές μονάδες μέσα στα σύνορά τους, ίδρυσαν επίσης εργοστάσια – παραρτήματα σε ορισμένες νέο – εκβιομηχανισμένες χώρες για να παράγουν εξαρτήματα και να χρησιμεύουν σαν εξαγωγικές αποβάθρες για τις αγορές της αναπτυσσόμενης οικονομίας.

Με την κατάργηση της αποικιοκρατικής πολιτικής, την εθνικοποίηση και την αύξηση του τοπικού ελέγχου στο δεύτερο μισό του αιώνα μας, μειώθηκε η σημασία των ξένων επενδύσεων για την παραγωγή εμπορευμάτων στις λιγότερο αναπτυγμένες οικονομίες.

Μειονεκτήματα

Οι μορφές που απευθύνουν οι ριζοσπάστες κριτικοί, είναι ότι οι ξένες επενδύσεις στρεβλώνουν την οικονομία και τη φύση της οικονομικής ανάπτυξης στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Αυτή η συνδεμένη ή «εξαρτημένη ανάπτυξη» έχει πολλές επιβλαβείς οικονομικές συνέπειες. Οι πολυεθνικές εταιρείες θεωρούνται υπεύθυνες για

τη δημιουργία μιας οικονομίας εργοστασίων – παραρτημάτων, με μικρές αναποτελεσματικές επιχειρήσεις που δεν είναι ικανές να δώσουν ώθηση στη συνολική ανάπτυξη της οικονομίας, οι τοπικές θυγατρικές επιχειρήσεις λειτουργούν σαν προσάρτημα της μητροπολιτικής εταιρείας και σαν περικλειστο έδαφος στη φιλοξενούσα χώρα, και όχι σαν μηχανές αυτοδύναμης οικονομικής μεγέθυνσης. Οι εταιρείες κατηγορούνται επίσης ότι εισάγουν ακατάλληλους τύπους τεχνολογίας, που εμποδίζουν τις γηγενείς τεχνολογικές εξελίξεις, και ότι χρησιμοποιούν παραγωγικές τεχνικές έντασης κεφαλαίου – με αποτέλεσμα να προκαλούν ανεργία και να ματαιώνουν την εμφάνιση εγχώριων τεχνολογιών. Μια άλλη κατηγορία είναι ότι διατηρούν τον έλεγχο της πιο προηγμένης τεχνολογίας και δεν τη μεταφέρουν στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες σε λογικές τιμές. Επιπλέον, όπως υποστηρίζουν πολλοί, οι άμεσες ξένες επενδύσεις αυξάνουν την άνιση διανομή του εισοδήματος στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, και τέλος με τον επαναπατρισμό των κερδών και την καλύτερη πρόσβασή τους στην τοπική χρηματαγορά αποστραγγίζουν τη φιλοξενούσα χώρα από αναπτυξιακά κεφάλαια και δεν αφήνουν να δημιουργηθεί ντόπια επιχειρηματικότητα.

Άλλοι επικριτές υποστηρίζουν ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις είχαν αρνητικές πολιτικές συνέπειες στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Η εξαρτημένη ανάπτυξη ενθαρρύνει την εμφάνιση αυταρχικών καθεστώτων και τη δημιουργία συμμαχιών ανάμεσα στο διεθνή καπιταλισμό και στις ντόπιες, αντιδραστικές ελίτ. Η εκμεταλλευτική -αυτή συμφωνία στηρίζεται στην παρέμβαση των πολυεθνικών εταιρειών στις εσωτερικές υποθέσεις των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Με τον τρόπο αυτό, οι ξένες επενδύσεις τείνουν να εξαρτούν πολιτικά την φιλοξενούσα χώρα από τη μητρόπολη.

Υποστηρίζεται επίσης ότι υπάρχουν αρνητικά αποτελέσματα των άμεσων ξένων επενδύσεων στην πολιτιστική και κοινωνική ευημερία των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών, χαρακτηρίζεται σαν μια μορφή πολιτιστικού ιμπεριαλισμού, με την οποία η αναπτυσσόμενη χώρα χάνει τον έλεγχο πάνω στην πολιτιστική και κοινωνική της ανάπτυξη. Μερικοί βλέπουν τις ξένες αξίες όχι μόνο ως κακές αυτές καθαυτές, αλλά και ως επιζήμια για την ανάπτυξη της χώρας, επειδή δημιουργούν ζήτηση για πολυτελή και άλλα αγαθά που δεν ικανοποιούν τις πραγματικές ανάγκες των λαϊκών στρωμάτων.

Ίσως θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι όλες αυτές οι κατηγορίες έχουν κάποια σχέση μεταξύ τους. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες μπορεί να έχουν και είχαν άτυχες συνέπειες για την οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών.

Τα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα δεν επιτρέπουν την απαγγελία μιας ακραίας κατηγορίας. Γενικά, τα αποτελέσματα των ξένων επενδύσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες ήταν ευνοϊκά. Πράγματι, ο ρόλος τους αδιάφορο αν ήταν αγαθοεργός ή κακόβουλος – έχει εξίσου διογκωθεί και από τους πολέμιους και από τους υποστηρικτές τους. Πολλά παραδείγματα των θεωρούμενων ως επιζήμιων συνεπειών των ξένων επενδύσεων είναι στην πραγματικότητα είτε αποτέλεσμα της πολιτικής των ίδιων των αναπτυσσόμενων χωρών είτε αναπόσπαστο μέρος της ίδιας της αναπτυξιακής διαδικασίας. Η άποψη αυτή μπορεί να υποστηριχτεί με μια σύντομη εξέταση μερικών, από τα συγκεκριμένες κατηγορίες που απευθύνουν κατά των πολυεθνικών οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

Οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, ενθάρρυναν, ως στοιχείο της στρατηγικής εκβιομηχάνισης με έμφαση στην υποκατάσταση των εισαγωγών και τους υψηλούς δασμούς, εταιρείες να επενδύουν σε προστατευόμενες αγορές, εκεί όπου είναι δύσκολο να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας και το κόστος είναι αναγκαστικά υψηλό.

Εξετάζοντας το ζήτημα της μεταφοράς ακατάλληλης τεχνολογίας, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες θέλουν όχι μόνο τις πιο αναπτυγμένες τεχνολογίες, αλλά επίσης τεχνολογία έντασης εργασίας (τη λεγόμενη κατάλληλη τεχνολογία) για να μεγιστοποιήσουν την απασχόληση. Οι δύο αυτοί αντικειμενικοί στόχοι συχνά συγκρούονται, αν και οι νεοεκβιομηχανισμένες χώρες έχουν σχετικά χαμηλό επίπεδο ανεργίας, χάρη στη συνολική οικονομική τους επίδοση. Η μεταφορά τεχνολογίας έντασης κεφαλαίου από τις πολυεθνικές εταιρείες δεν έχουν αρκετά κίνητρα για να αναπτύξουν κατάλληλες τεχνολογίες, που θα μπορούσαν να είναι ανταγωνιστικές στις διεθνείς αγορές, επειδή οι επενδύσεις τους πραγματοποιούνται σε μια προστατευόμενη αγορά και έτσι είναι διασφαλισμένες από το διεθνή ανταγωνισμό. Πραγματικά, το ζήτημα της μεταφοράς τεχνολογίας είναι πρωτίστως ζήτημα οικονομικών συμφερόντων ανάμεσα στην πολυεθνική και την κυβέρνηση της φιλοξενούσης χώρας – δηλαδή είναι πρόβλημα καθορισμού της τιμής στην οποία η πρώτη θα πουλήσει τεχνολογία στη δεύτερη.

Όταν εξετάζεται το ζήτημα αν οι άμεσες ξένες επενδύσεις διευρύνουν την ανισότητα της διανομής του πλούτου, θα πρέπει κανείς να παρατηρήσει ότι η ίδια η οικονομική μεγέθυνση έχει την τάση να δημιουργεί ανισότητες πλούτου. Η γρήγορη οικονομική μεγέθυνση, όπως υποστηρίζει ο S. Kuznets, φαίνεται να προκαλεί καμπύλη σχήματος U, αυξανόμενης αρχικά και κατόπιν φθίνουσας ανισότητας. Επειδή οι βιομηχανικές πολυεθνικές εταιρείες επενδύουν συχνότερα σε γρήγορα αναπτυσσόμενες οικονομίες, είναι δύσκολο να διαχωριστεί η επίδραση των πολυεθνικών από τις επιπτώσεις της ίδιας της αναπτυξιακής διαδικασίας. Μολονότι οι πολυεθνικές πληρώνουν πράγματι υψηλότερους μισθούς από ότι οι ντόπιες επιχειρήσεις κι επομένως μπορεί να είναι πληθωριστικές, δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία που να στηρίζουν την άποψη ότι η διανομή του εθνικού εισοδήματος συνδέεται αιτιωδώς με τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

Απεναντίας, αρκετές χώρες στις οποίες έχουν πραγματοποιηθεί πολλές ξένες επενδύσεις, έχουν πολύ πιο δίκαιη διανομή του εισοδήματος από εκείνες τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες που έχουν περιορίσει τις εξωτερικές επενδύσεις.

Πρωταρχικοί καθοριστικοί παράγοντες της διανομής του εισοδήματος, τουλάχιστον στη βραχυχρόνια περίοδο, είναι οι ίδιες οι πολιτικές των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών.

Η απάντηση στο ερώτημα αν οι άμεσες επενδύσεις εμποδίζουν ή όχι την βιομηχανική ανάπτυξη εξαρτάται από το αν οι ξένες επενδύσεις εκτοπίζουν ή συμπληρώνουν τις τοπικές επενδύσεις για τις οποίες υπάρχει έδαφος να αποδεχτεί κανείς ότι ενδεχομένως παραγκωνίζουν τις τοπικές βιομηχανίες. Ωστόσο, οι πολυεθνικές φέρνουν νέο κεφάλαιο και παραγωγική τεχνολογία και προσφέρουν γενικά ένα οικονομικό κίνητρο στην οικονομία. Σαφώς αυτών των συγκρουόμενων τάσεων, δεν μπορούμε να δώσουμε γενική ή οριστική απάντηση στο πιο πάνω ερώτημα. Στην περίπτωση, όμως όλων των νέοεκβιομηχανισμένων χωρών, οι ντόπιες και οι ξένες επενδύσεις φαίνεται να είναι συμπληρωματικές.

Το ίδιο αβέβαιη είναι και η βασιμότητα του επιχειρήματος ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν αρνητικά πολιτικά αποτελέσματα, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι τόσο πολλές κυβερνήσεις λιγότερο αναπτυγμένων χωρών είναι αυταρχικές. Είναι ασφαλώς αλήθεια ότι οι διεθνείς εταιρείες επιθυμούν σταθερά καθεστώτα και χωρίς καμία αμφιβολία, δεν διστάζουν να δώσουν την στήριξη τους σε συντηρητικές κυβερνήσεις. Αυτό, όμως, που εκτιμούν οι πολυεθνικές είναι η πολιτική σταθερότητα και όχι ένας συγκεκριμένος τύπος διακυβέρνησης. Γι' αυτό, σε ολόκληρο τον λιγότερο αναπτυγμένο κόσμο συναντάμε συμμαχίες συμφέροντος ανάμεσα στις πολυεθνικές και τις τοπικές κυβερνήσεις πολλών διαφορετικών αποχρώσεων.

Η κατηγορία του πολιτιστικού ιμπεριαλισμού μπορεί επίσης να υποστηριχθεί εν μέρει. Ασφαλώς υπάρχουν παραδείγματα που οι ξένες επενδύσεις, σύμφωνα με ανυστερόβουλους παρατηρητές, έχουν ασκήσει ολέθρια επίπτωση σε μια συγκεκριμένη κοινωνία με την προώθηση της κατανάλωσης συγκεκριμένων προϊόντων. Και πάλι, όμως, πρέπει κανείς να αναγνωρίσει ότι η ίδια διαδικασία της ανάπτυξης καταστρέφει τις παραδοσιακές αξίες, επειδή κατ' ανάγκη συνεπάγεται τη δημιουργία νέων προτιμήσεων και ασυνήθιστων επιθυμιών. Στο κάτω-κάτω, αυτή είναι η ανάπτυξη. Επιπλέον, τα καταναλωτικά πρότυπα των αναπτυγμένων χωρών έχουν ένα αποτέλεσμα επίδειξης πάνω στις ελίτ και τα λαϊκά στρώματα παντού στο σημερινό κόσμο των γρήγορων επικοινωνιών. Ελάχιστες αναπτυγμένες χώρες, συμπεριλαμβανόμενων των σοσιαλιστικών χωρών, έχουν την κοινωνική πειθαρχία ή διαθέτουν ισχυρά κράτη ώστε να αντιστέκονται στην έλξη των αγαθών πολυτελείας, αδιάφορο αν πραγματοποιούνται ή όχι στις χώρες αυτές άμεσες ξένες επενδύσεις.

Πλεονεκτήματα

Όποια κι αν είναι τα ουσιαστικά στοιχεία αυτών των κριτικών που ασκούνται στις άμεσες ξένες επενδύσεις, ορισμένες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες ωφελήθηκαν σημαντικά σε βάρος των εταιριών και των χωρών καταγωγής τους. Στην περιοχή της μεταποίησης, ακόμη και της υψηλής τεχνολογίας, ένας αριθμός αναπτυσσόμενων χωρών ακολούθησε με επιτυχία πολιτικές που αύξησαν τα οφέλη τους από τις ξένες επενδύσεις. Η επιβολή από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες απαιτήσεων επίδοσης στους ξένους επενδυτές, άλλαξε τους όρους των επενδύσεων υπέρ των φιλοξενουσών χωρών. Ωστόσο, παρά τα σημαντικά οφέλη, οι χώρες αυτές, δεν έχουν βγει ωφελημένες, ούτε έχουν καταφέρει να επιβάλουν διεθνείς κανονισμούς προς δικό τους

όφελος. Οι ειδικοί όροι, ορίζονται μέσα από διμερείς διαπραγματεύσεις ανάμεσα στις εταιρείες και τις κυβερνήσεις των φιλοξενουσών χωρών.

Ο συνδυασμός των πολιτικών πιέσεων των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών και των παγκοσμίων αλλαγών στην οικονομική της χωροθεσίας, είχε σαν αποτέλεσμα ορισμένες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες να ωφεληθούν σημαντικά από τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Είτε για να ικανοποιήσουν πολιτικά συμφέροντα είτε για να αποκτήσουν πρόσβαση σε διευρυνόμενες αγορές, ή για να δημιουργήσουν εξαγωγικές βάσεις. Σε πολλές περιπτώσεις, οι φιλοξενούσες χώρες έχουν γίνει εταίροι πρόθυμα ή απρόθυμα, ανταγωνιζόμενες άλλες εταιρίες και άλλες χώρες τις παγκόσμιας αγοράς. Ο τύπος της συνεργασίας ή της οικονομικής συμμαχίας αποτελεί σημαντική όψη της παγκόσμιας μετατόπισης του συγκριτικού πλεονεκτήματος για πολλά προϊόντα των αναπτυσσομένων χωρών, καθώς επίσης και του καθεστώτος εμπορίου για το οποίο μιλήσαμε νωρίτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

α. Προπολεμικές προσπάθειες ενότητας

Οι ουσιαστικές προσπάθειες για ένωση των χωρών της Ευρώπης ξεκίνησαν μετά το τέλος του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου(1945).

Οι οποιοσδήποτε άλλες προσπάθειες που εμφανίστηκαν ήδη από τον Μεσαίωνα θα μπορούσαν να μπουν κάτω από έναν κοινό τίτλο όπως «Ενότητα εναντίον κάποιου κοινού εχθρού κι όχι υπέρ της επιτυχίας», κάποιων ωφέλιμων για όλους στόχων, όπως π.χ. η βελτίωση της ευημερίας των κρατών – μελών της ένωσης.

β. Μεταπολεμικά γεγονότα ενοποίησης

Το τέλος του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου βρίσκει τους Ευρωπαίους από τον Ατλαντικό μέχρι τα Ουράλια οικονομικά καταστραμμένους και για αυτό το λόγο να επιθυμούν την ενότητα με στόχο να δημιουργήσουν τη φωνή της Ευρώπης, για να αντιμετωπίσουν τα κρίσιμα οικονομικά προβλήματα. Να κλείσουν τις πληγές που ο πόλεμος άφησε, να γεφυρώσουν το χάσμα που τους χώριζε και να βελτιώσουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη ειδικά έναντι των άλλων οικονομικών μπλοκ.

Δεν ήταν όμως δυνατόν, η οικονομική συνεργασία για την ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης από τον πόλεμο Ευρώπης να την αφορά στο σύνολο της. Η περίοδος του ψυχρού πολέμου είχε ήδη αρχίσει και ο κόσμος ήταν ήδη χωρισμένος σε δύο στρατόπεδα. Έτσι από την αρχή, όλες οι προσπάθειες για την ένωση της Ευρώπης χωρίζονται σε αυτές που έγιναν στη Δυτική και σε αυτές στην Ανατολική. Αυτοί οικονομικό – πολιτικοί συνασπισμοί ακολουθούσαν διαφορετικούς δρόμους προς την ένωση των χωρών που τις αποτελούσαν.

Καταρχάς ότι αφορά τις προσπάθειες ένωσης των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, αυτές το 1949 δημιούργησαν τη CO.M.ECON.(Council for Mutual Economic Assistance). Πρόκειται για μια Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών που την αποτελούσαν οι χώρες: Ανατολική Γερμανία, Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ε.Σ.Σ.Δ., Μογγολία, Βιετνάμ και Κούβα.

Από την άλλη μεριά στην Δυτική Ευρώπη, στις 9 Μαΐου 1950, ο Ρ. Σουμάν, Γάλλος Υπουργός των Εξωτερικών, πρότεινε σε μια ιστορική διακήρυξη να υπαχθεί το σύνολο της γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα σε μια κοινή ανώτατη αρχή, οργανωμένη με τρόπο ώστε να είναι ανοικτή στη συμμετοχή των άλλων χωρών της Ευρώπης. Εμπνευστής αυτού του σχεδίου είναι ο J. Monnet. Η διακήρυξη έγινε αποδεκτή από έξι κράτη της Δυτικής Ευρώπης και η συμφωνία ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα(ΕΚΑΧ) υπογράφηκε στο Παρίσι στις 18 Απριλίου 1951. Η πρόκληση Ρ. Σούμαν απευθυνόταν σε όλα τα Ευρωπαϊκά κράτη, πέντε μόνο απάντησαν και μαζί με τη Γαλλία υπέγραψαν τη συνθήκη του Παρισιού. Είναι το Βέλγιο, η Γαλλία, η ομοσπονδιακή δημοκρατία της Γερμανίας, η Ιταλία, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο.

Τα αποτελέσματα από την ίδρυση και λειτουργία της ΕΚΑΧ ήταν σημαντικά.. Ενθαρυνόμενες από τα αποτελέσματα της ΕΚΑΧ διαπίστωσαν ότι η οικονομική ολοκλήρωση τους ήταν και αναγκαία και χρήσιμη. Στις 3 Ιουνίου του 1955 οι Υπουργοί Εξωτερικών των έξι συνήλθαν στη Μεσίνα της Ιταλίας, μελέτησαν τη δυνατότητα δημιουργίας μιας κοινής αγοράς και τις δυνατότητες μιας από κοινού αξιοποίησης της πυρηνικής ενέργειας.

Ανέθεσαν σε μια επιτροπή, προεδρευόμενη από το Βέλγιο πολιτικό Ρ.Η. Spaak, να ετοιμάσει μια σχετική με το πιο πάνω θέμα. Η έκθεση αυτή περατώθηκε και

υποβλήθηκε τον Απρίλιο του 1956. Οι προτάσεις της έγιναν αποδεκτές στη διακυβερνητική διάσκεψη της Βενετίας της 29 Μαΐου 1956.

3.1 Ίδρυση της Ε.Ο.Κ.

Στην τελευταία τριακονταετία υπήρξαν πολλές προσπάθειες για οικονομική συνεργασία διαφόρων χωρών με το σχήμα της οικονομικής ενοποίησης. Η περίπτωση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) είναι βέβαια η πλέον αξιόλογη, αποτελώντας την πλέον προχωρημένη μορφή οικονομικής ενοποίησης.

Οι Υπουργοί των έξι κρατών της Δ. Ευρώπης-Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Γερμανία –αποφάσισαν να αρχίσουν μεταξύ τους διαπραγματεύσεις για τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και μιας Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. Δέκα μήνες αργότερα, μετά από έντονες διαβουλεύσεις, επήλθε ανάμεσα στα έξι κράτη συμφωνία, που κατέληξε στην υπογραφή, στο λόφο του Καπιτωλίου της Πώμης των Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Ατομικής Ενέργειας (EURATOM), γνωστές ως συνθήκες της Ρώμης.

Η Αγγλία παρόλο που είχε προσκληθεί να προσχωρήσει στην κοινότητα, αρνήθηκε να συμμετάσχει. Ύστερα από τις σημαντικές επιτυχίες στον πολιτικό-κοινωνικό και οικονομικό τομέα, που σημείωσε η νεοϊδρυθείσα κοινότητα, η Αγγλία ζήτησε την προσχώρηση της σε αυτούς. Το 1973 μετά από πολυχρόνιες διαπραγματεύσεις, η Αγγλία έγινε πλήρες μέλος της ΕΟΚ. Παράλληλα, είχαν υποβάλει αίτηση για προσχώρηση και άλλες τρεις χώρες Δανία, Ιρλανδία και Νορβηγία.

Η χώρα μας, είχε υπογράψει από το 1962 συμφωνία σύνδεσης με την ΕΟΚ. Η σύνδεση όμως αυτή είχε «παγώσει» λόγω του δικτατορικού καθεστώτος που είχε επιβληθεί στην Ελλάδα από 21^η Απριλίου 1967, μετά την πτώση της δικτατορίας, η κυβέρνηση εθνικής ενότητας αποφάσισε να ζητήσει την προσχώρηση της Ελλάδας στην

ΕΟΚ. Τον Ιούνιο του 1975 η Ελλάδα υπέβαλε επίσημα αίτηση και ζητούσε από την Επιτροπή ΕΚ την έναρξη διαπραγματεύσεων για την προσχώρηση της στην ΕΟΚ. Το αίτημα έγινε αποδεκτό. Οι διαπραγματεύσεις άρχισαν και περατώθηκαν με την υπογραφή της Πράξης προσχώρησης ορίσθηκε την 01/01/1981.

Η Πορτογαλία και η Ισπανία υπέβαλαν αιτήσεις έναρξης τους στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες το 1977. Η προσχώρηση των κρατών αυτών, παρ' όλες τις δυσκολίες που έπρεπε να υπερνικηθούν, κατέστη δυνατόν να πραγματοποιηθεί την 1^η Ιανουαρίου του 1986. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έφθασε τα 12 κράτη-μέλη.

3.2 Εξελίξεις στην ΕΟΚ-Τα πρώτα τριάντα χρόνια

Στη δεκαετία του 1960 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα σημείωσε αναμφισβήτητα αξιόλογη πρόοδο στον πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό τομέα. Στον πολιτικό τομέα η συνεργασία μεταξύ των έξι χωρών αποκαταστάθηκε, ιδιαίτερα μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας. Οι καχυποψίες σιγά σιγά παραμερίσθηκαν, τα όργανα της Κοινότητας με επιτυχία αντιμετώπισαν τα πρώτα δύσκολα και πολύπλοκα προβλήματα. Τα καθεστώτα της αστικής δημοκρατίας των κρατών – μελών εδραιώθηκαν.

Στον κοινωνικό τομέα σημειώθηκαν αξιόλογα βήματα με τα σημαντικά μέτρα κοινωνικής προστασίας που θεσπίστηκαν. Σημαντική, επίσης, και αξιόλογη υπήρξε η πρόοδος και τον οικονομικό τομέα. Η αύξηση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος των κρατών – μελών ήταν αξιοσημείωτη και η ανάπτυξη της βιομηχανίας υπερέβη πράγματι τις μετριοπαθείς προβλέψεις, το εξωτερικό εμπόριο κινήθηκε σε υψηλά επίπεδα, η ανεργία σχεδόν μηδενίστηκε με αποτέλεσμα τη δημιουργία στενότητας εργατικών χεριών. Η ιδιωτική κατανάλωση σημείωσε ανοδικές τάσεις. Τα νομίσματα των κρατών – μελών σταθεροποιήθηκαν, ο πληθωρισμός κινήθηκε σε φυσιολογικά επίπεδα.

Η δεκαετία του 1970 δεν «ήταν το ίδιο» αποδοτική για την ΕΟΚ, το Α.Ε.Π. αρχικά παρουσίασε μια αύξηση της τάξης του 4,8% κατά τη χρονική περίοδο 1960 – 73,

μειώθηκε στο 2,3% κατά τη χρονική περίοδο 1973 – 1980, για να φθάσει σε πλήρη στασιμότητα το 1981.

Όσο οι χώρες της ΕΟΚ ευημερούσαν, ιδιαίτερα κατά την πρώτη μέχρι το 1973 περίοδο, η Ευρωπαϊκή ενοποίηση προχωρούσε με γοργούς ρυθμούς. Από την περίοδο όμως του 1973 και μετέπειτα παρουσιάστηκαν σοβαρά προβλήματα που ανέκοψαν το δρόμο για την ολοκλήρωσή της.

Δυσλειτουργίες ως προς την λήψη αποφάσεων, μπλοκαρίσματα στην ελεύθερη διακίνηση των προσώπων, των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, καταστρατήγηση των κανονισμών με θεμιτά ή αθέμιτα μέσα και τέλος, αποτυχία ή μερική αποτυχία στις κοινές πολιτικές, είναι χαρακτηριστικά προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν στην περίοδο αυτή.

Ο Προϋπολογισμός της Κοινότητας, πλέον δεν επαρκούσε, θέτοντας την κοινότητα αδύναμη να εκπληρώσει τις χρηματοδοτικές της υποχρεώσεις λόγω στενότητας οικονομικών πόρων, ενώ παράλληλα η διαφορά ανάμεσα στα κράτη – μέλη και τις περιοχές των αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων περιοχών αντί να μικραίνει, διευρυνόταν.

Κάτι το δραστικό έπρεπε να γίνει για την απεμπλοκή της Κοινότητας από το πρόβλημα αυτό. Κάτι τέτοιο απαιτούσε νέα τολμηρές ρυθμίσεις, ώστε η ΕΟΚ να ανακτήσει το ρυθμό της. Μετά από πολλές συζητήσεις πάρθηκε η μεγάλη απόφαση για την δημιουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς. Έτσι, η ΕΟΚ μπήκε στο τελευταίο στάδιο της οικονομικής ενοποίησης, την οικονομική ένωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Η έννοια της, οικονομικής ενοποίησης όπως χρησιμοποιείται στην οικονομική βιβλιογραφία της Δύσης καλύπτει ένα πλατύ φάσμα διαφορετικών τύπων οικονομικής συνεργασίας μεταξύ διάφορων χωρών. Οι τύποι αυτοί οικονομικής συνεργασίας αρχίζουν από την ελευθεροποίηση του εμπορίου ανάμεσα στις χώρες - μέλη και φθάνουν ως την οικονομική ενοποίηση των χωρών αυτών.

Η οικονομική ενοποίηση δύο η περισσότερων χωρών αποτελεί καταρχήν, μια μορφή προνομιακής δασμολογικής μεταχείρισης. Τα μέλη ενός μπλοκ εμπορευόμενων χωρών αυτού του είδους εφαρμόζουν δασμολογικό σύστημα εμπορικών συναλλαγών, που μεροληπτεί υπέρ των χωρών μελών της οικονομικής ενότητας. Έτσι οι χώρες-μέλη της οικονομικής ενότητας συμφωνούν συνήθως στη μείωση ή και κατάργηση των δασμών στις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά όχι και στις συναλλαγές τους με τις χώρες του υπόλοιπου κόσμου.

Η οικονομική ενοποίηση μπορεί να πάρει διάφορες μορφές αναφορικά με το βαθμό της προνομιακής μεταχείρισης. Οι πιο γνωστές μορφές οικονομικής ενοποίησης είναι:

A) Η ελεύθερη ζώνη συναλλαγών, όπου οι χώρες - μέλη της ενότητας καταργούν τους δασμούς στις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά κάθε χώρα διατηρεί το ατομικό δασμολογικό της τείχος απέναντι στις χώρες - μέλη.

B) Η κοινή αγορά, η οποία πέρα από τα μεροληπτικά μέτρα της τελωνειακής ένωσης, προβλέπει την ελεύθερη μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής μεταξύ των χωρών - μελών.

Γ) Τελωνειακή Ένωση, που προβλέπει πέρα από την κατάργηση των δασμών μεταξύ των χωρών - μελών, την καθιέρωση ενός κοινού δασμού απέναντι στις χώρες του κόσμου.

Η τελωνιακή ένωση είναι μείγμα ελευθεροποίησης του εμπορίου, αλλά και προστατευτισμού. Έτσι οι τελωνιακές ενώσεις, ως αντιπροσωπευτικός τύπος οικονομικής ενοποίησης είναι δυνατόν να οδηγούν στη "δημιουργία εμπορίου", δηλαδή στην αύξηση των εισαγωγών - εξαγωγών, αλλά και στην περιστολή του όγκου των ανταλλαγών ανάμεσα στις χώρες - μέλη και στις χώρες του υπολείπου κόσμου. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση έχουμε εκτροπή εμπορίου.

Δ) Τέλος, μια μορφή στενότερης οικονομικής συνεργασίας ανάμεσα στις χώρες -μέλη, είναι η Οικονομική Ένωση, που προβλέπει τον συντονισμό των νομισματικών και φορολογικών συστημάτων των χωρών μελών, ώστε να υπάρξει δημοσιονομική και νομισματική εναρμόνιση. Η τελευταία αυτή μορφή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί, για πρώτη φορά έχουμε αυτή τη μορφή οικονομικής ενοποίησης στην Ευρώπη. Η οικονομική ενοποίηση αναφέρεται σε οικονομική συνεργασία, η οποία προϋποθέτει προδιαγραφές τουλάχιστον τελωνιακής ένωσης.

4.1 Επιδράσεις από την οικονομική ενοποίηση

Η οικονομική ενοποίηση συνεπάγεται πολλαπλές επιδράσεις πάνω στα διάφορα οικονομικά μεγέθη. Έτσι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επιδράσεις στη διάρθρωση της παραγωγής και της κατανάλωσης, καθώς και στη διανομή του εισοδήματος, τόσο μέσα στις χώρες όσο και μεταξύ των χωρών. Οι επιδράσεις δημιουργίας ή εκτροπής εμπορίου εξετάζονται συνήθως στα όρια δοσμένου χρόνου και επομένως είναι στατικές. Οι μεταβολές στο ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας, που μπορούν να προκύψουν στη διεύρυνση της αγοράς και τις τεχνολογικές εξελίξεις, στις οικονομίες κλίμακας και τις εξωτερικές οικονομίες είναι δυναμικές επιδράσεις.

Η μεγαλύτερη αγορά επιτρέπει την ίδρυση βιομηχανιών άριστου ελέγχου και την πραγματοποίηση οικονομιών κλίμακας παραγωγής. Οι οικονομίες μικρού μεγέθους, όπως είναι οι περισσότερες από τις αναπτυσσόμενες χώρες, δεν μπορούν να προσφέρουν την απαιτούμενη αποτελεσματική ζήτηση στη χώρα για να στηρίξουν επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους. Επομένως η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην παραγωγή που μπορεί να επιτευχθεί με τον καταμερισμό της εργασίας, γίνεται δυνατή με την διεύρυνση της αγοράς.

Εκτός από τις οικονομίες κλίμακας, η οικονομική ενοποίηση κάνει δυνατή την πραγματοποίηση εξωτερικών οικονομιών στην παραγωγή, μέσω της αλληλεξάρτησης ενός σχετικά μεγαλύτερου αριθμού οικονομικών μονάδων παραγωγής. Με τη διεύρυνση της αγοράς, σημειώνεται ανακατανομή των παραγωγικών συντελεστών και εξειδίκευση σύμφωνα με την αρχή των συγκριτικών δαπανών. Κάθε μια από τις επιχειρήσεις, μπορεί να αποκομίσει οφέλη (εξωτερικές οικονομίες) από την τεχνολογική πρόοδο σε άλλες επιχειρήσεις. Έτσι, μπορούμε να δούμε ότι οι βελτιώσεις τεχνολογίας στη βιομηχανία ελαστικών αποτελούν εξωτερικές οικονομίες για τη βιομηχανία αυτοκινήτων

Ένα βασικό ερώτημα είναι αν η οικονομική ενοποίηση θα είναι πιο ωφέλιμη μεταξύ οικονομιών που εξειδικεύονται στην παραγωγή διαφορετικών προϊόντων ή μεταξύ χωρών που παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό επικάλυψης στην παραγωγή. Ο πρώτος τύπος είναι αυτός των συμπληρωματικών οικονομιών, ενώ ο δεύτερος των ανταγωνιστικών. Αρχικά επικρατούσε η άποψη πως η οικονομική ενοποίηση είναι πιο ωφέλιμη για τις συμπληρωματικές οικονομίες. Η οικονομική ενοποίηση αγροτικών και βιομηχανικών οικονομιών προδιαγράφει, σύμφωνα με την άποψη αυτή, καλύτερες προοπτικές για την οικονομικότερη χρήση των παραγωγικών συντελεστών των χωρών - μελών και τη "δημιουργία εμπορίου". Αργότερα η άποψη αυτή επικρίθηκε τόσο από την θεωρητική όσο και από την εμπειρική πλευρά, θεωρητικά η συμπληρωματικότητα των οικονομιών αφήνει περιθώρια για αντί οικονομική χρήση των παραγωγικών συντελεστών, εξαιτίας της

έλλειψης ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών, με δεδομένη και επαρκή δασμολογική προστασία. Οι χώρες που συμμετέχουν στην οικονομική ενοποίηση επομένως, θα πρέπει να είναι αρκετά ανταγωνιστικές, όπως στην περίπτωση της Ε.Ε.

4.2 Καθοριστικοί παράγοντες επιδράσεων της τελωνιακής

ένωσης

Για να καθορίσουμε αν μια τελωνιακή ένωση είναι επιτυχημένη, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο οι στατιστικές όσο και οι δυναμικές επιδράσεις. Η αξιολόγηση και μέτρηση των επιδράσεων αυτών, ιδιαίτερα των δυναμικών επιδράσεων, είναι εξαιρετικά δύσκολο. Οι πιθανότητες να χρησιμοποιηθούν αποδοτικά οι παραγωγική συντελεστές, γενικά, και να έχουμε το φαινόμενο που χαρακτηρίζεται Ο3ς "δημιουργία εμπορίου" (trade creation) με την οικονομική ενοποίηση, εξαρτώνται από τους πιο κάτω παράγοντες:

α) Το μέγεθος της τελωνιακής ένωσης

Όσο μεγαλύτερη είναι η τελωνιακή ένωση τόσο μεγαλύτερο είναι και το μέγεθος της αγοράς και τόσο μεγαλύτερες είναι οι δυναμικές επιδράσεις. Το μέγεθος της εξάλλου, σχετίζεται θετικά με την "δημιουργία εμπορίου". Αν για παράδειγμα μια χώρα Γ αντιπροσωπεύει όλες τις χώρες που δεν ανήκουν στην τελωνιακή ένωση. Είναι εύλογο ότι όσο μικρότερος είναι ο αριθμός των χωρών αυτών, τόσο μικρότερη είναι και η πιθανότητα να έχουμε εκτροπή εμπορίου από την οικονομική ενοποίηση. Στην ακραία περίπτωση που δεν υπάρχει χώρα Γ η οικονομική ένωση ισοδυναμεί με ελευθεροποίηση του εμπορίου.

β) Το ύψος των δασμών των χωρών - μελών

Όσο υψηλότεροι είναι οι δασμοί των επιμέρους χωρών πριν από το σχηματισμό της ένωσης τόσο μεγαλύτερη είναι η δημιουργία εμπορίου. Με την ίδια λογική, όσο μικρότερο είναι το ύψος του κοινού δασμού, τόσο μικρότερη είναι η εκτροπή εμπορίου, αφού το

παραγωγικό κόστος των χωρών - μελών είναι σχετικά χαμηλό και επόμενους είναι λιγότερο πιθανό ότι μετά το σχηματισμό της τελωνιακής ένωσης θα πραγματοποιηθεί υποκατάσταση πηγής υψηλότερου κόστους σε πηγή χαμηλότερου κόστους. Συνεπώς, η εκτροπή εμπορίου είναι μικρότερη όσο μικρότερο είναι το ύψος των δασμών των χωρών, που δεν συμμετέχουν στην ένωση.

γ) Ελαστικότητες ζήτησης - προσφοράς

Η "δημιουργία εμπορίου" βρίσκεται σε θετική συσχέτιση με τις ελαστικότητες ζήτησης και προσφοράς των χωρών - μελών για τα προϊόντα που παράγονται και ανταλλάσσονται μέσα στα πλαίσια της ένωσης. Η κατάργηση των δασμών μετά το σχηματισμό της τελωνιακής ένωσης οδηγεί σε μεγάλη αύξηση της ζήτησης και της προσφοράς στις συναλλαγές που διεξάγονται μεταξύ των χωρών - μελών. Επίσης, η "δημιουργία εμπορίου" θα είναι τόσο μεγαλύτερη όσο είναι η ελαστικότητα της ζήτησης των χωρών - μελών για τα προϊόντα που εισάγονται από το εξωτερικό.

δ) Βαθμός ανταγωνιστικότητας ή συμπληρωματικότητας των οικονομιών των χωρών - μελών

Για τους λόγους που αναφερθήκαμε παραπάνω, η ανταγωνιστικότητα των χωρών - μελών είναι θετικός παράγοντας για μια επιτυχημένη οικονομική

4.3 Η παραδοσιακή θεωρία της οικονομικής ενοποίησης και οι αναπτυσσόμενες χώρες

Η παραδοσιακή θεωρία της οικονομικής ενοποίησης συγκεντρώνει την προσοχή της στην προαγωγή του εμπορίου διαμέσου της οικονομικής ενοποίησης. Η θεωρία αυτή είναι κυρίως στατική, όσον αφορά το χαρακτήρα της. Η κλασική μελέτη του Jacob Viner στο θέμα των Τελωνιακών Ενώσεων το 1950 χρησιμοποίησε το στατικό κριτήριο της "δημιουργίας

εμπορίου" ως προαπαιτούμενο, για να χαρακτηρίσει τις τελωνιακές ενώσεις ωφέλιμες για τα κράτη -μέλη της, αλλά και για τον υπόλοιπο κόσμο. Κατά την άποψη του Viner, η οικονομική ενοποίηση μπορεί να θεωρηθεί επιτυχής μόνο όταν πραγματοποιείται μεταξύ μεγάλων χωρών που βρίσκονται στο ίδιο περίπου επίπεδο βιομηχανικής ανάπτυξης και οι βιομηχανίες των χωρών αυτών ήταν αρκετά προστατευμένες πριν από τη δημιουργία της τελωνιακής ένωσης.

Οι εξελίξεις που ακολούθησαν αυτή τη σχολή σκέψης επηρέασαν πολλούς ακαδημαϊκούς οικονομολόγους και τους οδήγησαν στην υιοθέτηση αρνητικής θέσης σε ότι αφορά τα οφέλη που απορρέουν από την ενοποίηση αναπτυσσόμενων χωρών. Στο μεταξύ οι έννοιες της "δημιουργίας εμπορίου" και "εκτροπής εμπορίου" έχασαν την καθοριστική σημασία τους κυρίως εξαιτίας της ασφάλειας που χαρακτηρίζει τους ορισμούς των θεωρητικών εννοιών.

Η στροφή αυτή, από τη στατική στη δυναμική ανάλυση είχε ως αποτέλεσμα την αναθεώρηση της θεωρίας της οικονομικής ενοποίησης των χωρών. Στο πλαίσιο αυτό αναφοράς τονίστηκε ότι, εφόσον η βιομηχανική ανάπτυξη αναγνωρίζεται ως βασική επιδίωξη των αναπτυσσόμενων χωρών, η "εκτροπή εμπορίου" είναι αναπόφευκτο ως αποτέλεσμα της προτιμησιακής ανταλλαγής μεταξύ των χωρών - μελών της ένωσης. Το κόστος της προστατευτικής πολιτικής με υψηλούς δασμούς είναι βέβαια υψηλό. Από την άλλη πλευρά, οι αναπτυσσόμενες οικονομίες πιστεύουν ότι το ελεύθερο εμπόριο δεν προσφέρεται ως εναλλακτική μέθοδος, που προβλέπει ένα συνδυασμό προστασίας και ελεύθερου εμπορίου.

4.4 Αναπτυξιακή ενοποίηση

Με τον όρο αναπτυξιακή ενοποίηση εννοούμε την ενοποίηση μεταξύ χωρών χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης. Κύριο μέλημα των χωρών αυτών είναι η χρησιμοποίηση της ενοποίησης ως μέσου επίτευξης του αναπτυξιακού τους στόχου. Σχεδόν όλες οι

μέχρι τώρα προσπάθειες αναπτυσσόμενων χωρών για οικονομική ενοποίηση δεν έχουν δώσει ικανοποιητικά αποτελέσματα. Αυτό οφείλεται κυρίως, στο ότι οι ενώσεις αυτές ακολούθησαν βασικά τα πρότυπα ενοποίησης των αναπτυγμένων χωρών.

Η οικονομική ενοποίηση ανάμεσα σε βιομηχανικές χώρες αποβλέπει κυρίως, στην προώθηση του εμπορίου μεταξύ των χωρών - μελών. Στην περίπτωση αναπτυξιακής ενοποίησης, μολονότι το εμπόριο μεταξύ χωρών -μελών αποτελεί σοβαρό αναπτυξιακό παράγοντα, η δημιουργία τελωνιακών ενώσεων μεταξύ χωρών που δεν έχουν μεγάλες δυνατότητες για ανταλλαγή αγαθών δεν μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλη αύξηση του εμπορίου στα πρώτα στάδια της αναπτυξιακής ενοποίησης. Προτεραιότητα, επομένως, πρέπει να δοθεί σε θέματα παραγωγής και αύξησης του προϊόντος.

Οι αυξήσεις στη γενική ζήτηση μιας περιοχής, που οφείλονται σε ενοποίηση, αν δεν συνοδεύονται από μια παράλληλη αύξηση στην προσφορά, θα προκαλέσουν ταχύρυθμο πληθωρισμό. Συνήθως, παρόμοιες εξελίξεις συνδέονται και από άλλες ανεπάρκειες που σχετίζονται με την εκτροπή εμπορίου, η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε στρεβλώσεις στην παραγωγή. Έτσι, μπορεί να έχουμε χειροτέρευση στο επίπεδο της ευημερίας του καταναλωτή λόγω υψηλότερων τιμών, που προκύπτουν από την εκτροπή εμπορίου, αλλά και αναποτελεσματικότητα στην παραγωγή. Με την έννοια αυτή, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η οικονομική ενοποίηση μεταξύ αναπτυσσόμενων χωρών είναι ανεπιθύμητη, εφόσον είναι βασικά συνυφασμένη με χαμηλή αποδοτικότητα και πληθωρισμό.

Η οικονομική ενοποίηση υπανάπτυκτων χωρών ενδείκνυται μόνο όταν είναι σε θέση να λύσει τον φαύλο κύκλο της υπανάπτυξης (που υπονοεί χαμηλά μεγέθη κατά κεφαλή εισοδήματος, αποταμίευσης, κεφαλαίου, παραγωγικότητας, εισοδήματος). Η μεγάλη ανάγκη στις αναπτυσσόμενες χώρες για πραγματικό κεφάλαιο είναι στο κέντρο αυτού του φαύλου κύκλου. Επομένως, το κλειδί για μια πετυχημένη οικονομική ενοποίηση βρίσκεται στην

πλευρά της προσφοράς αγαθών και εφόσον ο κύριος λόγος των ανελαστικών καμπυλών προσφοράς στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι η ανεπαρκής παραγωγική δυναμικότητα, η μεταβλητή αυτή, δηλαδή η ανεπάρκεια κεφαλαίου, θα πρέπει να γίνει ο κύριος στόχος βελτίωσης μέσα στην τελωνιακή ένωση. Μολονότι υποτίθεται ότι σε κάθε χώρα η προσφορά και η ζήτηση επιδρούν και συμπληρώνουν η μια την άλλη για την οικονομική ανάπτυξη, στην περίπτωση της οικονομικής ενοποίησης η ανάγκη αυστηρής χρονολογικής συνέπειας με προτεραιότητα στην προσφορά είναι επιτακτική. Έτσι ο τομέας που θα πρέπει να συγκεντρώσει την προσοχή των κεντρικών υπηρεσιών της τελωνιακής ένωσης είναι ο προγραμματισμός των επενδύσεων.

Τέλος στην πράξη, η αναπτυξιακή οικονομική ενοποίηση προσκρούει στο πρόβλημα διανομής των οφελών μεταξύ των χωρών - μελών. Συνήθως, η μερίδα του λέοντος πάει στις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες του ενοποιημένου μπλοκ χωρών.

Συμπερασματικά τόσο η οικονομική ενοποίηση μεταξύ αναπτυσσόμενων χωρών απαιτεί διαφορετικές προτεραιότητες από ότι η ενοποίηση μεταξύ αναπτυγμένων χωρών. Ιδιαίτερα, στο μέτρο που η οικονομική ενοποίηση αντιμετωπίζεται ως όργανο εκβιομηχάνισης, η παραγωγή του διεθνούς εμπορίου διαμέσου της ενοποίησης έρχεται σε δεύτερη μοίρα στα πρώτα στάδια της τελωνιακής ένωσης. Η αύξηση του εμπορίου θα ακολουθήσει ως φυσική συνέπεια σε δεύτερο στάδιο, όταν η τελωνιακή ένωση θα έχει αποκτήσει αρκετή ωριμότητα από πλευράς παραγωγικού δυναμικού.

4.5 Νομισματική ενοποίηση - Monetary Integration

Νομισματική ενοποίηση, μπορεί να περιγραφεί η ενοποίηση η οποία συνεπάγεται 1) τον καθορισμό μιας σταθερής σχέσης μεταξύ της εξωτερικής αξίας των νομισμάτων των χωρών - μελών και 2) την εναρμόνιση (harmonization) της νομισματικής - πιστωτικής

πολιτικής και της δημοσιονομικής - φορολογικής πολιτικής και της δημοσιονομικής - φορολογικής πολιτικής των χωρών - μελών.

Ο βαθμός αποτελεσματικότητας μιας νομισματικής ενοποίησης εξαρτάται 1) από την κατάργηση των εμπορικών περιορισμών μεταξύ των χωρών - μελών και 2) από τον βαθμό κινητικότητας των αγαθών και υπηρεσιών όπως και των συντελεστών παραγωγής μεταξύ των χωρών - μελών.

Δυο έννοιες που μπορούν να μας βοηθήσουν να καταλάβουμε τους παράγοντες που καθορίζουν την σπουδαιότητα μιας νομισματικής ενοποίησης είναι η νομισματική περιοχή (currency area) και (optimum currency area).

Ως νομισματική περιοχή μπορεί να θεωρηθεί μια οικονομική περιοχή στην οποία οι συναλλαγές γίνονται με τη χρησιμοποίηση περισσότερων του ενός νομισμάτων των οποίων όμως η εξωτερική αξία είναι συνδεδεμένη με μια σταθερά σχέση.

Η νομισματική περιοχή μπορεί να ταυτίζεται με τα γεωγραφικά όρια μιας χώρας. Ένα γεγονός το οποίο μπορεί να μην ισχύει για πολλές χώρες. Σε μερικές χώρες μπορεί να υπάρχουν περιοχές οι οποίες για έναν αριθμό παραγόντων να θεωρούνται ανεξάρτητες μεταξύ τους. Εάν μεταξύ των νομισμάτων που χρησιμοποιούνται στις επιμέρους περιοχές υπάρχει μια σταθερή σχέση και το κράτος έχει την δυνατότητα βάση αυτής της σχέσης να μετατρέπει οποιαδήποτε ποσότητα του ενός νομίσματος στο άλλο, τότε τα διάφορα νομίσματα θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ένα νόμισμα.

Ως μία άριστη νομισματική περιοχή μπορεί να οριστεί εκείνη η νομισματική περιοχή που παρέχει μια αποτελεσματική προσαρμογή στις εσωτερικές και εξωτερικές διαταραχές

4.6 Το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα

Μια από τις θετικές εξελίξεις στην ιστορία του συστήματος ελεύθερης διακίνησης ήταν η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ) το Μάρτιο του 1979. το σύστημα αυτό έγινε στα πλαίσια της στενότερης οικονομικής συνεργασίας των χωρών - μελών της κοινής Αγοράς, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία Νομισματικής Ένωσης και τελικά πλήρους Οικονομικής Ένωσης με ενιαίο νόμισμα.

Το ΕΝΣ απέβλεπε αρχικά στην αναβάθμιση του 'ευρωπαϊκού φιδιού για την ελαχιστοποίηση της διακίνησης μεταξύ των ισοτιμιών των χωρών - μελών της ΕΟΚ. Το ΕΝΣ επιδιώκει επίσης τη δημιουργία Ευρωπαϊκού συναλλάγματος. Το ECU έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη του ΕΝΣ. Επρόκειτο για ένα συμβατικό νόμισμα, το οποίο αποτελείτο από ένα 'καλάθι' νομισματικών μονάδων των χωρών -μελών. Η οικονομική δύναμη και η σημασία κάθε χώρας χρησιμοποιήθηκε ως κριτήριο για να καθοριστεί η συμμετοχή κάθε εθνικού νομίσματος στη σύνθεση του ECU (European Currency Unit - Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα).

Το ΕΝΣ στο πρώτο στάδιο λειτουργίας του προέβλεπε τη χρήση του ECU για τη διευθέτηση των λογαριασμών των κεντρικών Τραπεζών στις μεταξύ τους συναλλαγές. Επίσης, χρησιμοποιείτο ως μέσο πληρωμής από τις νομισματικές αρχές της Ε.Ε. Στη συνέχεια ο ρόλος του ECU διευρύνθηκε.

Το σύστημα προέβλεπε προληπτικά μέτρα για να αποφευχθούν σοβαρές διακυμάνσεις ενός νομίσματος, πέρα από τις προβλεπόμενες. Αν ένα νόμισμα είχε απόκλιση κατά 75%, ή παραπάνω από το προκαθορισμένο περιθώριο διακίνησης, θα έπρεπε να γίνει παρεμβολή από τη χώρα του νομίσματος με δημοσιονομικά και νομισματικά μέτρα για να επαναφέρει το νόμισμα στην κεντρική του ισοτιμία. Το κατεξοχήν μέτρο που χρησιμοποιήθηκε σε

τέτοιες περιπτώσεις ήταν η ανταλλαγή νομισμάτων μεταξύ της κεντρικής τράπεζας και της χώρας και αυτής άλλων χωρών.

Η συνθήκη του Μάαστριχ που ακολούθησε το 1992 προέβλεψε, μεταξύ άλλων την πλήρη νομισματική ενοποίηση της Ε.Ε. το 1999, με μια Κεντρική Τράπεζα και ένα ενιαίο νόμισμα για όλες τις χώρες - μέλη. Με την προϋπόθεση ότι θα ικανοποιούνταν οι όροι (σύγκλισης των οικονομιών των χωρών - μελών) της Συνθήκης του Μάαστριχ, το Ευρωπαϊκό Νόμισμα, το οποίο μετονομάζεται σε ΕΥΡΩ, αντικαθιστά τα νομίσματα των κρατών - μελών. Το ΕΥΡΩ προβλέπεται μεταξύ άλλων ότι θα συμβάλει την εξυγίανση του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος. Το δολάριο θα πάψει να φέρει το κύριο βάρος για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος, ενώ συγχρόνως η οικονομία της Ε.Ε θα προστατευθεί από τις συνέπειες των διακυμάνσεων του αμερικάνικου δολαρίου.

Για την πραγματοποίηση του σκοπού αυτού το σχετικό χρονοδιάγραμμα που είχε αρχικά χαραχτεί, ελαφρώς παραβιάστηκε και παρότι το ΕΝΣ πέρασε σοβαρή κρίση, κατά την περίοδο του 1993. Τον Ιανουάριο του 1999 πραγματοποιήθηκε η έναρξη στο ενιαίο νόμισμα. Η κυκλοφορία του ευρώ πραγματοποιείται μετά διετίας.

Στο μεταβατικό στάδιο, όπως προέβλεπε η Συνθήκη του Μάαστριχ, ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο (1994) ως πρόδρομος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας η οποία στη συνέχεια προετοίμασε το έδαφος για τη δημιουργία του ΕΥΡΩ και τη νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης.

Μετά από 21 χρόνια λειτουργίας, το ΕΝΣ έχει βοηθήσει σημαντικά για σύγκλιση των επιπέδων ανάπτυξης, αλλά και του επιπέδου πληθωρισμού των χωρών - μελών της Ε.Ε. Ήταν η γέφυρα που οδήγησε την Ε.Ε. στην πλήρη νομισματική ενοποίηση.

4.7 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ιδρύθηκε το 1998. Έχει εποπτικό ρόλο σε ότι αφορά τη λειτουργία των κεντρικών Τραπεζών των χωρών - μελών. Οι εθνικές κεντρικές τράπεζες διατηρούν τις βασικές αρμοδιότητες όπως: να εποπτεύουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας και να παρεμβαίνουν σε περίπτωση ανάγκης για τη σταθεροποίηση της.

Από το 1999 και μετά η τήρηση του Συμφώνου Σταθερότητας αποτέλεσε αρμοδιότητα και της ΕΚΤ. Το σύμφωνο αυτό υπογράφηκε το 1996 στο Δουβλίνο και αποβλέπει στην εξασφάλιση της ομαλής πορείας προς το ενιαίο νόμισμα χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα από τη στήριξη των εθνικών συμφέροντος με κατάργηση των κανόνων του παιχνιδιού που έχουν συμφωνηθεί.

Οι κατεξοχήν κυρίες αρμοδιότητες της ΕΚΤ είναι:

1. Η χάραξη και υλοποίηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής.
2. Η σταθερότητα των τιμών στην ΟΝΕ ανάλογα με τις ανάγκες που υπαγορεύει η συγκεκριμένη φάση του οικονομικού κύκλου. Στην προκειμένη περίπτωση η ΕΚΤ στηρίζει την οικονομική πολιτική της Ε.Ε. ενώ παράλληλα διασφαλίζει την σταθερότητα των τιμών.

Ένας τομέας ο οποίος είναι ζωτικής σημασίας για την άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής είναι η συναλλαγματική πολιτική. Στον τομέα αυτό η ΕΚΤ έχει αποκλειστική αρμοδιότητα σε ότι αφορά τη διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων και τον τρόπο παρέμβασης στην αγορά συναλλάγματος. Όμως την ευθύνη για την εν γένει συναλλαγματική πολιτική έχει το Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών. Τον τελικό λόγο για την θέση του ευρώ στην διεθνή αγορά δεν έχει η ΕΚΤ, η οποία αποφασίζει για θέματα σταθερότητας τιμών αλλά το επίπεδο πληθωρισμού της Ε.Ε.

Είναι λογικό η ΕΚΤ να βρίσκεται σε συνεχή επαφή και να παρακολουθεί τις εργασίες των εθνικών τραπεζών. Εξίσου λογικό όμως είναι να συναποφασίζει με τους κεντρικούς τραπεζίτες για την άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Πράγματι, οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των χωρών - μελών της ΟΝΕ συμμετέχουν στο ευρύτερο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ. Επίσης συμμετοχή στο Διοικητικό Συμβούλιο έχουν και τα έξι μέλη της εκτελεστικής επιτροπής. Οι αποφάσεις της ΕΚΤ παίρνονται κατά πλειοψηφία.

4.8 Τεχνικά προβλήματα κατά τη μεταβατική περίοδο

Η μεταβίβαση προς την ΕΝΕ δημιούργησε πλήθος τεχνικών προβλημάτων, τα οποία αντιμετωπίστηκαν με πολύ περίτεχνο τρόπο.

Την 1^η Ιανουαρίου καθορίστηκε αμετάκλητα η συναλλαγματική ισοτιμία των εθνικών νομισμάτων με το ευρώ. Αυτό συνέβη με εξαιρετικά ομαλό τρόπο. Το πρόβλημα που υπήρχε μετά τον καθορισμό της νέας συναλλαγματικής ισοτιμίας ήταν το εξής: η Συνθήκη, μαζί με κάποια απόφαση που ελήφθη στη διάσκεψη της Μαδρίτης το 1995, υπονοούσε ότι την 1^η Ιανουαρίου 1999, το ECU θα μετονομαζόταν σε ευρώ. Ταυτόχρονα, έπρεπε η συναλλαγματική ισοτιμία των εθνικών νομισμάτων με το ευρώ να είναι ίση με τη συναλλαγματική ισοτιμία των νομισμάτων έναντι του ECU με το κλείσιμο της αγοράς την 31^η Δεκεμβρίου 1998. η δεύτερη προϋπόθεση τέθηκε για να διασφαλιστεί ότι η έναρξη της ΕΝΕ δεν θα συνοδευόταν από αυξομειώσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι των νομισμάτων, γεγονός που θα δημιουργούσε κέρδος κεφαλαίου και απώλειες.

Οι συνθήκες αυτές δημιούργησαν δυνατότητα για κερδοσκοπικές κινήσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών πριν από την 31^η Δεκεμβρίου 1998.

Αυτό μπορεί να εξηγηθεί ως εξής: δεδομένου ότι οι Αρχές είχαν ανακοινώσει ότι οι συναλλαγματικές ισοτιμίες στην αγορά κατά την τελευταία μέρα πριν από την εφαρμογή

*Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση
μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος*

της ΕΝΕ θα χρησιμοποιηθούν οι ισοτιμίες που θα τηρούταν σταθερές για πάντα, από την επόμενη μέρα και μετά, κάθε κίνηση κατά την τελευταία μέρα θα ήταν καθοριστική. Έτσι οι συναλλαγματικές ισοτιμίες μπορούσαν να κινηθούν προς οποιαδήποτε κατεύθυνση.

Κάτι τέτοιο έπρεπε να αποφευχθεί, διότι θα μπορούσε να οδηγήσει στον οριστικό και αμετάκλητο καθορισμό μιας λανθασμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας, στην οποία κάποια νομίσματα θα ήταν υποτιμημένα και κάποια άλλα υπερτιμημένα.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι Αρχές δεν μπορούσαν να ανακοινώσουν εκ το; >ν προτέρων τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των εθνικών νομισμάτων με το ευρώ διότι το ευρώ ήταν συνδεδεμένο με το ECU,

Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων με το ευρώ καθορίστηκαν αμετάκλητα την 31^η Δεκεμβρίου 1998.

Ισοτιμίες μετατροπής των νομισμάτων των χωρών – μελών της ΕΝΕ σε ευρώ	
Βελγικό φράγκο	40,3399
Ισπανική πεσέτα	166,386
Λίρα Ιρλανδίας	0,787564
Φράγκο Λουξεμβούργου	40,3399
Αυστριακό σελίνι	13,7603
Μάρκο Φιλανδίας	5,94573
Γερμανικό μάρκο	1,95583
Γαλλικό φράγκο	6,55957
Ιταλική λιρέτα	1936,27
Ολλανδικό φιορίνι	2,20371
Πορτογαλικό σκούδο	200,482

Σημείωση : Οι αριθμοί δείχνουν το ποσό εθνικού νομίσματος που αντιστοιχεί σε ένα ευρώ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1999-2002:

Οι Ευρωπαίοι ηγέτες αποφάσισαν να ισχύει η ΕΝΕ από την 1^η Ιανουαρίου 1999 χωρίς να συμβεί πραγματική νομισματική μεταρρύθμιση, δηλαδή χωρίς να αντικατασταθούν τα εθνικά νομίσματα με το ευρώ - το εθνικό ευρωπαϊκό νόμισμα που θα ίσχυε νόμιμα.

Αυτή η τριετής μεταβατική περίοδος, από το 1999 έως το 2002, ήταν απαραίτητη για τεχνικούς λόγους, δηλαδή χρόνος για κοπή του καινούργιου νομίσματος και για να γίνουν οι αναγκαίες αλλαγές στα εθνικά τραπεζικά συστήματα. Όμως είναι δύσκολο να λάβει κάποιος σοβαρά υπόψη του αυτό το επιχείρημα, διότι η Συνθήκη υπογράφηκε το 1991, αφήνοντας αρκετό χρόνο (8 χρόνια) για να γίνουν οι προετοιμασίες για τις τεχνικές αλλαγές.

Μια πιο πειστική εξήγηση είναι η δέσμευση για την νομισματική ένωση σε αριθμό χώρων ήταν αρκετά χαλαρή, αρχικώς τουλάχιστον. Γι' αυτό τα τρία επιπλέον χρόνια μετάβασης και διατήρησης των εθνικών νομισμάτων κατά την περίοδο αυτή έδιναν μια τελευταία ευκαιρία για αποχώρηση σε περίπτωση που 'χανόταν ο έλεγχος της κατάστασης'. Αυτό δεν θα ήταν δυνατό αν την 1^η Ιανουαρίου 1999, είχαν καταργηθεί τα εθνικά νομίσματα.

Το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει από την 1^η Ιανουαρίου 1999 (και το οποίο είναι επινόηση εκείνων που συνέταξαν τη Συνθήκη του Μάαστριχ) πρέπει, καταρχήν να λύνει το πρόβλημα αξιοπιστίας. Μπορούμε να διακρίνουμε τρία σημαντικά χαρακτηριστικά που ενισχύουν την αξιοπιστία:

1. Από το 1999 υπάρχει μια κεντρική τράπεζα, η ΕΚΤ που είναι υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική της Ένωσης συνολικά. Συνεπώς, αυτή η Κεντρική τράπεζα ασχολείται με τη συνολική προσφορά χρήματος στην Ένωση.

2. Το Ευρωσύστημα (η ΕΚΤ και οι κεντρικές τράπεζες των χωρών - μελών) είναι έτοιμο να μετατρέψει ένα νόμισμα μιας χώρας- μέλους σε κάποιο άλλο νόμισμα χώρας - μέλους το οποίο ζητείται. Το Ευρωσύστημα δεν έχει όριο στη δυνατότητα μετατροπής. Έτσι, οι κερδοσκόποι δεν δικαιολογείται να αναμένουν ότι το Ευρωσύστημα είναι δυνατόν 'να ξεμείνει από χρήματα' για να πραγματοποιήσει τη μετατροπή. Τις κερδοσκοπικές επιθέσεις τις πυροδοτεί η προσδοκία ότι η Κεντρική Τράπεζα θα 'ξεμείνει από χρήματα'.

3. Η μετατροπή του νομίσματος μιας χώρας - μέλους σε ευρώ ή σε κάποιο άλλο γίνεται με σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία, χωρίς να υπάρχει εύρος διακύμανσης. Η απουσία εύρους διακύμανσης είναι σημαντική. Η ύπαρξη μιας τέτοιας ζώνης διακύμανσης και οι κινήσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών μέσα στη ζώνη συχνά έχουν πυροδοτήσει κερδοσκοπικές πιέσεις.

Τα τρία αυτά χαρακτηριστικά είναι πολύ σημαντικά από την άποψη ότι παρέχουν τη βάση για την απόλυτη αξιοπιστία του μεταβατικού νομισματικού καθεστώτος στην περίοδο 1999-2002.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

5.1 Η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη

Η πολυετής στασιμότητα της ΕΟΚ διεκόπη το 1985 από την Επιτροπή η οποία εξέδωσε τη Λευκή Βίβλο για την πραγματοποίηση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς. Η ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη απόρροια των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 1985, μπορεί να θεωρηθεί το πρώτο στάδιο μιας επίμονης και μακράς διαδικασίας. Στις 17 Φεβρουαρίου 1986, επτά κράτη - μέλη υπέγραψαν την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, ακολουθούμενα από τη Δανία (μετά το θετικό αποτέλεσμα σχετικού δημοψηφίσματος), την Ιταλία και την Ελλάδα στις 28 Φεβρουαρίου 1986. Αφού κυρώθηκε από τα κοινοβούλια των κρατών - μελών κατά τη διάρκεια του 1986 η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 1987, με καθυστέρηση 6 μηνών, λόγω προσφυγής την οποία άσκησε ιδιώτης ενώπιον των Ιρλανδικών δικαστηρίων.

5.2 Η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη προέβλεπε μια δέσμη προέβλεπε μια δέσμη νέων οικονομικών στόχων για την ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Οι στόχοι έπρεπε να έχουν εκπληρωθεί έως την 31/12/1992, γι' αυτό και διαδικασία ενοποίησης της αγοράς έγινε γνωστή ως το Πρόγραμμα 1992. Για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, οι απαραίτητες ρυθμίσεις αναφέρονται στην κατάργηση όλων των εμποδίων που παρεμπόδιζαν μέχρι τώρα την ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων, των υπηρεσιών και των προσώπων. Προβλέπεται, επίσης η κατάργηση των ελέγχων κατά τη διακίνηση των εμπορευμάτων και των προσώπων στα σύνορα των κρατών - μελών.

Ακολούθησαν ειδικές ρυθμίσεις στο θέμα των κρατικών προμηθειών, στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών. Η κατάργηση των φορολογικών ελέγχων στα σύνορα και η εναρμόνιση της φορολογικής νομοθεσίας αποτελούν, βασικές ρυθμίσεις για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη ενσωματώνει, μαζί με το στόχο της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, και το στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Ο στόχος αυτός «αποσκοπεί ιδιαίτερα στη μείωση του χάσματος μεταξύ των διαφόρων περιοχών του ενδοκοινοτικού χώρου και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών». Ο στόχος αυτός εξυπηρετείται από την ενίσχυση που παρέχεται από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ένωσης.

Στο τέλος της δεκαετίας του '90 ο απολογισμός για τη λειτουργία της Ενιαίας Αγοράς, σε γενικές γραμμές είναι ικανοποιητικός σε ότι αφορά την ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς με μεγαλύτερη πρόοδο στους παρακάτω τομείς:

- * Εναρμόνιση των φορολογικών νομοθεσιών με κατάργηση των φορολογικών ανισοτήτων στην έμμεση φορολογία γενικά και ειδικότερα στο φόρο προστιθέμενης αξίας και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης.

- * Κατάργηση των εμποδίων στην ελεύθερη άσκηση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων.

- * Ελευθέρωση των κεφαλαιαγορών και των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

- * Σημαντική πρόοδος πραγματοποιήθηκε στον τομέα τυποποίησης των προϊόντων, μια από τις «ευαίσθητες» περιοχές, λόγω των διαφορετικών προδιαγραφών που απαιτούν οι χώρες - μέλη. Αντί για ιδιαίτερη ρύθμιση και τυποποίηση για κάθε προϊόν, υιοθετήθηκε η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Σύμφωνα με την αρχή, αυτή εφόσον ικανοποιούνται οι προδιαγραφές μια χώρας για ένα προϊόν, υιοθετήθηκε η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.

Συμφωνά με την αρχή, αυτή εφόσον ικανοποιούνται οι προδιαγραφές μιας χώρας για ένα προϊόν, οι επιχειρήσεις που το παράγουν μπορεί να είναι ντόπιες ή αλλοδαπές και δεν γίνεται καμία διάκριση, εξαίρεση αποτελούν οι περιοχές : περιβάλλον και υγεία όπου τηρούνται κοινά «στάνταρντς» για όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

* Θέσπιση κανόνων που ισχύουν για τη μετανάστευση σε όλη την Ένωση.

* Άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων συμπεριλαμβανομένων των τομέων ενέργειας, μεταφορών και τηλεπικοινωνιών, για τις οποίες προβλέπονται εξαιρέσεις.

5.3 Οι αναμενόμενες οικονομικές επιδράσεις της ενιαίας αγοράς

Οι οικονομικές επιδράσεις της Ενιαίας Αγοράς αναμένεται να είναι άκρως θεαματικές. Τα οικονομικά οφέλη που αναμένεται να προκύψουν ανάγονται βέβαια στην ενοποίηση της Αγοράς. Βραχυχρόνια η ενοποίηση της αγοράς, με τη μείωση των μη δασμολογικών εμποδίων, οδηγεί σε ευνοϊκά 'σοκ προσφοράς', με μείωση του κόστους και αύξηση της ζήτησης. Βέβαια, η αύξηση του ανταγωνισμού οδηγεί σε κατανομή στην παραγωγή, η οποία ευνοεί τις βιώσιμες επιχειρήσεις στους διάφορους τομείς. Οι επιχειρήσεις αυτές θα είναι σε θέση τώρα να αυξήσουν την παραγωγή τους ώστε να εκμεταλλευτούν τα τυχόν περιθώρια για την πραγματοποίηση οικονομικών κλίμακας και καλύτερη χρήση της νέας

τεχνολογίας. Αυτό μεταφράζεται σε περαιτέρω πτώση κόστους και τιμής. Έτσι ώστε, σε τελευταία ανάλυση, οι καταναλωτές ωφελούνται σημαντικά λόγω χαμηλότερων τιμών, καλύτερης ποιότητας, ενώ παράλληλα έχουν πρόσβαση σε μεγαλύτερη ποικιλία.

Μακροχρόνια, θα έχουμε περαιτέρω βελτίωση στην παραγωγή ως συνέπεια της υλοποίησης σε μεγάλο βαθμό των στόχων της Ενιαίας Αγοράς, που είδαμε παραπάνω. Για παράδειγμα η πλήρης απελευθέρωση των κεφαλαιαγορών, το άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων, η πλήρης κατάργηση των συνοριακών ελέγχων, οδηγούν σε καλύτερη κατανομή των παραγωγικών πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με χαμηλότερο κόστος παραγωγής και αύξηση της ευημερίας του καταναλωτή.

Μετά από σχετική έρευνα για την ενοποιημένη Αγορά, σε αριθμούς και ποσοστά, παρατηρούμε αύξηση του Α.Ε.Π. της Ένωσης κατά 270 δισεκατομμύρια δολάρια ή κατά ποσοστό 5,3%, αύξηση της απασχόλησης κατά 1,8 εκατομμύρια θέσεις.

Τα ευρήματα της Έκθεσης Ceeclini, είναι συντηρητικά, αφού στην ίδια την έκθεση αυτή αναφέρεται ότι δεν λαμβάνονται υπόψη, σε όλη τους την έκταση, οι δυναμικές επιδράσεις της Ενιαίας Αγοράς. Οι δυναμικές επιδράσεις των επενδύσεων, τεχνολογικού νεωτερισμού, οικονομικών κλίμακας, θα μπορούσαν να προκαλέσουν αύξηση ποσοστού οικονομικής μεγέθυνσης της Ε.Ε. από 0,3% έως 0,8%.

Απολογιστικά, το πρόγραμμα του 1992 θεωρείται μία επιτυχημένη προσπάθεια για την ενοποίηση της Ενιαίας Αγοράς. Η αρμονική λειτουργία της Ε.Ε. προϋποθέτει την ομαλή εξέλιξη των προγραμματισμένων ενεργειών στο νομισματικό τομέα της Ένωσης.

Βασικά Στατιστικά Στοιχεία για τις Χώρες – Μέλη

της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1997)

Χώρες	Έκταση (χιλ. km ²)	Πληθυσμός (εκατομμύρια)	Κατά κεφαλή ΑΕΠ (\$) (σε τρέχουσες τιμές αγοράς)
Βέλγιο	33	10	26.420
Δανία	43	5,1	32.900
Γερμανία	349	82	28.260
Ελλάδα	129	11	12.010
Γαλλία	550	59	26.050
Ιρλανδία	69	4	18.280
Ιταλία	294	57	20.120
Λουξεμβούργο	3	0,4	24.500
Ολλανδία	34	16	25.820
Ηνωμ. Βασίλειο	242	59	20.710
Ισπανία	499	39	14.510
Πορτογαλία	92	10	10.450
Σουηδία	412	9	26.220
Αυστρία	83	8	27.980
Φιλανδία	305	5	24.080
			28.740
ΗΠΑ	9159	268	37.850
Ιαπωνία	377	126	

5.4 Η άνιση ανάπτυξη και τα προβλήματα της Κοινότητας

Στο χώρο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας παρατηρείται άνιση ανάπτυξη, τόσο μεταξύ των κρατών - μελών, όσο και στο εσωτερικό κάθε κράτους - μέλους. Η άνιση αυτή ανάπτυξη διαπιστώνεται από την ύπαρξη περιοχών με υψηλή συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων σε μεγάλα βιομηχανικά κέντρα και συγχρόνους άλλων περιοχών, που όσο πιο μακριά βρίσκονται από τα κέντρα αυτά, τόσο λιγότερο αναπτυγμένες είναι.

Ιστορική, οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτικοί λόγοι έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση τέτοιων καταστάσεων, όπως η ανάγκη εγκατάστασης των βιομηχανικών κέντρων στο λεγόμενο τρίγωνο θέσεως εγκατάστασης βιομηχανιών κοντά είτε στα κοιτάσματα των πρώτων υλών (σίδηρο - κάρβουνο), είτε σε υποδομές (δρόμους, λιμάνια, πλωτούς ποταμούς κλπ.) και σε εργατικό δυναμικό (ειδικευμένο και ανειδίκευτο). Ο σκληρός ανταγωνισμός, εξάλλου, των κρατών της Δυτικής Ευρώπης στο πλαίσιο της ελεύθερης οικονομίας αποτελεί προσδιοριστικό παράγοντα.

Η οικονομική πορεία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μας δείχνει ότι παρόλη την αρχική επιφανειακή ομοιογένεια των περιοχών της Ευρώπης των 6 και την εικόνα της ευημερίας που εμφανίζονταν πριν από την κρίση, οι ανισορροπίες ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών της παρέμειναν σημαντικές. Στη συνέχεια, με τη διεύρυνση των 9 και 10, οι ανισορροπίες έγιναν εντονότερες, η δε ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας ασφαλώς προσέδωσε μεγαλύτερη διάσταση στο πρόβλημα.

Χρησιμοποιώντας το απλό κριτήριο του κατά κεφαλήν εισοδήματος και συγκεκριμένα της περιφέρειας και του μέσου επιπέδου του κάθε κράτους -μέλους, φαίνεται καθαρά πως οι φτωχότερες περιοχές είναι αυτές που βρίσκονται στην 'περιφέρεια' της Ευρώπης. Διαπιστώνεται, επίσης, ότι το μέγεθος της ανισοκατανομής του εισοδήματος και των ανισοτήτων στην ανάπτυξη μεταξύ των διαφόρων περιοχών των

κρατών - μελών είναι οξύτερο στα φτωχότερα και λιγότερο στα αναπτυγμένα κράτη - μέλη. Οι περιφέρειες με τις χαμηλότερες επιδόσεις, εκφρασμένες κατά κεφαλής Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, εντοπίζονται στην Ιρλανδία, τη Νότια Ιταλία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Ισπανία, δηλαδή στο λεγόμενο Ευρωπαϊκό 'Νότο'. Οι καλύτερες, αντίθετα, επιδόσεις εντοπίζονται στην Γερμανία, το Βέλγιο, τη Δανία, τη Γαλλία και την Ολλανδία. Η ομάδα των δέκα περιφερειών με τις καλύτερες επιδόσεις και εκείνη των δέκα με τις χειρότερες επιδόσεις είναι αντίστοιχα 50% πάνω και 50% κάτω από τον κοινωνικό μέσο όρο. Κυριότερος παράγοντας ανισοτήτων είναι η παραγωγικότητα, γεγονός που επιβεβαιώνει η διαρθρωτική φύση των περιφερειακών προβλημάτων.

Από την παραπάνω σύντομη ανάλυση διαπιστώνεται ότι ο γνωστός όρος της Ευρώπης των δυο ταχυτήτων' αποδεικνύεται χαρακτηριστικά με την ύπαρξη από τη μια πλευρά ευρωπαϊκών περιοχών με κυρίαρχο το γεωργικό τομέα, που εξακολουθούν να παραμένουν μη προνομιούχες, και από την άλλη με την ύπαρξη περιοχών αναπτυγμένων βιομηχανικών κέντρων που εξακολουθούν να ευημερούν συγκριτικά.

5.5 Οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της Ε.Ε

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως η μεγαλύτερη δύναμη στο Διεθνές Εμπόριο έχει δημιουργήσει στην τριακονταπενταετή εξελικτική της πορεία ένα μεγάλο δίκτυο πολυμερών και διμερών σχέσεων και συνθηκών.

α) Ο ευρωπαϊκός οικονομικός χώρος

Η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) επιζήτησε επανειλημμένως στο παρελθόν οικονομική συνεργασία με την Ε. Ε. μέσω Οικονομικής Ενοποίησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1984 για πρώτη φορά εισηγήθηκε την υλοποίηση συνεργασίας με την δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ). Στις 2 Μαΐου 1992

υπεγράφη συμφωνία για την δημιουργία του ΕΟΧ, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1994.

Στόχος της ΕΟΧ είναι η δημιουργία μιας όσο το δυνατόν περισσότερο Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς (Ε.Ε.Α). στην πράξη η ΕΕΑ έχει υιοθετήσει πολλές από τις αρχές και κανόνες της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. αποτελεί εκτός των άλλων ένα χώρο μεταβίβασης στην πιο προχωρημένη μορφή οικονομικής ενοποίησης, την Ευρωπαϊκή Ένωση.

β) Σύμβαση της ΛΟΜΕ

Στη σύνοδο της Λομέ το 1975, η ΕΟΚ θέσπισε κοινοτική πολιτική χορήγησης βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες μέσω του εμπορίου. Υπεγράφη τότε η σύμβαση της Λομέ, η οποία προέβλεπε προτιμησιακό καθεστώς και ειδική σχέση κατάργησης πολλών εισαγωγικών δασμών της Ε.Ε. για 46 χώρες. Η σύμβαση αναθεωρήθηκε επανειλημμένα (κάθε 5 χρόνια) και ο αριθμός των χωρών αυξήθηκε σε 65. Η τελευταία σύμβαση (Lome IV) του 1990 ισχύει για δέκα χρόνια και περιλαμβάνει καινοτομίες έναντι των άλλων, με χορήγηση βοήθειας υπό μορφή επιδοτήσεων και χαμηλότοκων δανείων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

6.1 Η συνθήκη Μάαστριχ και η οικονομική και νομισματική ένωση (ONE)

Μια εξέλιξη σταθμός στην πορεία για την πραγματοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η συνθήκη Μάαστριχ που υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1992. Η συνθήκη Μάαστριχ είναι περισσότερο γνωστή για το ένα από τα δύο σκέλη της, τη συμφωνία των κρατών - μελών για την νομισματική ένωση με ένα ενιαίο νόμισμα. Το άλλο σκέλος της Συνθήκης ασχολείται με την Ενιαία Αγορά και περιέχει τα μέσα για την επίτευξη υλοποίησης των οραμάτων του Προγράμματος 1992.

Το Δεκέμβρη του 1991 οι αρχηγοί κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέγραψαν μια ιστορική συνθήκη στον ολλανδική πόλη Μάαστριχ. Η συνθήκη Μάαστριχ δεν ασχολήθηκε με αμιγώς νομισματικά θέματα, είναι όμως ευρέως γνωστή ως βάση για την πρόοδο προς την νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης.

Η στρατηγική της συνθήκης του Μάαστριχ για την πορεία προς τη νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης στηρίχτηκε σε δυο αρχές. Πρώτον η μετάβαση προς τη νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης προγραμματίστηκε να είναι σταδιακή. Δεύτερον η ένταξη στην Ευρώπη θα γινόταν με την προϋπόθεση ότι θα ικανοποιούνταν τα κριτήρια σύγκλισης. Στην πορεία του χρόνου νομισματικές ενοποιήσεις οργανώθηκαν συχνά και με πολύ διαφορετικούς τρόπους.

Σύμφωνα με την Επιτροπή οι καινοτόμες αρχές που εφαρμόζει η Ένωση βασίζονται στην αρχή της επικουρικότητας. Η αρχή της επικουρικότητας εξασφαλίζει, στην

προκειμένη περίπτωση, ότι το κράτος γνωρίζει καλύτερα τις ανάγκες των πολιτών. Άλλο βασικό στοιχείο για την επιτυχία των επιδιώξεων της Ενιαίας Αγοράς είναι η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Σύμφωνα με την Συνθήκη του Μάαστριχ η ΟΝΕ πρέπει ν' αποτελέσει για την Ευρωπαϊκή ενοποίηση ένα πραγματικό πολιτικό άλμα.

Οι δημιουργοί της Συνθήκης αυτής που τόσες συζητήσεις έχει μέχρι σήμερα προκαλέσει μεταξύ των λεγόμενων Ευρωπαϊστών και των αποκαλούμενων Ευρωσκεπτικιστών, πίστεψαν ότι το ενιαίο νόμισμα είναι απαραίτητο για να βοηθηθεί ο πολίτης να εδραιώσει την πεποίθησή του ότι ανήκει σε μια νέα οντότητα.

Η συνθήκη ορίζει τρία στάδια στη διαδικασία που οδηγεί προς τη νομισματική ένωση.

Στο πρώτο στάδιο, οι χώρες - μέλη του Ε.Ν.Σ. κατήργησαν όλους τους εναπομείναντες έλεγχους επί των κινήσεων κεφαλαίου. Η νομισματική συνεργασία ανάμεσα στις κεντρικές τράπεζες του Ε.Ν.Σ. ενισχύθηκε. Στη διάρκεια του πρώτου σταδίου, το οποίο διήρκεσε έως την 31^η Δεκεμβρίου 1993, υπήρχε δυνατότητα επανευθυγραμμίσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Το δεύτερο στάδιο ξεκίνησε την 1^η Ιανουαρίου 1994. δημιουργήθηκε ένας νέος θεσμός, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο (ΕΝΙ). Λειτουργήσε μόνο κατά το δεύτερο στάδιο και κατά μια έννοια ήταν ο προπομπός της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Οι λειτουργίες του ήταν περιορισμένες και αποσκοπούσαν κυρίως στη ενδυνάμωση της νομισματικής συνεργασίας ανάμεσα στις κεντρικές τράπεζες των διαφόρων χωρών.

Στην αρχή του τρίτου και τελευταίου σταδίου, τον Ιανουάριο του 1999, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες ανάμεσα στα εθνικά νομίσματα καθορίστηκαν αμετάκλητα. Έπειτα άρχισε να λειτουργεί η ΕΚΤ, η οποία εξέδωσε το ευρώ. Όμως, η μετάβαση προς αυτό το τελικό στάδιο της νομισματικής ένωσης θα υλοποιούταν κάτω από σειρά «κριτηρίων σύγκλισης». Μια χώρα μπορεί να ενταχθεί στην ένωση αν :

1. Το ύψος του πληθωρισμού της δεν υπερβαίνει κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 15% το μέσο όρο των τριών χαμηλότερων επιπέδων πληθωρισμού, των χωρών - μελών του ΕΝΣ.

2. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια δεν υπερβαίνουν κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 2% το μέσο όρο των αντίστοιχων επιτοκίων στις χώρες - μέλη με τα τρία χαμηλότερα επίπεδα πληθωρισμού.

3. Έχει ενταχθεί στο μηχανισμό συναλλαγματικής ισοτιμίας του ΕΝΣ και δεν έχει προβεί σε υποτίμηση μέσα στα δύο χρόνια από την ένταξη της στην Ένωση.

4. Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού δεν υπερβαίνει κατά ποσοστό υψηλότερο του 3% του ΑΕΠ.

5. Το δημόσιο χρέος δεν υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ, αν το υπερβαίνει θα πρέπει να μειώνεται επαρκώς και να προσεγγίζει το ύψος αναφοράς 60% με ικανοποιητικό ρυθμό.

Μέχρι το 1998 η Ελλάδα δεν πληρούσε τις παραπάνω προϋποθέσεις, τα "κριτήρια σύγκλησης" . τα ικανοποίησε όμως αργότερα με αποτέλεσμα να ενταχθεί και αυτή πριν από το 2002.

Από την 1^η Ιανουαρίου 1999 - 31^η Δεκεμβρίου 2001, τα εθνικά νομίσματα συνεχίζουν να βρίσκονται σε κυκλοφορία παράλληλα με το ευρώ, με αμετάκλητα σταθερές ισοτιμίες όμως. Οι εμπορικές τράπεζες χρησιμοποιούν το ευρώ για όλες τις διατραπεζικές τους συναλλαγές. Οι ιδιώτες έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιούν το εθνικό τους νόμισμα, αλλά και να ανοίγουν λογαριασμούς σε ευρώ. Επιπλέον όλες οι συναλλαγές μεταξύ της ΕΚΤ και των εμπορικών τραπεζών γίνονται σε ευρώ. Καθώς επίσης, οι νέες εκδόσεις κρατικών ομολόγων.

Κατά τη διάστημα της 1^{ης} Ιανουαρίου μέχρι τον Ιούλιο 2002, το ευρώ αντικατέστησε τα εθνικά νομίσματα. Γι αυτό το λόγο οργανώθηκε μια νομισματική μεταρρύθμιση.

Από τον Ιούλιο 2002 έγινε πράξη η νομισματική ένωση, κατά την οποία το ευρώ θα είναι το μοναδικό νόμισμα που θα διαχειρίζεται η ΕΚΤ.

Πρέπει να σημειωθεί όμως πως οι εθνικές κεντρικές τράπεζες δεν καταργήθηκαν μετά το 1999 και ούτε πρόκειται να συμβεί μετά το 2002. Αυτό συμβαίνει διότι αποτελούν μέρος αυτού που ονομάζεται Ευρωσύστημα.

Ωστόσο, αυτές οι εθνικές τράπεζες δεν παίρνουν πλέον αποφάσεις για την νομισματική πολιτική και την πολιτική των ισοτιμιών. ??? Υφίστανται μόνο για να υλοποιούν τις αποφάσεις που λαμβάνονται από την ΕΚΤ. Βεβαίως πρέπει να τονίσουμε ότι οι κεντρικές τράπεζες των χωρών θα διατηρούν την αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων στο σημαντικό τομέα της τραπεζικής εποπτείας. Σε μερικές χώρες η αρμοδιότητα για την τραπεζική εποπτεία δεν ανήκει στην κεντρική τράπεζα, αλλά σε κάποιον άλλο φορέα. Στις χώρες αυτές η κεντρική τράπεζα θα έχει ελάχιστες αρμοδιότητες.

Προβλήματα με τη στρατηγική του Μάαστριχ

Σε ότι αφορά τα προβλήματα της στρατηγικής του Μάαστριχ, θα πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή κυρίως στις προϋποθέσεις για την σύγκλιση του πληθωρισμού και τη σύγκλιση του προϋπολογισμού, θα πρέπει να αναρωτηθούμε αν η στρατηγική του Μάαστριχ άσκησε αδικαιολόγητες αντιπληθωριστικές πιέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που με τη σειρά τους έκαναν πιο δύσκολη την επίτευξη των προτύπων όσων αφορά τον προϋπολογισμό.

Κατά τη δεκαετία του 1990 η οικονομική μεγέθυνση των χωρών που είχαν δηλώσει την πρόθεση τους να ακολουθήσουν τη στρατηγική μετάβασης του Μάαστριχ ήταν μικρή συγκριτικά με την προηγούμενη δεκαετία και συγκριτικά με τις βιομηχανικές χώρες που δεν εμπλέκονταν στη στρατηγική Μάαστριχ. Ενώ κατά τη δεκαετία του 1980 ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ ήταν κατά προσέγγιση ίδιος στην Ε.Ε. και στις Η.Π.Α, αυτό πλέον δεν συνέβαινε κατά τη δεκαετία του 1990, όταν ο ρυθμός μεγέθυνσης της Ε.Ε μειώθηκε σημαντικά κάτω από το επίπεδο των Η.Π.Α.

Όλα αυτά θα μπορούσαν να οφείλονται σε κάποια σύμπτωση. Ωστόσο, υπάρχουν λόγοι να πιστεύουμε ότι η στρατηγική του Μάαστριχ ευθυνόταν, μερικώς τουλάχιστον, για τη χαμηλή οικονομική μεγέθυνση που σημειώθηκε κατά τη δεκαετία του 1990. το κυριότερο πρόβλημα με τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχ ήταν ότι επέβαλαν ένα μείγμα δημοσιονομικών και νομισματικών περιορισμών. Απαιτήθηκε από τις χώρες να μειώσουν το ρυθμό πληθωρισμού τους. Επειδή αυτό εφαρμόστηκε σε πολλές χώρες ταυτόχρονα, είχε αποτέλεσμα να ασκηθούν έντονες πιέσεις. Όταν όλες οι χώρες μείωσαν τα ελλείμματα προϋπολογισμού μειώνοντας τις δαπάνες ή και αυξάνοντας τους φόρους, οι αρνητικές επιδράσεις στη συνολική ζήτηση σε μία χώρα διαχύθηκαν και στις άλλες. Με αποτέλεσμα, η οικονομική δραστηριότητα στις χώρες αυτές μειώθηκε και αυξήθηκαν τα ελλείμματα στον προϋπολογισμό τους, ενώ ασκήθηκαν πιέσεις στις Αρχές να εντείνουν τις προσπάθειες τους για μείωση ελλειμμάτων στον προϋπολογισμό. Η ταυτόχρονη εφαρμογή των ίδιων περιοριστικών πολιτικών για τον προϋπολογισμό μπορεί να συνέβαλε στο περιβάλλον χαμηλής μεγέθυνσης στην Ε.Ε που με τη σειρά του έκανε την προσπάθεια μειώσεις του προϋπολογισμού λιγότερο αποτελεσματική.

Έπειτα η προϋπόθεση για σύγκλιση του πληθθ3ρισμού υποχρέωσε όλες τις χώρες που συμμετείχαν στη στρατηγική του Μάαστριχ να εφαρμόσουν περιοριστικές νομισματικές πολιτικές. Μαζί με τις περιοριστικές πολιτικές για τον προϋπολογισμό, οι περιοριστικές νομισματικές πολιτικές στην Ευρώπη, ενίσχυσαν την αντιπληθωριστική δυναμική των χωρών του Μάαστριχ.

Ο πλέον εντυπωσιακός αντίκτυπος αυτών των αντιπληθωριστικών μακροοικονομικών πολιτικών στις χώρες - μέλη της Ε.Ε. μπορεί να φανεί στην εξέλιξη της ανεργίας. Παρατηρούμε ότι το ποσοστό της ανεργίας στις έντεκα χώρες - μέλη της Ε.Ε. αυξήθηκε θεαματικά μέσα σε μια μόλις τριετία (1991 -1993) και διατηρήθηκε στο ίδιο υψηλό επίπεδο και κατά τα επόμενα χρόνια της δεκαετίας. Η ερμηνεία στις τάσεις αυτές είναι ότι

οι έντονα αντιπληθωριστικές πολιτικές για τη ζήτηση στην Ευρώπη κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1990 συνέβαλαν στην έντονη αύξηση του ποσοστού ανεργίας κατά την ίδια περίοδο.

Η αδυναμία του ποσοστού ανεργίας να μειωθεί και αργότερα πρέπει να αποδοθεί στην ακαμψία που παρουσιάζουν οι ευρωπαϊκές αγορές εργασίας, θα μπορούσε κάποιος να συμπεράνει ότι οι μακροοικονομικές πολιτικές που υπαγόρευσε το Μάαστριχ στην Ευρώπη συνέβαλαν στην κλιμάκωση της ανεργίας και ότι η διαρθρωτική ακαμψία διατήρησε την ανεργία σε υψηλά επίπεδα. Όπως επίσης και στη διόγκωση του δημοσίου χρέους.

Το μείγμα περιοριστικής νομισματικής πολιτικής για τον προϋπολογισμό των έντεκα χωρών - μελών της Ε.Ε. οδήγησε σε μία κατάσταση στην οποία οι πολιτικές μειώσεις του προϋπολογισμού εφαρμόστηκαν σε ένα περιβάλλον με χαμηλό ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ και αύξουσας ανεργίας. Αυτό έκανε πολύ δύσκολη τη μείωση του προϋπολογισμού.

Να σημειωθεί πως η αναλογία χρέους είναι η αναλογία του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ. Γι' αυτό οι δυσκολίες που παρουσιάστηκαν κατά τη μείωση των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού δυσκόλεψαν τη μείωση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ. Η δεύτερη επίδραση αντιστάθμισε και με το παραπάνω την πρώτη, με αποτέλεσμα να προκύψει μια αύξουσα αναλογία χρέους στις έντεκα χώρες - μέλη της Ε.Ε.

Η παράξενη επίδραση αυτής της μεγέθυνσης του χρέους λόγω Μάαστριχ είναι ότι το 1997 μεγάλος αριθμός χωρών υποψηφίων για την ένταξη στην ΕΝΕ δεν ικανοποιούσε το κριτήριο του Μάαστριχ περί χρέους (το 1997 ήταν η χρονιά κατά την οποία θα λαμβάνονταν η απόφαση για το ποιες χώρες μπορούσαν να ενταχθούν στην ΕΝΕ), εννιά από τις έντεκα υποψήφιες χώρες για ένταξη στην ΕΝΕ είχαν αναλογία χρέους υψηλότερη από 60% το 1997. Η Συνθήκη ορίζει πως όταν η αναλογία χρέους μιας χώρας είναι μεγαλύτερη από 60%

πρέπει να μειωθεί με ικανοποιητικό ρυθμό. Το Μάιο του 1998 αποφασιστικέ, ο όρος αυτής της Συνθήκης να μην εφαρμόζεται, έτσι ώστε και οι έντεκα χώρες να μπορούν να ενταχθούν στην ΕΝΕ.

Συμπέρασμα

Η στρατηγική του Μάαστριχ, που τηρούν οι χώρες - μέλη της Ε.Ε. κατόρθωσε να κάνει πράξη την νομισματική ολοκλήρωση στην Ευρώπη. Στις αρχές του 1990 ήταν ελάχιστοι αυτοί που περίμεναν αυτή την επιτυχία. Ωστόσο, η επιτυχία αυτή σημειώθηκε με κάποιο τίμημα. Οι αντιπληθωριστικές πολιτικές για τη ζήτηση, που εφάρμοσαν οι υποψήφιες χώρες της Ε.Ν.Ε. κατά την πρώτη πενταετία του 1990, συνέβαλαν στη σημαντική αύξηση της ανεργίας στην Ευρώπη, η οποία πήρε σχεδόν μόνιμο χαρακτήρα.

Επιπλέον η στρατηγική του Μάαστριχ οδήγησε τελικά σε μια κατάσταση κατά την οποία η Ε.Ν.Ε άρχισε να εφαρμόζεται πολύ περισσότερο απ' ότι όταν υπογράφηκε η Συνθήκη . οι πολιτικές που αφορούν τη ζώνη του ευρώ θα πρέπει να συνεχίσουν να είναι περιοριστικές και στα επόμενα χρόνια. Μπορούμε όμως, να ελπίζουμε ότι η ΕΚΤ θα θελήσει να εφαρμόσει πολιτικές τόνωσης, έτσι ώστε να μην επαναλάβει, η ζώνη του Ευρώ, τα σφάλματα του παρελθόντος με την εφαρμογή ενός μείγματος περιοριστικής δημοσιονομικής και νομισματικής

πολιτικής.

Η αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχ

Στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση που υπεγράφη στο Μάαστριχ προβλέπονταν η ρήτρα για την αναθεώρηση της, μια διαδικασία που θα άρχιζε μέσα στο 1996. η δυνατότητα αυτή είχε πραγματικά, προβλεφθεί διότι κανείς δεν μπορούσε να γνωρίζει εκ των προτέρων ποιες αδυναμίες θα παρουσίαζε στην πράξη η λειτουργία της Ευρωπαϊκή Ένωσης.

Εκτός από αυτό, ήδη στην τελική φάση των διαπραγματεύσεων είχαν σημειωθεί στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη εξελίξεις (κατάρρευση του Ανατολικού Συνασπισμού) που σηματοδοτούσαν μια νέα φάση στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης: η επιθυμία των πρώην σοσιαλιστικών χωρών να γίνουν μέλη της Ένωσης και η Ιστορική ευθύνη της Ένωσης να προετοιμάσει την υποδοχή αυτών των χωρών στους κόλπους της.

Στις 17 Ιουνίου 1997, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συμφώνησαν στο Άμστερνταμ σε μια νέα συνθήκη που αποτελούσε τη συμπλήρωση και τροποποίηση της Συνθήκης του Μάαστριχ. Η «Συνθήκη του Άμστερνταμ» υπεγράφη στην ομώνυμη πόλη στις 2 Οκτωβρίου 1997. Η νέα συνθήκη ίσχυσε αμέσως μετά την επικύρωση της από τα Κοινοβούλια των κρατών - μελών, πράγμα που αναμένεται στα τέλη του 1998.

6.2 Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997)

Ένας από τους κυριότερους στόχους της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, η οποία οδήγησε στην υπογραφή του σχεδίου (συνθήκης) του Άμστερνταμ, ήταν η μεταρρύθμιση της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), προκειμένου να βελτιωθεί η λειτουργία της και να εξοπλιστεί αρπότερα η Ένωση στη διεθνή σκηνή.

Η μεταρρύθμιση κατέστη ιδιαίτερα επείγουσα μετά τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, οι τραγικές συνθήκες της οποίας κατέδειξαν σαφώς πόσο αναγκαίο είναι να διαθέτει η Ένωση τη δυνατότητα να ενεργεί και να αποτρέπει μάλλον, και όχι απλώς και μόνον να αντιδρά. Ακόμη, εξήλθε ξεκάθαρα στο φως η αδυναμία συντονισμένης αντίδρασης εκ μέρους των επιμέρους κρατών - μελών.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ αποσκοπεί να υπερβεί τις αντιφάσεις που υφίστανται ανάμεσα στους κοινούς στόχους της ΚΕΠΠΑ, που είναι ιδιαίτερα φιλόδοξοι, και στα

μέσα που διαθέτει η Ένωση για να τους επιτύχει, τα οποία δεν φαίνεται να βρίσκονται στο ύψος των προσδοκιών και των σημερινών προκλήσεων.

Μετά τη Διακυβερνητική Διάσκεψη για την πολιτική ένωση και μετά την έναρξη ισχύος, το 1993, της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, εισήχθη ειδικός Τίτλος σχετικά με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ). Με αυτόν τον τρόπο, η ΚΕΠΠΑ αντικατέστησε την Ευρωπαϊκή πολιτική Συνεργασία (ΕΠΣ) και δημιουργήθηκε στο κοινοτικό οικοδόμημα ένας χωριστός διακυβερνητικός πυλώνας, ο οποίος εκφράζει τη βούληση της Ένωσης να επιβεβαιώσει την ταυτότητα της στην διεθνή σκηνή.

6.3 Ο τίτλος V της συνθήκης για την Ε.Ε

Η ΚΕΠΠΑ διέπεται από τις διατάξεις που παρατίθενται στον Τίτλο V της συνθήκης για την Ε.Ε. Η ΚΕΠΠΑ αναφέρεται επίσης στο άρθρο 2 των κοινών διατάξεων, που ορίζει ότι ένας από τους στόχους της Ένωσης είναι 'επιβεβαιώσει την ταυτότητα της στη διεθνή σκηνή, ιδίως με την εφαρμογή της ΚΕΠΠΑ, συμπεριλαμβανομένης της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί, σε δεδομένη στιγμή να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.

Η θέσπιση της ΚΕΠΠΑ ανταποκρίνονταν στην επιθυμία να εξοπλιστεί αρτιότερα η Ένωση, προκειμένου να είναι σε θέση να αντεπεξέλθει στις ποικίλες προκλήσεις που αναφαίνονται στο διεθνές πεδίο, αποκτώντας μια σειρά τρόπων δράσης που να συμπληρώνουν τις παραδοσιακές δραστηριότητες της κοινότητας στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων (ιδίως την εμπορική πολιτική και την αναπτυξιακή συνεργασία).

Ο Τίτλος V αποτελεί έναν ξεχωριστό πυλώνα της Ε.Ε., λόγω του γεγονότος ότι οι διαδικασίες λειτουργίας του, που έχουν διακυβερνητικό χαρακτήρα, διαφέρουν από εκείνες των παραδοσιακών τομέων της κοινοτικής δραστηριότητας, όπως είναι π.χ. η εσωτερική αγορά ή η εμπορική πολιτική. Αυτή η διαφορά είναι φανερό κυρίως στη

διαδικασία λήψεως αποφάσεων, όπου απαιτείται, ομοφωνία μεταξύ των κρατών - μελών ενώ στους άλλους τομείς κοινοτικής δραστηριότητας επικρατεί η λήψη αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, αλλά επίσης και στον περιορισμένο ρόλο που διαδραματίζουν η Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στο πλαίσιο του Τίτλου V. Η περιορισμένη παρουσία αυτών των οργάνων στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ έρχεται σε σαφή αντίθεση με τις αρμοδιότητες που τους αποδίδονται γενικότερα σε κοινοτικό επίπεδο.

Προκείμενου να επιτευχθεί αρμονική λειτουργία, χωρίς αντιφάσεις μεταξύ των δύο μορφών δράσης (κοινοτικής και διακυβερνητικής), το άρθρο 3 προβλέπει:

« Η Ένωση μεριμνά για τη συνοχή του συνόλου της εξωτερικής δράσης της στο πλαίσιο των πολιτικών της στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων, της ασφάλειας, της οικονομίας και της ανάπτυξης. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή έχουν την ευθύνη να εξασφαλίζουν αυτή τη συνοχή. Εξασφαλίζουν, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, την υλοποίηση αυτών των πολιτικών».

Εντούτοις, τα πρώτα έτη λειτουργίας του τίτλου V δεν στέφθηκαν με την επιτυχία που προσδοκούσαν τα κράτη - μέλη από την κοινή δράση τους. Έτσι, οι διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1996, με τις οποίες επιδιώκονταν η εισαγωγή στη νέα συνθήκη των θεσμικών μεταρρυθμίσεων που απαιτούνταν για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της ΚΕΠΠΑ, πραγματοποιήθηκαν υπό το βάρος ενός μάλλον αρνητικού απολογισμού της μέχρι τότε εμπειρίας.

Η πρόοδος που επήλθε με τη συνθήκη του Άμστερνταμ

Ο λειτουργικός χαρακτήρας της ΚΕΠΠΑ ενισχύθηκε, καθώς αυτή θα διαθέτει συνεκτικότερα μέσα και αποτελεσματικότερη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Γίνεται

αποδεκτή η δυνατότητα λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, αφού παρέχεται η διπλή διασφάλιση της εποικοδομητικής αποχής και της δυνατότητας παραπομπής του θέματος στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε περίπτωση κατά την οποία κράτος - μέλος προβάλλει, για όλους ιδιαίτερους λόγους, δικαίωμα αρνησικυρίας. Από την άλλη πλευρά, καθορίζονται καλύτερα τα καθήκοντα αντιπροσώπευσης και εκτέλεσης που ανατίθενται στην επιτροπή.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το όργανο το οποίο καθορίζει τις αρχές και τους γενικούς προσανατολισμούς της ΚΕΠΠΑ, τις κοινές στρατηγικές στους τομείς στους οποίους τα κράτη - μέλη έχουν σημαντικά κοινά συμφέροντα. Οι κοινές στρατηγικές διευκρινίζουν τους στόχους, τη διάρκεια τους και τα μέσα τα οποία παρέχουν η Ένωση και τα κράτη - μέλη.

Η διαδικασία λήψης αποφάσεων

Εξακολουθεί να ισχύει ο γενικός κανόνας ότι οι αποφάσεις στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ λαμβάνονται πάντα ομόφωνα. Ωστόσο, τα κράτη - μέλη διαθέτουν τη δυνατότητα να προσφεύγουν στην εποικοδομητική αποχή. Αυτό δεν σημαίνει ότι η αποχή ενός κράτους, εμποδίζει τη λήψη κάποιας απόφασης. Εξάλλου, αν το συγκεκριμένο κράτος - μέλος συνοδεύει την αποχή του με επίσημη δήλωση, δεν είναι υποχρεωμένο να εφαρμόσει την απόφαση, αλλά αποδέχεται με πνεύμα αμοιβαίας αλληλεγγύης, ότι η απόφαση δεσμεύει την Ένωση ως σύνολο. Επομένως, το εν λόγω κράτος - μέλος απέχει από κάθε ενέργεια που αντιβαίνει με τη δράση της Ένωσης. Παρόλα αυτά πρέπει να σημειωθεί, πως ο μηχανισμός της επίσημης δήλωσης που συνοδεύει την αποχή, δεν θα εφαρμόζεται, αν τα κράτη - μέλη που αποφασίσουν να προσφύγουν σε αυτόν αντιπροσωπεύσουν ποσοστό μεγαλύτερο από το ένα τρίτο των σταθμισμένων ψήφων του Συμβουλίου.

Η χρηματοδότηση των λειτουργικών δαπανών που αφορούν την ΚΕΠΠΑ

Η συνθήκη για την Ε.Ε προέβλεπε ότι οι λειτουργικές δαπάνες της ΚΕΠΠΑ βαρύνουν είτε τα κράτη - μέλη, σύμφωνα με μια δικλείδα κατανομής που θα καθοριστεί. Αυτή η

διαδικασία "κατά περίπτωση" προκάλεσε πολλές επικρίσεις, ιδίως εκ μέρους της Επιτροπής, για τον πολύπλοκο και αναποτελεσματικό χαρακτήρα της.

Με τη συνθήκη του Άμστερνταμ, διορθώνεται η κατάσταση καθώς οι λειτουργικές δαπάνες που συνεπάγεται η ΚΕΠΠΑ βαρύνουν τον προϋπολογισμό της κοινότητας πλην των δαπανών για επιχειρήσεις που έχουν στρατιωτικές ή αμυντικές συνέπειες. Όταν οι δαπάνες βαρύνουν τα κράτη - μέλη, η κατανομή πραγματοποιείται σύμφωνα με την δικλείδα του ΑΕΠ, εκτός αν το Συμβούλιο λάβει ομόφωνα διαφορετική απόφαση.

6.4 Η κοινή εμπορική πολιτική

Τα κράτη - μέλη δημιούργησαν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μια τελωνιακή ένωση, που προβλέπει κοινό καθεστώς εισαγωγής με προέλευση

τις τρίτες χώρες. Η κοινή εμπορική πολιτική της Κοινότητας βασίζεται συνεπώς, σε ένα κοινό εξωτερικό δασμολόγιο, το οποίο εφαρμόζεται κατά τρόπο ομοιόμορφο από κράτη - μέλη.

Όταν υπεγράφη η Συνθήκη της Ρώμης, η οικονομία και το εξωτερικό εμπόριο της κοινότητας ήταν προσανατολισμένα κατά κύριο λόγο στην παραγωγή και το εμπόριο των βιομηχανικών προϊόντων αυτό έχει πάψει πλέον, να ισχύει, καθώς ο τομέας των υπηρεσιών αποτελεί σήμερα την κυριότερη πηγή Θέσεων απασχόλησης στην Ε.Ε και καλύπτει μεγάλο μέρος των διεθνών συναλλαγών της. Αυτή η εξέλιξη αποδίδεται ιδίως στον έντονο ανταγωνισμό που ασκούν οι νέες βιομηχανικές χώρες στους παραδοσιακούς τομείς, καθώς και στις οικονομικές μεταβολές που επέβαλαν οι νέες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας.

Με δεδομένη τη νέα δυναμική που παρουσιάζουν οι διεθνείς συναλλαγές, αν η Ε.Ε επιθυμεί να διατηρεί τον κεντρικό ρόλο της στις παγκόσμιες εμπορικές σχέσεις, οφείλει να είναι σε θέση να προσαρμόζει με ταχύτητα τα μέσα εμπορικής πολιτικής που διαθέτει. Όσο

η Ε.Ε δεν λαμβάνει υπόψη την παγκοσμιοποίηση των εμπορικών διαπραγματεύσεων, τίθεται σε δυσχερή θέση έναντι των εμπορικών εταίρων της.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ αποσκοπεί να διευκρινίσει την κατάσταση, παρέχοντας στην Ε.Ε τη δυνατότητα να επεκτείνει, εφόσον χρειάζεται, την κοινή εμπορική πολιτική στους τομείς των υπηρεσιών και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η σταδιακή επέκταση του Διεθνούς Εμπορίου κατέστησε την κοινή εμπορική πολιτική μία από τις σημαντικότερες πολιτικές της κοινότητας. Παράλληλα, οι διαδοχικές διευρύνσεις της κοινότητας και η παγκοσμιοποίηση της κοινής αγοράς ενίσχυσαν τη θέση της κοινότητας ως πόλου έλξης και επιρροής κατά τις εμπορικές διαπραγματεύσεις, είτε διμερές με τις τρίτες χώρες, είτε πολυμερείς στους κόλπους της GATT. Έτσι, η Ε.Ε ανέπτυξε σταδιακά ένα πυκνό δίκτυο εμπορικών σχέσεων σε παγκόσμια κλίμακα. Ωστε η Ε.Ε να αποτελεί σήμερα τον κυριότερο φορέα εμπορικών συναλλαγών παγκοσμίως.

Κάθε απόφαση που επεκτείνει τις αρμοδιότητες της κοινωνικότητας στον εμπορικό τομέα, λαμβάνεται ομόφωνα από το Συμβούλιο.

Συγκρουόμενες οι απόψεις για την εφαρμογή της συνθήκης του Άμστερνταμ

Η συνθήκη του Άμστερνταμ σφράγισε μια ιστορική περίοδο που ξεκίνησε πριν από τις συγκλονιστικές εξελίξεις του '89, δρομολόγησε ένα νέο συμβιβασμό μεταξύ των κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων της Ευρώπης, που σφραγιστικό με τη συνθήκη του Μάαστριχ και κατέληξε στη υπογραφή της νέας συνθήκης του Άμστερνταμ, το τέλος του 1997. δέκα χρόνια περίπου ξετυλίχτηκαν μπροστά στους Ευρωπαίους πολίτες για να θεσμοθετηθεί η παντοδυναμία της αγοράς, η απελευθέρωση των συναλλαγών και του εμπορίου, η θεοποίηση του ανταγωνισμού, τα νέα ισχυρά κέντρα μονεταριστικής διαχείρισης, (Ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών) η ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Κεφαλαίου σε βάρος των εργαζομένων και των Μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η καθιέρωση αυστηρών

νομισματικών και δημοσιονομικών πολιτικών για την επιτυχία του ενιαίου νομίσματος του ευρώ.

Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής ήταν σκληρά για τους πολίτες της Ευρώπης. Το χάσμα της κοινωνικής και περιφερειακής ανισότητας διευρύνθηκε και η ανεργία εκτινάχτηκε σε διψήφιο αριθμό. Το έλλειμμα της Ε.Ε. μεγάλωσε, το περιβαλλοντικό όραμα θόλωσε, η πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης παραμερίστηκε. Η περίοδος που κύλησε μέχρι την ολοκλήρωση της εφαρμογής της συνθήκης του Μάαστριχ σημαδεύτηκε από γεγονότα και εξελίξεις που διαμορφώνουν μια νέα πραγματικότητα στην Ε.Ε. Η ανεργία, η φτώχεια ο κοινωνικός αποκλεισμός, η ξενοφοβία ξεπήδησαν δίπλα στο νέο οικονομικό πρόσταγμα της απελευθέρωσης των συναλλαγών και του εμπορίου, των αναδιαρθρώσεων της αγοράς με βάση την ευελιξία, την απορύθμιση συστημάτων κοινωνικής προστασίας, την προώθηση του ενιαίου νομίσματος με αυθαίρετες επιλογές σταθεροποίησης.

Για τα αποτελέσματα αυτά της συνόδου του Άμστερνταμ σοβαρό μερίδιο ευθύνης φέρει η Ελληνική κυβέρνηση. Προσήλθε με ένα γενικό σχέδιο διαπραγμάτευσης, χωρίς τακτική και συμμαχίες στα μείζονα ζητήματα.

Σήμερα, μετά την επικύρωση της συνθήκης, στις δράσεις της Ε.Ε. παρατηρούνται:

Μονομερείς προσπάθειες ολοκλήρωσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ενοποίησης και της καθιέρωσης του Ενιαίου νομίσματος χωρίς προοπτική πολιτικής ενοποίησης και κυρίως χωρίς κοινωνική συνοχή και πραγματική οικονομική σύγκλιση.

Οι τομείς της απασχόλησης, της κατανομής των εισοδημάτων, της προστασίας του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της φτώχειας, της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού μένουν ουσιαστικά έξω από τις νέες συνθήκες του Άμστερνταμ.

Η περίφημη άλλωστε αναβάθμιση της πολιτικής ενοποίησης που θα ικανοποιούσε κυρίως το μεγάλο έλλειμμα της Ένωσης παραμερίστηκε οριστικά. Αντίθετα επαβλήθηκε η ρήτρα «ευελιξίας» (προωθημένες μορφές ιδιαίτερης συνεργασίας μεταξύ κρατών - μελών), προσβάλλει την υπάρχουσα θεσμική ισορροπία του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος, την ισότητα των κρατών - μελών και θέτει σε κίνδυνο τα κοινοτικά κεκτημένα ή ακόμα χειρότερα οδηγεί την ένωση σε δυο ή περισσότερες ταχύτητες.

Αρνητικά σχόλια για τη συνθήκη του Άμστερνταμ

Το «βήμα» της αναθεώρησης των συνθηκών της Ένωσης που έγινε στο Άμστερνταμ («ήταν βήμα μετέωρο» και δεν αποτελεί εγγύηση για την προώθηση μιας ολόκληρα) μένης πολιτικής για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή. Γενικά η ανάπτυξη της απασχόλησης και η δέσμευση για την επιδίωξη μιας συντονισμένης ευρωπαϊκής πολιτικής απασχόλησης, αυτοαναιρούνται από την σαφή αναφορά της Συνθήκης ότι η πολιτική απασχόλησης αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών - μελών. Περιορίζεται έτσι η δυνατότητα Ένωσης δράσης και άσκησης αποτελεσματικών πολιτικών απασχόλησης.

Η συνεχιζόμενη προκλητική διατήρηση εξαιρέσεων σε κρίσιμα θέματα που αφορούν στις αρμοδιότητες της Ένωσης όπως η αμοιβή εργασίας, το δικαίωμα της απεργίας, το δικαίωμα του συνεταιρίζεστε, διαιώνίζουν ένα στίγμα στο κοινωνικό πρόσωπο της Ε.Ε. Τα άρθρα που συμπλήρωσαν την Συνθήκη για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, και την ενίσχυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας ανδρών και γυναικών αποτελούν ένα θετικό βήμα. Τα άρθρα επίσης που προστέθηκαν για να ενισχύσουν την προστασία του ατόμου και την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών προσβάλλονται από την Συνθήκη του Σένγκεν που τελικά ενσωματώνεται στο κοινοτικό δίκαιο.

Παρά τις διακριτικού χαρακτήρα βελτιώσεις της Συνθήκης για τα ζητήματα της απασχόλησης, τα κράτη - μέλη θα αναγκάζονται τελικά να 'ρυθμίζουν' τα ίδια προβλήματα της απασχόλησης, των εισοδημάτων, των εργασιακών σχέσεων, των ασφαλιστικών και των φορολογικών συστημάτων, σύμφωνα με τις ανάγκες της κυρίαρχης νομισματικής πολιτικής, στις επιταγές της οποίας θα υποτάσσονται όλες οι άλλες πολιτικές της Ένωσης υπό το άγρυπνο βλέμμα και τον έλεγχο της πανίσχυρης Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας, που δεν λογοδοτεί σε κανένα θεσμικό όργανο της Ένωσης.

Η ετεροβαρής προώθηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης μόνο με όρους δημοσιονομικής αusterότητας, σταθεροποίησης χωρίς συγκεκριμένη αναπτυξιακή πρόταση με στόχο την απασχόληση αποτελεί σοβαρό εμπόδιο για την διασφάλιση του κοινωνικού προσώπου της Ε.Ε. και αποβλέπει τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας της Οικονομικής και Νομισματικής Ενοποίησης ώστε να αναδειχθούν προτεραιότητες στην απασχόληση και την κοινωνική συνοχή.

Ταυτόχρονα η έλλειψη συντονισμού των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών λειτουργεί προς όφελος των νεοφιλελεύθερων επιλογών και ρυθμίσεων και οδηγεί στην κοινωνική, φορολογική και οικολογική υποβάθμιση. Μεταξύ 1975 και 1977, ο αριθμός ανέργων στην Ε.Ε. ανήλθε από 5 σε 20 εκατομμύρια και το ποσοστό ανεργίας από 3% σε 11%. Ακολούθησε το φαινόμενο της νέας φτώχειας που χτύπησε αλύπητα την Ευρώπη 50 εκατομμύρια είναι σήμερα οι φτωχοί στην Ε.Ε. και 5 εκατομμύρια οι άστεγοι.

Η ίδια η ευρωπαϊκή ιδέα απειλείται σοβαρά, γιατί όλο και περισσότεροι Ευρωπαίοι πολίτες σκέπτονται πως αυτή η Ευρώπη δεν είναι η δική τους και αναρωτιούνται εάν οι θυσίες που τους επιβλήθηκαν στο όνομα της υλοποίησης της ΟΝΕ αποφέρουν έστω κάτι θετικό πλιν της ανεργίας.

Αντίθετα, απέναντι στις πολιτικές των συμφώνων σταθερότητας, της αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας και της εισοδηματικής λιτότητας, τα κέρδη συνεχώς αυξάνονται, οι χρηματιστικές δραστηριότητες αναπτύσσονται ανεξέλεγκτες σε συνθήκες εκτεταμένης φοροδιαφυγής και ασύδοτης κερδοσκοπίας.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ δεν προώθησε τελικά τον αναγκαίο εκσυγχρονισμό για την ενίσχυση της Ευρώπης των πολιτών, τη βελτίωση της εξωτερικής ικανότητας της Ένωσης, τη μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου, τη διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου που καλύπτει τις ενισχύσεις των Ευρωπαίων πολιτών που επικεντρώνονται στα σημερινά απαράδεκτα επίπεδα ανεργίας και τον κοινωνικό αποκλεισμό, τις αυξανόμενες απειλές και την ξеноφοβία. Δεν αντιμετώπισε τις μελλοντικές προκλήσεις της Ένωσης μπροστά στον 21^ο αιώνα. Δεν δημιούργησε προϋποθέσεις για μια βιώσιμη ανάπτυξη και την απασχόληση. Δεν βελτίωσε τις συνθήκες διαβίωσης. Δεν προώθησε τις ανάγκες μεταρρύθμισης των διαρθρωτικών πολιτικών και της ΚΑΠ. Δεν βάρυνε τη δέσμευση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή για την στήριξη της γεωργίας και την ανάπτυξη της υπαίθρου. Δεν προετοίμασε την Ένωση για την επικείμενη διεύρυνση της. Δεν προώθησε τον στόχο της μεγαλύτερης δυνατής ενότητας και αποτελεσματικότητας της Ένωσης στις εξωτερικές σχέσεις. Δεν επιτεύχθηκε και φυσικά δεν μπορεί να επιτευχθεί, όταν το ανώτατο όριο του 1,27% του ΑΕΠ που διαθέτει η Ένωση για τη σύσταση ιδίων πόρων δεν διασφαλίζει μια επαρκή, δημοσιονομική πολιτική ικανή για να καλύψει το βαρύ κόστος προσαρμογής και σύγκλησης που πληρώνουν οι φτωχές χώρες αλλά και τα νέα βάρη των υπό διεύρυνση νέων μελών που είναι αυτομάτως υποψήφιος δικαιούχοι πόρων.

6.5 Η Ελληνική στάση

Η ελληνική κυβέρνηση δεν θέλησε τελικά να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των Ελλήνων πολιτών και δεν έλαβε υπόψη της απαιτήσεις που διατύπωσε το κοινωνικό και

συνδικαλιστικό κίνημα στο μέγα θέμα της ανεργίας. Αντίθετα στη σύνοδο του Λουξεμβούργου υπήρξε πλήρης ευθυγράμμιση της Ελλάδας στην αρχή της Ευελιξίας στην αγορά εργασίας, ως βασικού μέτρου για την απασχόληση, άποψη που υποστηρίζουν οι πιο συντηρητικές δυνάμεις της Ευρώπης.

Σήμερα η εισαγωγή του ευρώ βρίσκεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος και σοβαροί προβληματισμοί αναπτύσσονται γύρω από τους όρους εφαρμογής του. Παράλληλα οι κοινωνικές επιπτώσεις της συγκεκριμένης ΟΝΕ και κυρίως η συνεχώς διογκούμενη ανεργία προκαλούν έντονες κοινωνικές συγκρούσεις σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και φυσικά στη Ελλάδα.

Στις νέες επομένως συνθήκες του ενιαίου νομίσματος και με δεδομένες τις υπαρκτές διαφορές μεταξύ των κρατών - μελών στα επίπεδα παραγωγής και παραγωγικότητας, και κλειδωμένες τις συμβατικές πολιτικές (νομισματική, συναλλαγματική, δημοσιονομική) κάθε πίεση για δημοσιονομική αναδιάρθρωση ή για βελτίωση της παραγωγικότητας θα μεταφέρεται αναγκαστικά μέσω της φορολογίας ή των περιοριστικών εισοδηματικών και κοινωνικών στο κοινωνικό σώμα με τους γνωστούς όρους της μονόπλευρης λιτότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Γενικά

Η επιτροπή θεωρεί ότι η πραγματοποίηση της μεγάλης εσωτερικής αγοράς απαιτεί την ενίσχυση των μέτρων που εξασφαλίζουν τον ανόθευτο ελεύθερο ανταγωνισμό.

Για την επιτυχία του βασικού αυτού στόχου επιβάλλεται καλλίτερος συντονισμός μεταξύ της πολιτικής επί του ανταγωνισμού που ακολουθούν τα κράτη μέλη της Κοινότητας. Τα κοινοτικά μέτρα οφείλουν να υποκαταστήσουν τις εθνικές παρεμβάσεις για να αποφευχθούν οι επικαλύψεις και οι διπλοί έλεγχοι.

Στην όλη κοινοτική πολιτική του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι απαραίτητο να εξασφαλισθούν οι προϋποθέσεις για την αναδιάρθρωση και τη συνεργασία των επιχειρήσεων και οι κανόνες λειτουργίας τους για να μπορέσουν αποτελεσματικά να δράσουν στην ενιαία αγορά της κοινότητας και να διεισδύσουν ανταγωνιστικά στην διεθνή αγορά. Αυτός θα πρέπει να είναι ο μοναδικός στόχος των διαφόρων μέτρων που λαμβάνονται σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο.

Πολιτική ανταγωνισμού

Η πολιτική ανταγωνισμού έχει μεγάλη σημασία για την πραγματοποίηση και την διατήρηση μιας ενιαίας αγοράς. Επιδιώκει την ανταγωνιστική συμπεριφορά των επιχειρήσεων και προστατεύει τα συμφέροντα των καταναλωτών, επιτρέποντας τους να προμηθεύονται αγαθά και υπηρεσίες με τους καλλίτερους δυνατούς όρους. Προωθεί την οικονομική αποτελεσματικότητα δημιουργώντας ένα κλίμα κατάλληλο για την καινοτομία και την τεχνική πρόοδο. Επιτρέπει την αποφυγή ή πάταξη αντί-ανταγωνιστικών

πρακτικών των εταιριών ή των εθνικών αρχών, οι οποίες θα μπορούσαν να κλονίσουν την ανταγωνιστική δυναμική επί των οικονομιών, που απονέμεται από την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Πράγματι ο λόγος ύπαρξης της ενιαίας αγοράς είναι η ελευθερία ανταγωνισμού των επιχειρήσεων στις αγορές όλων των κρατών μελών.

Αποτρέποντας την εκ νέου περιφραξη των αγορών με διεθνής συμφωνίες και εμποδίζοντας τις δεσπόζουσες επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν τη θέση τους μέσα στην κοινή αγορά, η πολιτική ανταγωνισμού δημιουργεί για την ευρωπαϊκή βιομηχανία ένα νομικό πλαίσιο και οικονομικές συνθήκες που την διευκολύνουν να αναπτυχθεί και να εκσυγχρονιστεί για να μπορεί να αντιμετωπίσει τον διεθνή ανταγωνισμό.

Επίσης σημαντικοί για την καλή λειτουργία της κοινής αγοράς είναι οι κοινοτικοί κανονισμοί σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, τις δημόσιες επιχειρήσεις και τα εθνικά μονοπώλια. Επιδιώκουν να αποτρέψουν τα κράτη μέλη να ευνοούν κατ' αυτούς τους τρόπους τους υπηκόους των εις βάρος των ανταγωνιστών τους και τελικά της ενιαίας αγοράς. Αυτοί οι κανόνες πρέπει βέβαια να επιβάλλονται σε όλα τα κράτη μέλη και γι' αυτό χρειάζεται ένας ουδέτερος και σεβαστός από όλους διοικητής, ο οποίος να βρίσκεται υπεράνω των εθνικών συμφερόντων. Αυτός ο ρόλος έχει ανατεθεί από τις Συνθήκες στην Ευρωπαϊκή επιτροπή, έχει αυτόνομη, υπερεθνική εξουσία και μπορεί να ξεπεράσει τον ρόλο της πρωτοβουλίας, τον οποίο διαθέτει, συνήθως, για να καλύψει τον ρόλο της άμεσης απόφασης. Υπό τον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου δημιουργεί ένα κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού το οποίο πλαισιώνει και προσανατολίζει τα εθνικά δίκαια.

7.1 Πρακτική Dumping

Η συνθήκη της ΕΟΚ έχει συμπεριλάβει στο άρθρο 2 ανάμεσα στους τομείς δράσεις της Κοινότητας, την εγκαθίδρυση καθεστώτος που θα εξασφάλιζε τον ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην κοινή αγορά. Στην ιδρυτική Συνθήκη η πολιτική για τον

ανταγωνισμό καθορίζεται στα άρθρα 85-94. οι κανόνες ανταγωνισμού που περιέχονται στα παραπάνω άρθρα αναφέρονται στις επιχειρήσεις, περιλαμβάνουν την πρακτική dumping και ρυθμίζουν το θέμα των κρατικών ενισχύσεων.

Από όλες τις διατάξεις μόνο η πρακτική dumping έχει περιορισμένη ευθύνη γιατί αναφέρεται σε πρακτικές dumping μεταξύ των κρατών μελών που μπορούν να τεθούν στο εσωτερικό μιας κοινής αγοράς μόνο προσωρινά μέχρι δηλαδή να εφαρμοστούν πλήρως οι κανόνες που διέπουν την κοινή αγορά. Λέγοντας dumping εννοούμε την πώληση ενός προϊόντος στο εξωτερικό σε τιμή χαμηλότερη από αυτή του εσωτερικού. Κατά συνέπεια σε μια μορφή οικονομικής ενοποίησης π.χ. τελωνιακή ενοποίηση, η πρακτική dumping επιδρά εις βάρος αυτού που την εφαρμόζει.

Κατά τη μεταβατική περίοδο που η διάταξη για το dumping είχε αντικείμενο εφαρμογής, οι εξουσίες της Επιτροπής για την αντιμετώπιση της στρέβλωσης του ενδοκοινοτικού εμπορίου που προκαλούσε η εφαρμογή πρακτικών dumping ήταν πολύ εκτεταμένες. Η Επιτροπή μπορούσε αν το κράτος δεν συμμορφωνόταν στις συστάσεις της να επιτρέψει στο ζημιούμενο από την κατάσταση αυτή κράτος μέλος να εφαρμόσει πρακτικές αντιντόπινγκ (αντισταθμικούς δασμούς) ενώ καθόριζε και τους όρους εφαρμογής του συγκεκριμένου αυτού μέτρου. Η ίδια πολιτική εφαρμοζόταν από την Επιτροπή στις περιπτώσεις προσχώρησης νέων κρατών μελών στην Κοινότητα για όσο χρόνο διαρκούσε η μεταβατική περίοδος, αν διαπιστωνόταν πρακτική ντάμπινγκ μεταξύ της Κοινότητας των νεοεισελθέντων.

7.2 Οι κεντρικοί άξονες του ανταγωνιστικού πλαισίου

Οι κεντρικοί άξονες του ανταγωνιστικού πλαισίου που οριοθετούνται από τις σχετικές διατάξεις, είναι οι εξής :

- Ο έλεγχος των κάθετων και των οριζόντιων συμφωνιών (αποκλειστικότητες στη διανομή και την αγορά). Η Επιτροπή της ΕΟΚ τιμωρεί αυστηρά τις πρακτικές εκείνες που προέρχονται από συμφωνίες οι οποίες επιδιώκουν επιμερισμό των αγορών ή επιβολή ορισμένων προσυμφωνημένων τιμών. Αντίθετα έχει προσδιορίσει να θεωρεί ως χρήσιμες, διάφορες μορφές συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων που δεν τις θεωρεί ο;κ; ασυμβίβαστες π.χ. αντιπροσώπευση από εμπορικούς αντιπροσώπους, κοινές έρευνες, υπεργολαβίες κ.λ.π.
- Ο έλεγχος των συμπράξεων και των συγχωνεύσεων στο μέτρο που οι ενδοκοινοτικές ανταλλαγές μπορούν σοβαρά να επηρεασθούν δυσμενώς.
- Ο έλεγχος της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά. Η κατηγορία αυτή ελέγχεται παράνομη στην περίπτωση που αποτελεί κατάχρηση ανταγωνισμού, (άρθρο 86 συνθήκη της Ρώμης)
- Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων, που πρέπει να ανταποκρίνεται στα συγκεκριμένα κριτήρια συμβατότητας που απαριθμούνται από την Συνθήκη της ΕΟΚ. Εξαιρέσεις στον κανόνα του σεβασμού των κριτηρίων, μόνο το Συμβούλιο των Υπουργών με ομοφωνία μπορεί να αποφασίζει σε ειδικές περιπτώσεις.

Οι εξαιρέσεις αυτές γενικά αφορούν:

- Περιφερειακές ενισχύσεις.
- Ενισχύσεις για ειδικούς τομείς (πχ σιδηροβιομηχανία, ναυπηγία κ.λ.π)
- Κοινωνικές ενισχύσεις.
- Ενισχύσεις για το περιβάλλον.

Γενικά η Επιτροπή στον τομέα των ενισχύσεων, επαυξάνει τελευταία τη δραστηριότητά της με την εφαρμογή μιας αυστηρής πολιτικής ελέγχου.

- Ο έλεγχος στις μονοπωλιακές καταστάσεις. Επιβάλλεται η διευθέτηση των υπαρχόντων μονοποζλίων εμπορικού χαρακτήρα μέσα στα κράτη μέλη.

- Ο έλεγχος χρηματοδοτήσεων των δημοσίων επιχειρήσεων από το Κράτος, ώστε να εξασφαλίζεται ίση μεταχείριση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και να μην νοθεύεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός. (άρθρο 9 Συνθήκης και οδηγία ΕΟΚ 25/6/80, JOCE, L 195). Τούτο δε συνέβη στη χώρα μας επί σειρά ετών με την πχ άνισο και προνομακική μεταχείριση των συνεταιρισμών έναντι λοιπών επιχειρήσεων. Μετά τη δημοσίευση διατάξεων και την παρέμβαση της Επιτροπής της ΕΟΚ το ζήτημα διευθετήθηκε.

7.3 Οι κοινοτικές διατάξεις περί ανταγωνισμού

Λόγο της σπουδαιότητας που έχει το νομικό πλαίσιο του ελεύθερου ανταγωνισμού για την επιχείρηση, είναι απαραίτητο να παρατεθούν κατωτέρω τα κείμενα των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης που οριοθετούν τούτο και αποτελούν τον κορμό του χρυσού κανόνα της ελεύθερης αγοράς.

Οι συμφωνίες που απαγορεύονται κατά το άρθρο 85 παράγραφος 1:

Είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύναται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών - μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή την νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

- Στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής
- Στον περιορισμό ή τον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων.

- Στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού.
- Στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδυναμούν παροχών, έναντι των εμπορικών συναλλασσομένων.
- Στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από αποδοχή εκ μέρους των συναλλασσομένων, πρόσθετων παροχών που από τη φύση τους ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

Οι συνέπειες των απαγορευμένων συμπράξεων

1. Τέτοιες συμφωνίες είναι αυτοδίκως άκυρες. Ως άκυρες μπορούν να κηρυχθούν από ένα εθνικό δικαστήριο ή από την Επιτροπή.

2. Η επιτροπή δυνάμει των κοινοτικών κανονισμών μπορεί να επιβάλει στις επιχειρήσεις ή στις ενώσεις επιχειρήσεων που παραβίασαν τα άρθρα περί ανταγωνισμού, πρόστιμα που κυμαίνονται από χίλια έως και ένα εκατομμύριο ecu. Το ύψος εξαρτάται από την διάρκεια και τη σοβαρότητα της παράβασης. Για τον καθορισμό των ποσών ισχύει η αρχή της αναλογικότητας με το μέγεθος και την ευθύνη της επιχείρησης, (τα ποσά δεν μπορούν να ξεπεράσουν το 10% του κύκλου εργασιών της επιχείρησης κατά το προηγούμενο έτος).

- Απαλλαγές από τους κανόνες ανταγωνισμού.

Σύμφωνα με το άρθρο 85 παράγραφος 3 οι κανόνες ανταγωνισμού του άρθρου 85 παράγραφος 1 δύναται να κηρυχθούν ανεφάρμοστοι σε περιπτώσεις όπου, συμφωνίες, αποφάσεις ή πρακτικές επιχειρήσεων συμβάλουν στην βελτίωση παραγωγής ή διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από όφελος που προκύπτει. Αυτές οι συμφωνίες, αποφάσεις ή πρακτικές των επιχειρήσεων δεν θα πρέπει να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις περιορισμούς που δεν είναι απαραίτητοι για τους στόχους αυτούς και δεν θα πρέπει να καταργούν τις συνθήκες ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των

οικονομικών δραστηριοτήτων. Αυτές οι απαλλαγές μπορούν να εγκριθούν από την Επιτροπή και όχι από τα εθνικά δικαστήρια. Εάν μια συμφωνία ικανοποιεί τους προαναφερθέντες όρους μπορεί να προβλεφθεί απαλλαγή είτε υπό μορφή μεμονωμένης απαλλαγής είτε μέσω απαλλαγής κατά κατηγορίες.

7.4 Οι κρατικές ενισχύσεις

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει κατά το άρθρο 93 της Συνθήκης της Ρώμης να ελέγχει κάθε είδους ενίσχυση που χορηγείται από τις κρατικές αρχές στις επιχειρήσεις. Οι συνολικές ενισχύσεις ή οι κατά τομέα ενισχύσεις, πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή. Σε περίπτωση που δεν κοινοποιούνται, η Επιτροπή μπορεί να κινήσει διαδικασία εξέτασης, με την υποχρέωση για την επιχείρηση να επιστρέψει την βοήθεια.

Το άρθρο 92 της Συνθήκης της ΕΟΚ επιτρέπει δύο τύπους ενίσχυσης στην οικονομία:

- Ενισχύσεις σε περιοχές μη ευνοούμενες σε σχέση με τον υπόλοιπο γεωγραφικό χώρο της ΕΟΚ.
- Ενισχύσεις που προορίζονται να ευνοήσουν την οικονομική ανάπτυξη ορισμένων περιοχών. Τα επιτρεπτά όρια των ενισχύσεων ποικίλουν ανάλογα των περιοχών μεταξύ 7 - 7,5% .

Διαδικασία εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού

Ο ρόλος της Επιτροπής της ΕΟΚ δεν είναι μόνο να προπαρασκευάζει τους κανόνες κοινοτικού δικαίου αλλά και να επιβάλει τη σωστή εφαρμογή τους.

Ο πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της συνθήκης αριθμός 17 του 1962 καθορίζει τις βασικές διαδικασίες για την επιτυχία του σκοπού αυτού και μπορεί να θεωρηθεί ως το πλαίσιο του δικονομικού δικαίου ανταγωνισμού.

Η εφαρμοζόμενη διαδικασία από την Επιτροπή είναι διοικητικής φύσης και οι τυχόν επιβαλλόμενες ποινές δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με τον βασικό κανονισμό 17, κατά την διαδικασία για την εφαρμογή των άρθρων 85 και 86 πρέπει να εφαρμόζεται τόσο ο αποτελεσματικός έλεγχος όσο και η απλούστευση κατά το δυνατόν του διοικητικού ελέγχου.

Οι έρευνες γίνονται:

- * Από την επιτροπή αυτεπαγγέλτως.
- * Με καταγγελία
- * Με κοινοποίηση της συμφωνίας, με στόχο την έκδοση πιστοποίησης ή και εξαιρέσεις.

Η διαδικασία πριν την έκδοση της απόφασης

1. Κοινοποίηση των απαιτήσεων της Επιτροπής προς την υπό κατηγορία επιχείρηση.
2. Δικαίωμα εγγραφής απάντησης ή προφορικής ακρόασης.
3. Διαβούλευση με την «Συμβουλευτική Επιτροπή επί των Συμπράξεων και Δεσποζουσών θέσεων».
4. Έκδοση απόφασης λεπτομερούς και αιτιολογημένης.

Οι εξουσίες της επιτροπής συνίστανται:

1. Σε έρευνες με αίτημα τη χορήγηση πληροφοριών από επιχειρήσεις.
2. Σε επιτόπιο έλεγχο κατά τον οποίο είναι υποχρεωτική η πλήρης επίδειξη των βιβλίων ή άλλων εγγράφων της επιχείρησης.

3. Σε επιβολή προστίμου για ανακριβείς πληροφορίες ή άρνηση ελέγχου.

4. Σε απόφαση παύσης παράβασης και επανάληψης της στο μέλλον.

5. Σε αρνητική πιστοποίηση και εξαίρεση στην περίπτωση που έχει προηγηθεί κοινοποίηση της συμφωνίας.

Από τον ίδιο Κανονισμό 17 προβλέπεται το επαγγελματικό απόρρητο.

> Οι αιτηθείσες πληροφορίες οφείλουν να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά προς το σκοπό για τον οποίο ζητήθηκαν.

> Το επαγγελματικό απόρρητο ισχύει για όλες τις αρχές των κρατών - μελών καθώς και τους δικηγόρους.

Σημειώνεται ότι καθιερώνετε έλεγχος επί των αποφάσεων της Επιτροπής με άσκηση προσφυγής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου συνίσταται στην αναθεώρηση των αποφάσεων της Επιτροπής και ενδεχομένως στη μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε. Υπολογίζεται το διάστημα της επίκλησης των κοινοτικών κανόνων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων οιαδήποτε κράτους - μέλους εφόσον επιβάλλεται ρητά η άμεση εφαρμογή στην επικράτεια όλων των κρατών των άρθρων 85 και 86 της ιδρυτικής Συνθήκης της

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΗΣ Ε.Ε - ΕΥΡΩ

8.1 Τα οφέλη του κοινού νομίσματος

Τα οφέλη του κοινού νομίσματος είναι πολλά και ανάγονται στο γεγονός ότι η 1/1/2002 είναι η μέρα έναρξης της λειτουργίας μιας ενιαίας αγοράς, τόσο στον παραγωγικό όσο και στον νομισματικό τομέα. Η ομοιογένεια της αγοράς χρήματος της Οικονομικής και Νομισματικής Ενοποίησης (ΟΝΕ) που επιτυγχάνεται με το κοινό νόμισμα είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική λειτουργία της ευρύτερης Ενιαίας Αγοράς.

Αυτό συμβαίνει διότι διευκολύνεται σε μεγάλο βαθμό η χρηματοοικονομική διαχείριση γενικά των συναλλαγών, τόσο για τις οικονομικές μονάδες όσο και για τους ιδιώτες. Η εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος για κάποιον που κάνει το γύρο των χωρών της Ε.Ε. πριν και μετά την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος είναι μεγάλη. Οι πηγές εξοικονόμησης είναι το κόστος μεταφοράς από νόμισμα σε νόμισμα, ο χρόνος που αναλίσκεται στις τράπεζες και η δυσκολία στη σύγκριση τιμών στις διάφορες χώρες. Οι επιχειρήσεις από την άλλη μεριά έχουν ακόμη πιο πολλές πηγές εξοικονομήσεων κόστους χρήματος και χρόνου.

Με την ενοποίηση της αγοράς χρήματος προκύπτουν οφέλη από το ύψος των κοινών επιτοκίων, τα οποία αντανakλούν χαμηλά επίπεδα πληθωρισμού και οικονομική σταθερότητα. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος εκλείπει με σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην ενοποιημένη αγορά χρήματος. Στην αγορά κεφαλαίων τα οφέλη είναι μεγάλα από τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αγοράς ομολόγων. Η ενιαία κεφαλαιαγορά θα οδηγήσει τελικά σε ενοποίηση και στον χρηματιστηριακό χώρο με δυνατότητα μεγαλύτερης πρόσβασης σε μεγαλύτερη γκάμα επενδύσεων εκφρασμένων στο ίδιο νόμισμα. Οι επενδυτές - μεγάλοι ή

μικροί - θα ενδιαφέρονται για επενδύσεις στην Ε.Ε. γενικά και θα αποφασίζουν με βάση πανευρωπαϊκό δείκτη. Η αναμενόμενη πρόσβαση σε πλησιέστερη πληροφόρηση θα επιτρέπει συγκρισιμότητα εναλλακτικών μορφών επενδύσεων με βάση τυποποιημένους και πανευρωπαϊκά χρησιμοποιημένους δείκτες για την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων, την πιστοληπτική ικανότητα, ρευστότητα.

8.2 Τα εν δυνάμει μειονεκτήματα

Η θεωρία της άριστης νομισματικής περιοχής μας βοηθάει να εντοπίσουμε τα εν δυνάμει προβλήματα που μπορεί να προκύψουν με την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος στην Ε.Ε.

Η προϋπόθεση για να έχουμε άριστη νομισματική περιοχή είναι ο συγχρονισμός του οικονομικού κύκλου των χωρών της περιοχής. Σε μια τέτοια περίπτωση, η ουδέτερη οικονομική πολιτική εξυπηρετεί τις οικονομικές ανάγκες των χωρών και επομένως μπορεί να είναι ενιαία. Το ενιαίο του οικονομικού κύκλου προϋποθέτει, μεταξύ άλλων μεγάλη κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στην περιοχή. Αυτό επιτρέπει την άμβλυνση των τυχόν διαφορών στις φάσεις του κύκλου των χωρών - μελών.

Έτσι σε μια χώρα η μετάβαση από την ύφεση στην άνθηση πραγματοποιείται με σημαντική χρονική υστέρηση σε σχέση με τις άλλες χώρες της περιοχής, θα έχουμε μετακίνηση του εργατικού δυναμικού από τη χώρα αυτή στις άλλες. Εάν η προϋπόθεση της κινητικότητας εργασίας δεν υπάρχει συγχρονισμός των οικονομικών διακυμάνσεων, η κοινή νομισματική πολιτική θα ευνοεί ορισμένες χώρες σε βάρος των υπολοίπων.

Ο μη συγχρονισμός του οικονομικού κύκλου μπορεί να ωφελείται σε εξūστερικές ή εσωτερικές αιτίες. Οι εξωτερικοί παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν μια οικονομία όπως, καιρικές συνθήκες, πολεμικές συρράξεις, ενεργειακές συγκυρίες, είναι συνήθως εκτός ελέγχου και προληπτικής πολιτικής. Οι εσωτερικές δυσλειτουργίες μπορεί να αποτελέσουν

αντικείμενο κατασταλτικής επέμβασης για την καταπολεμήσει τους αλλά και προληπτικής οικονομικής πολιτικής.

Σύμφωνα με τα παραπάνω η Ε.Ε. για να εξασφαλίσει ένα όσο το δυνατό πιο ομαλό ξεκίνημα την 1^η Ιανουαρίου 2002 με την είσοδο του ευρώ, προέβλεψε έγκαιρα να εισάγει μια διαδικασία σύγκλισης των οικονομιών των χωρών - μελών, η οποία άρχισε δέκα χρόνια νωρίτερα πριν τη Συνθήκη του Μάαστριχ. Τα «κριτήρια σύγκλισης» που υιοθετήθηκαν καλύπτουν όλες τις βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές ως ακολούθως:

Σταθερότητα ισοτιμιών με το μηχανισμό καθορισμού ισοτιμίας.

Έλεγχος πληθωρισμού: μείωση σε λιγότερο από 15%. Πάνω από το μέσο όρο των τριών χαμηλότερων ποσοστών στην Ε.Ε.

Εναρμόνιση επιτοκίων, με επιτρεπτή διακύμανση προς τα πάνω μέχρι 2% του μέσου όρου των τριών χαμηλότερων ποσοστών.

Κρατικά ελλείμματα: μείωση σε λιγότερο από 3% του ΑΕΠ.

Δημόσιο χρέος: μείωση σε ποσοστό μικρότερο του 60% του ΑΕΠ.

Η διορθωτική αυτή παρέμβαση θεωρήθηκε απαραίτητη δεδομένου ότι: α) η Ε.Ε. περιλαμβάνει χώρες διαφορετικού επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης β) η εμπειρία του παρελθόντος δείχνει ότι ο οικονομικός κύκλος των βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών δεν είναι εκσυγχρονισμένος και γ) παρ' ότι η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη εγγυάται την ελευθερία κίνησης του εργατικού δυναμικού και η κινητικότητα που παρατηρείται είναι μειωμένη. Ως μέτρο σύγκρισης χρησιμοποιείται συνήθως η κινητικότητα των εργαζομένων στις Η.Π.Α η οποία είναι πολύ μεγαλύτερη αυτής της Ευρώπης.

Σχετικά με τη διαφορά ΗΠΑ - ΕΕ στην κινητικότητα της εργασίας, αυτή ανάγεται βασικά στο γεγονός της μικρότερης ομοιογένειας που παρατηρείται στην Ευρώπη. Υπάρχουν διαφορές στο θέμα της γλώσσας και της κουλτούρας. Επίσης τα ασφαλιστικά και

συνταξιοδοτικά διαφέρουν από χώρα σε χώρα, ενώ τις εργασιακές σχέσεις χαρακτηρίζει μεγαλύτερη δυσκαμψία και ανελαστικότητα στη διαμόρφωση των αμοιβών.

Η δυσκαμψία αυτή στην αγορά της εργασίας φαίνεται να επηρεάζει τη μετανάστευση του παραγωγικού κεφαλαίου η οποία είναι επιλεκτική. Πράγματι, η διασυνοριακή κυκλοφορία των άμεσων επενδύσεων, παρ' ότι έχει αυξηθεί μετά τη δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς, είναι αφ' ενός μικρότερη της αναμενόμενης και αφετέρου εκδηλώνει σαφείς προτιμήσεις για τις αναπτυγμένες χώρες με καλύτερη υποδομή και μεγαλύτερες δυνατότητες πραγματοποίησης εξωτερικών οικονομιών για τις νέες επιχειρήσεις.

Από τα παραπάνω προκύπτει το αν με τη χρήση του κοινού νομίσματος οι ανισότητες αναμένεται να σμικρυνθούν ή να αυξηθούν. Η άσκηση διασταλτικής οικονομικής πολιτικής για την καταπολέμηση αντίξοων οικονομικών συγκυριών δεν είναι δυνατή για τις κατ' ιδίαν χώρες της Ε.Ε. σύμφωνα με το Σύμφωνο Σταθερότητας. Ο ρόλος της δημοσιονομικής πολιτικής περιορίζεται δραστικά ενώ η κοινή νομισματική πολιτική υπονοεί έλλειψη δυνατότητας για μεταβολές στα επιτόκια, την ποσότητα χρήματος και την συναλλαγματική ισοτιμία για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων ενός κράτους. Συνεπώς η οικονομική πολιτική θα απευθύνεται σε «μέσους όρους» και όχι στις ιδιαιτερότητες και ιδιομορφίες ή ειδικές ανάγκες κάθε κράτους - μέλους.

8.3 Ευρώ – Ξένες χώρες

Οι ελπίδες ότι τα χειρότερα πέρασαν για την Ευρωπαϊκή Οικονομία αυξάνονται τον τελευταίο καιρό. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι απαραίτητα θα ακολουθήσει τις Η.Π.Α. στη διαφαινόμενη ισχυρή ανάκαμψη τους.

Στο πρώτο εξάμηνο δυο από τις τρεις μεγαλύτερες οικονομίες της ευρωζώνης (Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία) διολίσθησαν σε ύφεση, ενώ η δεύτερη πιο ισχυρή η Γαλλία σημείωσε αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης 0,3% στο β' τρίμηνο. Οι προβλέψεις μιλούν για

συρρίκνωση του ρυθμού ανάπτυξης στο σύνολο της ευρωζώνης κατά 0,1% στο πρώτο, και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υποβαθμίζει τις προβλέψεις του για τη συνολική ανάπτυξη των '12' φέτος σε 0,7% από 11%.

Η ανάπτυξη της ευρωζώνης υπονομεύεται από το ισχυρό ευρώ, εκτιμά μεταξύ άλλων στην ετήσια έκθεση του το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και καλεί την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να είναι έτοιμη να αναλάβει δράση, μειώνοντας εκ νέου τα επιτόκια του ευρώ αν αυτό χρειασθεί.

Η ίδια η ΕΚΤ ωστόσο δίνει αντικρουόμενα μηνύματα σχετικά με τις προοπτικές της ανάκαμψης για την οικονομία της Ευρωζώνης και κατά συνέπεια για τη νομισματική της πολιτική. Έτσι, παρά το γεγονός ότι αρκετά μέλη της έχουν υποστηρίξει δημοσίως ότι η ανάκαμψη θα ξεκινήσει σύντομα, άλλοι κεντρικοί τραπεζίτες που συμμετέχουν στο διοικητικό συμβούλιο της Ε.Κ.Τ. υιοθετούν έναν πιο επιφυλακτικό τόνο.

Χαρακτηριστικές προς αυτήν την κατεύθυνση είναι οι τελευταίες δηλώσεις του διοικητή της Bundesbank Ερνστ Βέλτεκε, ο οποίος εκτίμησε ότι είναι πολύ νωρίς να μιλάει κανείς για ευρεία ανάκαμψη της οικονομίας.

Ωστόσο οι προσδοκίες για το μέλλον είναι θετικές, όπως παραδέχθηκε και ο Βέλτεκε - ότι υπάρχουν θετικές ενδείξεις όπως η άνοδος της βιομηχανικής παραγωγής στη Γερμανία. Παρατηρούνται δηλαδή σημεία ανάκαμψης μετά από αρκετό καιρό. Στην Γαλλία, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων αναθερμαίνεται, ενώ παραγγελίες του τομέα μεταποίησης της ευρωζώνης σημείωσαν άνοδο για πρώτη φορά.

Ακόμη και η ΕΚΤ δείχνει πιο αισιόδοξη και μιλά για αυξανόμενες ενδείξεις σταθεροποίησης. Στην αισιόδοξία συντελούν ακόμη η επισκευή φοροαπαλλαγών στη Γερμανία το 2004, όπως και ανάλογες περικοπές φόρων που αναμένονται σε Γαλλία και Φιλανδία, η πρόσφατη ανάκαμψη του δολαρίου και του γεν που θα ωφελήσει τους ευρωπαϊκούς

εξαγωγείς, τα ιστορικά χαμηλά επιτόκια της ΕΚΤ αλλά και τα καλύτερα κέρδη από ορισμένες ευρωπαϊκές εταιρείες.

Οι οικονομολόγοι όμως τονίζουν ότι παρά τις θετικές ενδείξεις, είναι πολύ νωρίς να μιλάει κανείς για άνοδο των επιτοκίων του ευρώ, καθώς επίσης και η ευρωπαϊκή οικονομία απέχει πολύ από μια ισχυρή ανάκαμψη.

Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις υπερχρεώθηκαν κατά την περασμένη δεκαετία, δείχνοντας αδυναμία στο να αναδιαρθρώσουν τους ισολογισμούς τους. Το επιχειρηματικό χρέος στην ευρωζώνη συνέχισε να αυξάνεται πέρυσι, εξέλιξη που εκτιμάται ότι ενδεχομένως θα πέσει κεφαλαιακές δαπάνες και επενδύσεις για κάποια χρόνια.

Ακόμη η καταναλωτική ζήτηση στην ευρωζώνη συνέχισε να αυξάνεται περισσή, εξέλιξη που εκτιμάται ότι ενδεχομένως θα πέσει κεφαλαιακές δαπάνες και επενδύσεις για κάποια χρόνια.

Ακόμη η καταναλωτική ζήτηση στην ευρωζώνη σκιάστηκε από την αύξηση του δανεισμού στη διάρκεια της δεκαετίας του '90. Το χρέος των ευρωπαϊκών νοικοκυριών αυξήθηκε στο 80% του διαθέσιμου εισοδήματος πέρυσι, με αποτέλεσμα η εξυπηρέτηση του να απορροφά πλέον σημαντικό μερίδιο του εισοδήματος τους.

Επιπλέον οι πολιτικές τόνωσης της οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη δείχνουν ιδιαίτερα καθυστερημένες. Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και ΕΚΤ καθυστέρησαν δραματικά να χαλαρώσουν τη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική τους.

Προβλέψεις του ΔΝΤ για την ανάπτυξη (ποσοστό %)

	2003	2004
Παγκοσμίως	3,2	4,1
ΗΠΑ	2,6	3,9
Ευρωζώνη	0,5	1,9
Γερμανία	0	1,5
Γαλλία	0,5	2
Ιταλία	0,4	1,7
Βρετανία	1,7	2,4
Ελλάδα	4	3,9
Ιαπωνία	2	1,4

8.4 Ευρώ – Ελληνική Οικονομία

Το ευρώ στα επίπεδα που βρίσκεται σήμερα δεν δημιουργεί σοβαρές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας.

Η περαιτέρω ενίσχυση του όμως θα δημιουργήσει προβλήματα όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις υπόλοιπες χώρες της ζώνης του ευρώ, σε σχέση με τον ευρύτερο ανταγωνισμό. Από τη στιγμή όμως που το μεγαλύτερο μέρος των εμπορικών συναλλαγών της Ελλάδας, πραγματοποιείται με χώρες της ζώνης του ευρώ, οι επιπτώσεις από την ανατίμηση του ενιαίου νομίσματος δεν θεωρούνται σημαντικές.

8.5 Ευρώ – Η ανοδική πορεία

Η ανατιμητική πορεία του ευρώ, επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας με βάση το κόστος εργασία ανά μονάδα προϊόντος. Αν το ευρώ διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα η αναμενόμενη αύξηση του εγχώριου προϊόντος θα οδηγήσει σε χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας. Σε συνδυασμό με την διατήρηση της εγχώριας ζήτησης σε υψηλά επίπεδα, μπορεί να οδηγήσει σε διεύδυση και στην συγκράτηση της αυξητικής πορείας των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.

Η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας απαιτεί να συνεχιστούν οι υψηλοί ρυθμοί αύξησης της παραγωγικότητας και να προσαρμοστεί η εισοδηματική πολιτική έτσι ώστε οι αυξήσεις των μισθών στο εξωτερικό παρά μόνο στο βαθμό που η παραγωγικότητα στην Ελλάδα αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό στο εξωτερικό.

Υποστηρίζεται πάντως, από το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης πως το κόστος από την αντιτίμηση του ευρώ θα είναι παροδικό. Τονίζεται ότι μεσοπρόθεσμα θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης που διατηρεί η ελληνική οικονομία σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες την καθιστούν λιγότερο ευάλωτη σε εξωγενείς πιέσεις.

8.6 Ευρώ - Δολάριο

Το ευρώ εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να κερδίζει έδαφος έναντι του δολαρίου και να αποτελεί καταφύγιο για τα κεφάλαια των επενδυτών.

Η ανπιστάθμιση των όποιων αρνητικών συνεπειών από περαιτέρω ενίσχυση του ευρώ θα πρέπει να προέλθει από την αύξηση της παραγωγικότητας και τον περιορισμό του κόστους. Η 'εγχώρια παραγωγικότητα' πρέπει να βελτιώνεται ταχύτερα από εκείνη των εμπορικών μας εταίρων και αφετέρου η εισοδηματική πολιτική να είναι προσανατολισμένη προς την παραγωγικότητα. Για να πετύχει συγκριτικά κέρδη παραγωγικότητας η ελληνική οικονομία θα πρέπει να προχωρήσει σε διαρθρωτικές αλλαγές που θα καταστήσουν τις οικονομικές της δομές πιο ευέλικτες, περισσότερο αποτελεσματικές και ανταγωνιστικές και φιλικές προς την επιχειρηματικότητα.

Η υλοποίηση τους θα οδηγήσει στην απελευθέρωση των αγορών, στη βελτίωση της ποιότητας της δημόσιας διοίκησης, στη δημιουργία σωστού πλαισίου λειτουργίας των αγορών, στην αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων και στην ομαλή προώθηση των μεγάλων επενδυτικών έργων. Παράλληλα χρειάζεται συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων, που υποσκάπτουν την ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας και αυξάνουν τις κοινωνικές ανισότητες.

Είναι απαραίτητο η οικονομική πολιτική της χώρας να αποσκοπεί σε μια ταχύρυθμη βελτίωση της πραγματικότητας σε ποσοστά υψηλότερα, τουλάχιστον κατά 1-2 ποσοστιαίες μονάδες έναντι των ανταγωνιστριών χωρών και ταυτόχρονα να προσαρμόζει την εισοδηματική πολιτική όχι μόνο στην παραγωγικότητα αλλά και στη συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ.

Αποκλίνει ή συγκλίνει η Ελλάδα με την Ε.Ε;

Πολλές φορές γινόμαστε αναγνώστες δημοσιευμάτων να παρουσιάζουν την Ελλάδα τη χώρα - μέλος της Ε.Ε. που υστερεί σχεδόν στα πάντα. Που ακολουθεί οπισθοδρομική πορεία κοινωνικής και οικονομικής ολοκλήρωσης. Που αποκλίνει αντί να συγκλίνει με τον

μέσο όρο ανάπτυξης της Ε.Ε. Γενικώς μια χώρα στην οποία σχεδόν 'τα πάντα πάνε άσχημα'. Συνήθως η Ελλάδα συγκρίνεται με την Πορτογαλία προκειμένου να εξαχθεί συμπέρασμα 'πόσο καλά τα πάει η Πορτογαλία ως χώρα-μέλος της Ένωσης και πόσο άσχημα η Ελλάδα'.

Είναι όμως πράγματι έτσι; Είναι, πράγματι η Ελλάδα η χειρότερη περίπτωση της Ένωσης σε ότι αφορά την κοινωνικό - οικονομική ανάπτυξη, χειρότερη και από την Πορτογαλία; Αποκλίνει, πράγματι, η Ελληνική οικονομία και κοινωνία από την Ε.Ε.; Χειροτερεύουν πράγματι τα πράγματα τα τελευταία πέντε χρόνια ή βελτιώθηκαν;

Οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά εξαρτώνται τελικά από τη χρονολογική βάση που χρησιμοποιείται για τις εκτιμήσεις και, κυρίως, το κείμενο - από την πληθώρα των εκθέσεων που δημοσιεύει η Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurostat κ.λ.π.) - που επιλέγει κάποιος να διαβάσει και αξιοποιήσει για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Κάθε έκθεση έχει τη δική της μεθοδολογική προσέγγιση και στατιστικά στοιχεία που δεν είναι αναγκαστικά συμβάσιμα με αυτά μιας άλλης έκθεσης.

Ωστόσο, σε ότι αφορά θέματα κοινωνικό - οικονομικής ανάπτυξης και σύγκλισης, η έκθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Eurostat 'The Social Situation in \ European Union - 2002', η οποία πιστοποιεί ότι η Ελλάδα κάθε άλλο παρά αποκλίνει από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο και ότι σε πολλούς τομείς κάθε άλλο παρά είναι σε χειρότερη θέση (ιδιαίτερα) σε σχέση με την Πορτογαλία. Βεβαίως, από την έκθεση προκύπτει όντως ότι η Ελλάδα έχει σημαντικά κοινωνικά προβλήματα που δεν μπορεί να αμφισβητήσει. Επιπλέον, οποιοσδήποτε αξιολογεί και συγκρίνει της Ελλάδα, δεν μπορεί παρά να λαμβάνει υπόψη και να συνεκτιμά ορισμένες ιδιομορφίες Ελληνικής πραγματικότητας που διαμορφώνουν ή «στρεβλώνουν» την εικόνα συγκρισιμότητας. Μια καθοριστική ιδιομορφία είναι π.χ. ότι η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων από όλες τις χώρες της Ένωσης.

Το ποσοστό αυτό φτάνει το 44,3% του εργατικού δυναμικού. Στην Πορτογαλία το αντίστοιχο ποσοστό αγγίζει το 27,4%, ενώ ο μέσος όρος των αυτοαπασχολούμενων στην Ελλάδα σημαίνει παρά πολλά πράγματα (κοινωνικά, οικονομικά αλλά και πολιτικά). Σημαίνει π.χ. ότι δημιουργούνται εισοδήματα που δεν καταγράφονται στατιστικώς πουθενά. Επομένως, οποιαδήποτε σύγκριση οδηγεί σε εσφαλμένες και άδικες διαπιστώσεις για την Ελλάδα. Η κοινωνική - οικονομική δηλαδή, κατάσταση είναι στην πράξη πολύ καλύτερη από αυτήν που αποτυπώνεται με αριθμούς.

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα έκθεση, η Ελλάδα πραγματοποίησε σημαντικά βήματα σύγκλισης τα τελευταία χρόνια. Σε ότι αφορά το κατά κεφαλήν ακαθάριστο προϊόν (Α.Ε.Π.), που το 2000 άγγιξε το 69%. Καθώς και σε ό,τι αφορά την 'κοινωνική σύγκλιση'. Έτσι οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας ως ποσοστό του ΑΕΠ, το 1999 ανήλθε στο 25,5%, πλησίασε δηλαδή το μέσο όρο της Ένωσης (27,6%) ενώ στην Πορτογαλία είναι 22,9%. Επιπλέον, το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 24 - 64 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι 16,9% στην Ελλάδα, έναντι 9,8% στην Πορτογαλία και 21,2% στην Ευρώπη συνολικά.

Επομένως, τα πράγματα δεν είναι τόσο άσχημα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν προβλήματα και επιτακτική ανάγκη για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

8.7 Εξαγωγές - Επενδύσεις

Τελευταία σε εξαγωγές κατατάσσεται από τον ΟΟΣΑ η Ελλάδα και οι ευθύνες αποδίδονται πέρα από την κακή λειτουργία της αγοράς, στις μεγάλες ελλείψεις, στην ποιότητα αλλά και στο κόστος μεταφορών. Οι εξαγωγές προϊόντων σε κράτη του ΟΟΣΑ φτάνουν μόνο στο 5% του ΑΕΠ ποσοστό που παραμένει σταθερό τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Τα εμπόδια στις εξαγωγές αγαθών δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλα αν συγκριθούν με άλλα κράτη - μέλη που έχουν καλύτερες επιδόσεις. Στα 'ατού' περιλαμβάνεται η ελεύθερη

κυκλοφορία εμπορευμάτων εντός της Ε.Ε., ενώ ως μειονέκτημα επισημαίνεται η πολύ μεγάλη υστέρηση στην απελευθέρωση της αγοράς προϊόντων. Τα χειρότερα για τις Ελληνικές εξαγωγές «σώζονται» από τα πολύ μικρά εμπόδια που θέτει η αγορά εργασίας.

Αντιθέτως, πολύ καλές είναι οι επιδώσεις ΤΟΔV εξαγωγών υπηρεσιών. Έχουμε την πέμπτη υψηλότερη μεταξύ των κρατών του ΟΟΣΑ. Υπολογίζεται ότι κατά μέσο όρο έφτασαν στο 11,5% του ΑΕΠ την προηγούμενη δεκαετία, από 10% πριν το 1990. Προηγούνται η Αυστρία, το Βέλγιο, η Τσεχία και η Ολλανδία.

Η Ελλάδα θέτει τα υψηλότερα εμπόδια στις εξαγωγές υπηρεσιών από κάθε άλλο κράτος που μετέχει στον ΟΟΣΑ. Το μεγαλύτερο εμπόδιο τίθεται από τις κακές υποδομές μεταφορών και το υψηλό φορολογικό βάρος. Βοηθάει όμως ο τουρισμός και η ναυτιλία στο να διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα.

Ο ΟΟΣΑ υπολογίζει ότι αν η Ελληνική οικονομία είχε δημιουργήσει θεσμικό πλαίσιο «φιλικό» προς τις επιχειρήσεις - καλύτερο φορολογικό καθεστώς, ταχύτερες και απλούστερες διαδικασίες - μειώνοντας το κόστος των συναλλαγών με το Δημόσιο, με μικρότερο φορολογικό βάρος και καλύτερο σύστημα μεταφορών, τότε θα κέρδιζε 25,6 δισεκατομμύρια ευρώ.

Αυτό θα είχε σαν αποτέλεσμα να αυξηθούν οι ξένες επενδύσεις κατά 80%. Ουσιαστικά στον τομέα αυτό η Ελλάδα μπορεί να αποκομίσει το μεγαλύτερο όφελος μεταξύ όλων των υπολοίπων κρατών που εξετάζει ο ΟΟΣΑ (είκοσι οχτώ συνολικά) και μεταφράζεται σε 7,4 δισεκατομμύρια ευρώ.

Αν παράλληλα αρθούν όλα τα εμπόδια στην είσοδο άμεσων ξένων επενδύσεων, τότε αυτές θα αυξάνονταν κατά 15% δηλαδή 1,4 δις. ευρώ (συνολικά αναμένεται αύξηση των ξένων επενδύσεων κατά 8,8 δις ευρώ).

Αλλά και στις εξαγωγές αγαθών, η Ελλάδα αναμένεται να αδράξει τα μεγαλύτερα οφέλη. Αν επιπλέον μειωθεί το φορολογικό βάρος στα επίπεδα της Αυστραλίας (η οποία έχει τη χαμηλότερη επιβάρυνση), τότε αναμένεται αύξηση της τάξεως των 750 εκατομμυρίων ευρώ.

Στις εξαγωγές υπηρεσιών τα οφέλη θα είναι ακόμα μεγαλύτερα. Υπολογίζεται ότι μπορούν να αυξηθούν κατά 13,8 δις ευρώ.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα που επιβαρύνεται τόσο πολύ από τον τρόπο λειτουργίας της κρατικής μηχανής. Όπως εκτιμά ο ΟΟΣΑ λίγα είναι τα κράτη που ακόμα αντιμετωπίζουν τέτοια προβλήματα. Σε αυτά εκτός από την Ελλάδα περιλαμβάνονται η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Ισπανία, το Βέλγιο και η Γαλλία. Μεταξύ αυτών όμως η Ελλάδα αντιμετωπίζει τα μεγαλύτερα προβλήματα. Ένα άλλο πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη ευελιξία στην αγορά εργασίας, παρόλα αυτά το βάρος που προκαλεί είναι πολύ μικρό.

Οι ξένες επενδύσεις τα προηγούμενα χρόνια ήταν αρκετές. Κατά μέσο όρο τα ξένα κεφάλαια που εισέρευσαν, ξεπερνούν σε αξία πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων τη Γαλλία, τη Γερμανία αλλά και τις μεσογειακές χώρες - Ιταλία, Ισπανία. Βέβαια, υπήρχαν και κράτη που είχαν περισσότερες άμεσες ξένες επενδύσεις, όπως η Ιρλανδία: το μέσο ύψος των ξένων παραγωγικών επενδύσεων που εισέρευσαν την προηγούμενη δεκαετία έφθασε στο 65% του ΑΕΠ της.

Με μέγιστο βάρος των εμποδίων που θέτει μια χώρα στις άμεσες ξένες επενδύσεις το εφτά, η Ελλάδα βαθμολογείται από τον ΟΟΣΑ με 1,3. το 'βάρος' της Ελλάδας προέρχεται κατά 0,6 από τους περιορισμούς που τίθενται στην ξένη ιδιοκτησία και το υπόλοιπο από τα εμπόδια στην άσκηση δραστηριότητας και πρόβλημα ξένου προσωπικού.

Κατά τη διάρκεια του 2002, ήταν ιδιαίτερος αρνητική η επενδυτική δραστηριότητα, οι εισροές ξένων άμεσων επενδύσεων στις αναπτυγμένες οικονομίες (μεταξύ αυτών και την Ελλάδα). Σε σχέση με τα επίπεδα του 2000 (651 δις δολάρια) οι επενδυτικές εισροές παγκοσμίως είναι σήμερα μειθζμένες κατά 50%. Η μείωση των επενδυτικών εισροών παρατηρήθηκε κατά κύριο λόγο στη Βρετανία, όπου το σύνολο της υποχώρησης αντιστοιχεί στο 54% της συνολικής μείωσης των εισροών.

Τα βασικά αίτια της υποχώρησης στην εισροή ξένων επενδύσεων ήταν η μείωση στις εισροές μετοχικού κεφαλαίου, που αποδίδεται στη μείωση των διασυνοριακών συγχωνεύσεων και εξαγορών, καθώς και στη μείωση των ενδοεταιρικών δανείων.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της UNCTAD, οι εισροές των ξένων άμεσων επενδύσεων παγκοσμίως θα παραμείνουν κατά τη διάρκεια του 2003 σε εξίσου χαμηλά επίπεδα με εκεί του προηγούμενου έτους ενώ, όπως τονίσθηκε, μια ανάκαμψη είναι πιθανή από το 2004 και έπειτα.

Με βάση τις ίδιες εκτιμήσεις, οι ροές ξένων κεφαλαίων θα αυξηθούν μεν φέτος σε κάποιες από τις αναπτυγμένες οικονομίες, όμως η αύξηση αυτή δεν θα είναι επαρκείς ώστε να πυροδοτήσει μια ουσιαστική πρόοδο ως προς το σύνολο των επενδυτικών ροών στις αναπτυγμένες χώρες. Είναι εξάλλου λογικό ότι η πορεία των διεθνών άμεσων επενδύσεων θα είναι συνάρτηση των ρυθμών οικονομικής ανάκαμψης, καθώς και της αποτελεσματικής αντιμετώπισης των προβλημάτων που εξακολουθούν να υπάρχουν στην ασφάλεια των επενδύσεων. Με τα σημερινά δεδομένα, πάντως οι προσδοκίες θα πρέπει να είναι περιορισμένες, καθώς τα χαμηλά κέρδη των επιχειρήσεων, η μείωση των τιμών των μετοχών, τα διογκωμένα χρέη των επιχειρήσεων, και τα χαμηλά επίπεδα δανεισμού από τις εμπορικές τράπεζες δεν δικαιολογούν σε καμία περίπτωση την αισιοδοξία για θετικές εξελίξεις. Χαρακτηριστικό της αρνητικής συγκυρίας και της περιορισμένης επενδυτικής

δραστηριότητας ήταν το γεγονός ότι μετά την υποχώρηση κατά 40% το 2001 ακολούθησε μια περαιτέρω επενδυτική συρρίκνωση κατά 21% το 2002.

Αντιθέτως, θετική ήταν η πορεία στην Ανατολική Ευρώπη, όπου σημειώθηκε αύξηση. Με βάση πάντως τις εκτιμήσεις της UNCTAD, οι Η.Π.Α. αναμένεται να είναι η μεγαλύτερη πηγή ξένων άμεσων επενδύσεων κατά την τριετία 2003 - 2005, με σημαντικό προβάδισμα από τη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Μεγάλη Βρετανία, που θα ακολουθήσουν.

Εύθραυστη θεωρεί την ανάκαμψη της οικονομίας της ευρωζώνης το Δ.Ν.Τ. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Διεθνής Οργανισμός μείωσε τις προηγούμενες εκτιμήσεις του για τον φετινό ρυθμό ανάπτυξης της ευρωζώνης κατά 0,5% (από 1% τον περασμένο Απρίλιο), ενώ προβλέπει ανάπτυξη 1,9% για το 2004. προειδοποίησε πως η μεγαλύτερη οικονομία της περιοχής, της Γερμανίας, θα παραμείνει στάσιμη κατά το 2003, επηρεάζοντας αρνητικά ολόκληρη την ευρωζώνη. Αντίθετα, η ανάπτυξη της Βρετανίας εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 1,7%.

Ωστόσο, σε αυτό το αβέβαιο κλίμα η Ελλάδα εκτιμάται ότι οι πληρωμές για εισαγωγές μειώθηκαν. Οι καθαρές πληρωμές για εισαγωγές καυσίμων αυξήθηκαν. Ταυτόχρονα την ίδια περίοδο την μείωση των καθαρών εισπράξεων από μεταφορικές υπηρεσίες. Με αποτέλεσμα, το πλεόνασμα του ισοζυγίου των υπηρεσιών να αυξηθεί. Πρόκειται για μια εντυπωσιακή εξέλιξη και ταυτόχρονα μια ισχυρή ένδειξη ότι η Ευρωπαϊκή Οικονομία θα βγει από το τέλμα της στασιμότητας.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου των εισοδημάτων διευρύνθηκε κατά 560 εκατομμύρια ευρώ, κυρίως επειδή αυξήθηκαν οι καθαρές πληρωμές για τόκους, μερίσματα και κέρδη, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

Τον περιορισμό του πλεονάσματος του ισοζυγίου των μεταβιβάσεων (κατά 500 εκατομμύρια ευρώ) προκάλεσε η μείωση των μεταβιβάσεων από την Ε.Ε. προς τον τομέα

της γενικής κυβέρνησης. Η μείωση αυτή υπεραντιστάθμισε την αύξηση των καθαρών μεταβιβάσεων προς τους λοιπούς τομείς.

Όσον αφορά το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών, το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2003 σημειώθηκε σημαντική καθαρή εισροή ύψους 10.520 εκατομμύρια ευρώ στην κατηγορία επενδύσεων χαρτοφυλακίου. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται κυρίως με την εισροή κεφαλαίων ξένων επενδυτών για την αγορά Ελληνικών ομολόγων, η οποία υπερδιπλασιάστηκε σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2002. Παράλληλα, αυξήθηκαν σημαντικά οι επενδύσεις χαρτοφυλακίου στο εξωτερικό από κατοίκους, κυρίως λόγω των τοποθετήσεων της Τραπέζης της Ελλάδος σε ομόλογα κρατών - μελών της ζώνης του ευρώ, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του χαρτοφυλακίου της. Την ίδια περίοδο παρατηρήθηκε καθαρή εκροή των αμέσων επενδύσεων.

Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με τη σημαντική εκροή για καθυστερήσεις και τοποθετήσεις σε γερós στο εξωτερικό από κατοίκους (κυρίως πιστοδοτικά ιδρύματα), με την αποπληρωμή δανείων από τον τομέα της γενικής κυβέρνησης, η οποία υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική και τη μείωση των καταθέσεων και των τοποθετήσεων σε γερós από μη κατοίκους.

Στο ζήτημα των δαπανών και ελλειμμάτων, τα οποία παρουσιάζουν σημαντική διόγκωση στη Γερμανία και στη Γαλλία, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας κ. Ζαν Κλοντ Τρισε, προειδοποιεί τις δυο κυβερνήσεις των κρατών: θα ήταν λάθος να νομίσει κανείς ότι σε δύσκολες περιόδους προσφέρει αναπτυξιακά πλεονεκτήματα η αύξηση των ελλειμμάτων. Καθώς επίσης, όταν οι δαπάνες και τα ελλείμματα κινούνται σε λανθασμένη κατεύθυνση και μειωμένη καταναλωτική εμπιστοσύνη ακυρώνει τις θετικές επιδράσεις των δαπανών αυτού του είδους.

Σε μια πολύ δύσκολη περίοδο και έπειτα από ενάμιση χρόνο συρρίκνωσης, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τριτογενή τομέα της οικονομίας

επανερχονται σε τροχιά ανάπτυξης. Η αγορά των επιχειρήσεων έχει ήδη σταθεροποιηθεί και άρχισε να δείχνει κάποια σημάδια ενίσχυσης της σε ετήσια βάση. Βάση των παραπάνω συμπεραίνουμε, ότι βελτιώνονται οι προοπτικές ανάπτυξης και για τις Ευρωπαϊκές Βιομηχανίες, δηλαδή για τον δευτερογενή κλάδο της οικονομίας της ευρωζώνης,

8.8 Αδύναμος κρίκος η οικονομία της ευρωζώνης

Προκειμένου να λάβει η οικονομία της ευρωζώνης την απαραίτητη ώθηση, ο ΟΟΣΑ θεωρεί ότι η ΕΚΤ πιθανώς να χρειασθεί να μειώσει εκ νέου τα επιτόκια του ευρώ - τα οποία είναι ήδη σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα. Καθώς μάλιστα εκτιμά ότι η πτωτική πορεία του πληθυσμού θα συνεχισθεί, χύδρις να συνοδεύεται πλέον από κίνδυνο του πληθωρισμού, θα συνεχισθεί, χωρίς να συνοδεύεται πλέον από τον κίνδυνο του αποπληθωρισμού.

Ο διεθνής οργανισμός αναφέρθηκε, επίσης, στο φαινόμενο της εκτόξευσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων αρκετών ευρωπαϊκών - και όχι μόνο - κρατών. Σύμφωνα με τον οργανισμό η τάση αυτή είναι ανησυχητική και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με διορθωτική πολιτική. Δεν μπορεί να μειώνονται οι φόροι χωρίς να μειώνονται και οι δαπάνες. Το πρόβλημα στην Ευρώπη είναι ότι όταν η οικονομία βαίνει καλά μειώνουμε τους φόρους. Αλλά και όταν δεν πηγαίνει καλά μειώνουμε τους φόρους χωρίς να μειώνουμε τις δαπάνες.

Από την «καλή» θεωρία στην άνιση πραγματικότητα

Στην πράξη το ελεύθερο εμπόριο δεν έχει φέρει τον παράδεισο που υποσχέθηκε η θεωρία του. Σύμφωνα με τον Anwar Shaikh, το πρόβλημα έγκειται όχι στις ατέλειες του κόσμου, όπως προσπαθούν να μας πείσουν οι νεοφιλελεύθεροι, αλλά στις ατέλειες της θεωρίας τους,

Η νεοκλασική - νεοφιλελεύθερη θεωρία του ελεύθερου εμπορίου στηρίζεται στην έννοια του συγκριτικού πλεονεκτήματος και έφθασε στην ωριμότητα της με το μοντέλο Heckscher - Ohlin - Samuelson:

Κάθε χώρα θα ωφεληθεί, υποτίθεται από την παγκόσμια κατανομή εργασίας (εξειδίκευση) που θα φέρει το ελεύθερο εμπόριο. Τα όποια προβλήματα και δυσκολίες υπάρξουν (π.χ. ανεργία) θα έχουν προσωρινό χαρακτήρα, μέχρι το ελεύθερο εμπόριο να επιτύχει την αύξηση της ευημερίας της χώρας.

Υποτίθεται ότι κανείς δεν θα *πρέπει να είναι* δύσπιστος απέναντι στη λειτουργία του ελεύθερου εμπορίου, εφόσον όλα τα κράτη θα γίνουν εξίσου ανταγωνιστικά στη διεθνή αγορά, καθώς οι όροι του εμπορίου τους σταδιακά θα αναπροσαρμόζονται κατάλληλα μέσω μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματός τους, ώστε τα εμπορικά ελλείμματα ή πλεονάσματα τελικά μηδενίζονται. Στο τέλος - θεωρητικά πάντα - θα έχουν επίσης εξισωθεί οι πραγματικοί μισθοί και τα ποσοστά κέρδους σε όλες τις χώρες, ενώ θα υπάρχει και πλήρης απασχόληση.

Όχι μόνο η ανεργία είναι παγκόσμιο πρόβλημα, αλλά οι ανισοροπίες στα εμπορικά ισοζύγια αποτελούν κανόνα. Οι πραγματικές συναλλαγματικές ισοροπίες που θα έκαναν το θαύμα τους, αναπροσαρμοζόμενες ώστε να εξαλείψουν το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας ορισμένων χωρών, δεν το έκαναν.

Σε καμία χώρα του κόσμου και υπό κανένα καθεστώς ισοτιμιών (σταθερών, κυμαινόμενων κ. α.) δεν έχει ισορροπημένο εμπόριο, κάτι που ισχύει ως μοτίβο διαρθρωτικής ανισοροπίας για τις περισσότερες χώρες.

Παρ' όλα αυτά το μοντέλο του συγκριτικού πλεονεκτήματος συνεχίζει να είναι κυρίαρχο στην οικονομική θεωρία αλλά και οδηγός πολιτικής, αποτελώντας το θεωρητικό υποστύλωμα του Δ.Ν.Τ. και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Στην πραγματικότητα, είναι φανερό ότι το ελεύθερο εμπόριο κατανέμει άνισα την ευημερία ανάμεσα σε άνισα ανταγωνιστικούς εμπορικούς εταίρους. Έτσι, αντί σταδιακά να κάνει τα κράτη όλα ισοδύναμα από άποψη ανταγωνιστικότητας (όπως υποθέτει η θεωρία), εκθέτει τους αδύναμους στο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των ισχυρών. Οι όροι εμπορίου δεν αναπροσαρμόζονται μηχανικά για να εξασφαλιστούν αυτές, οι οποίες αντίθετα διαιώνίζονται λόγω κυρίως διαφορών στην εθνική πραγματικότητα.

Σε μεγάλο βαθμό τα απόλυτα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα κρατών και εταιριών, ιδίως στον τεχνολογικό τομέα, είναι αυτά που καθορίζουν τις εμπορικές ροές και όχι τα αντίστοιχα συγκριτικά πλεονεκτήματα. Έτσι, η απελευθέρωση του εμπορίου, κυρίως ωφελεί τις ήδη αναπτυγμένες χώρες και εταιρείες.

8.9 Ισοζύγιο Πληρωμών

Κάθε χώρα τηρεί λογαριασμό των οικονομικών της συναλλαγών με τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. Στις συναλλαγές αυτές περιλαμβάνονται όλες οι αγορές και πωλήσεις αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου κάθε χώρας για μία χρονική περίοδο, συνήθως ένα έτος.

Ο λογαριασμός αυτός ονομάζεται Ισοζύγιο Πληρωμών.

Ο λογαριασμός αυτός εφόσον δείχνει τις πληρωμές και εισπράξεις σε συνάλλαγμα που πραγματοποιούνται στις οικονομικές συναλλαγές της χώρας, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για τις κεντρικές υπηρεσίες της οικονομικής πολιτικής. Η ανισορροπία στο ισοζύγιο πληρωμών έχει επιπτώσεις στα μεγέθη της οικονομίας στο εσωτερικό της χώρας, όπως θα δούμε παρακάτω.

Στο ισοζύγιο πληρωμών, οι συναλλαγές που καταγράφονται ως πιστώσεις είναι :

1. Εξαγωγές αγαθών
2. Διάφορες υπηρεσίες που παρέχονται στους αλλοδαπούς (εξαγωγές υπηρεσιών)

3. Επενδύσεις από τους αλλοδαπούς στην ημεδαπή
4. Εξαγωγές χρυσού και άλλων συναλλαγματικών διαθεσίμων για την πληρωμή χρεωστικών υπολοίπων (ελλειμμάτων)

Αντίστοιχα οι συναλλαγές που καταγράφονται ως χρεώσεις περιλαμβάνουν :

1. Εισαγωγές αγαθών από την αλλοδαπή
2. Εισαγωγές υπηρεσιών από την αλλοδαπή
3. Μονομερείς παροχές από τους ημεδαπούς στους αλλοδαπούς
4. Εξαγωγές κεφαλαίου

Οι διάφορες έννοιες ελλειμμάτων και πλεονασμάτων στο Ισοζύγιο Πληρωμών»

Βάση των παραπάνω είναι λογικό να αναμένουμε, ότι οι συναλλαγές θα δώσουν στον λογαριασμό κατά πάσα πιθανότητα, θετικό ή αρνητικό υπόλοιπο. Αν το υπόλοιπο είναι αρνητικό, το ισοζύγιο πληρωμών παρουσιάζει έλλειμμα, αν είναι θετικό, πλεόνασμα.

Η εξισορρόπηση του ισοζυγίου επιτυγχάνεται με την καταχώριση των εξισωτικών συναλλαγών οι οποίες χρηματοδοτούν το έλλειμμα ή αντισταθμίζουν το πλεόνασμα .

Ο δανεισμός βραχυχρόνια από τις νομισματικές αρχές μπορεί να έχει εξισωτικό χαρακτήρα.

Αίτια ανισορροπίας

Η ανισορροπία στο ισοζύγιο πληρωμών δεν είναι χωρίς συνέπειες στην οικονομία μιας χώρας. Ο εξωτερικός και εσωτερικός τομέας κάθε ανοιχτής οικονομίας αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοσυσχετίζονται .

Το έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών αποτελεί πιο σοβαρή ανισορροπία στο ισοζύγιο πληρωμών από ότι το πλεόνασμα. Οι πηγές παρέλευσης του ελλείμματος πρέπει να

εντοπισθούν, προκειμένου να διευκολυνθεί ο προγραμματισμός της οικονομικής πολιτικής μιας χώρας.

Θα πρέπει να διαπιστωθεί αν το έλλειμμα είναι παροδικής μορφής, λόγω εποχικών διακυμάνσεων στις εξαγωγές ή μονιμότερης φύσης. Πολλές υπανάπτυκτες χώρες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα εποχικής ανισορροπίας, γιατί το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών τους αποτελούν γεωργικά προϊόντα. Πιο σοβαρής μορφής είναι η διαρθρωτική ανισορροπία ελλείμματος που είναι μονιμότερης φύσης και υποδηλώνει μειωμένη ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Τέλος, είναι δυνατό το ισοζύγιο να δείχνει ανισορροπία συγκυριακή ή κυκλική, που συσχετίζεται με την οικονομική κατάσταση της διεθνούς οικονομίας. Εξωτερικοί παράγοντες, όπως η πτώση του εισοδήματος των χωρών με τις οποίες εμπορεύεται μια χώρα, η κρίση στην προσφορά ενέργειας (όπως τα πετρελαϊκά σοκ του 1973 και 1979), μπορούν να αποτελέσουν λόγους ανισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών μιας χώρας.

Κάθε μία από τις παραπάνω αιτίες ελλείμματος απαιτεί τον ανάλογο χειρισμό και μέτρα πολιτικής αποκατάστασης της ισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών.

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Συνοπτική εμφάνιση του ισοζυγίου πληρωμών

Κατηγορία	1997	1998
<i>Εισαγωγές, cif</i>	23.644,1	23.246,9
Ιδιωτών	23.216,6	-
Δημοσίου	427,5	-
Εξαγωγές, fob	5.373,3	5.566,1
Εμπορικό ισοζύγιο	-18.270,8	-17.680,7
<i>Άδηλοι πόροι (α)</i>	19.967,5	21.793,5
<i>Άδηλες πληρωμές</i>	6.540,3	7.756,7
Ισοζύγιο άδηλων συναλλαγών	13.4327,2	14.036,8
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-4.843,6	-3.644,1
Κίνηση κεφαλαίων (καθαρή)	111,9	8.527,6
<i>Ιδιωτικός τομέας</i>	-4.370,5	-1.451,6
Επιχειρηματικά κεφάλαια (β)	11.161,1	7.542,8
Αγορά ακινήτων	966,0	903,3
Δάνεια εμπορικών τραπεζών	15,4	474,8
Καταθέσεις	-3.343,5	587,6
Εμπορικές πιστώσεις	469,8	365,9
Λοιπά	-5.078,4	-6.571,1

*Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση
μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος*

Χρεολυσία	-8.561,5	-4.754,9
Δημόσιος τομέας	4.482,4	9.979,1
Τράπεζα της Ελλάδος	974,0	-975,4
Κεντρική Διοίκηση	13.749,9	16.932,1
Δημόσιες επιχ/σεις και οργανισμοί	307,9	747,3
Εμπορικές πιστώσεις	-0,1	-0,7
Χρεολυσία	-10.549,3	-6.724,2
Κατανομή Ειδ. Τραβ. Δικαιωμάτων	0,0	0,0
Τακτοποιητέα στοιχεία	186,6	-428,3
Διαφορά λόγω αναπροσαρμογής της αξίας του χρυσού «αί των συν/κών ισοτιμιών»⁽¹⁾	-1.302,1	399,8
Ισοζύγιο Εξωτερικών συναλλαγών	-5.847,2	4.855,0
Μεταβολές		
ΔΝΤ	0,0	0,0
Συναλλαγματικά διαθέσιμα	-5.840,8	4.855,0
Λογαριασμοί Cleaning	-6,4	0,0
Ύψος στο τέλος της περιόδου		
Συναλλαγματικά διαθέσιμα	13.336,5	18.191,2
Υπόλοιπα λογαριασμών Cleaning	4,6	4,6
Εμπορικές πιστώσεις	4.361,5	-
(α) Περιλαμβάνονται οι μονομερείς μεταβιβάσεις		

(β) Κεφάλαια και δάνεια εισαγόμενα από ιδιωτικές επιχειρήσεις με ή χωρίς τη διαδικασία του ΝΔ

2687/53

(1) Συμπεριλαμβάνεται και η διαφορά συναλλαγματικών ισοτιμιών των συναλλαγματικών διαθέσιμων.

Πηγή : Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδας, Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 1999.

8.10 Η πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά την πενταετία

1997-2001

Το 1997 ήταν ένα κρίσιμο έτος για τις οικονομίες των κρατών -μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επειδή έπρεπε να πετύχουν τον αναγκαίο βαθμό οικονομικής σύγκλισης για τη συμμετοχή τους στο τελικό στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης .Οι προσπάθειες για την υιοθέτηση του ενιαίου νομισματικού συστήματος απέδωσαν για όλα τα κράτη - μέλη , εκτός από την Ελλάδα . Παρ' όλα αυτά κατόρθωσε σημαντική πρόοδο προς την σταθεροποίηση με παράλληλη επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης .Ο πληθωρισμός υποχώρησε αισθητά σε 4,7% , το χαμηλότερο επίπεδο από το 1972 ενώ ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ αυξήθηκε σε 3,5% με κύριο προωθητικό παράγοντα τις επενδύσεις Η πορεία προς την σταθερότητα οφείλεται στον περιορισμό του ελλείμματος του ευρύτερου κυβερνητικού τομέα κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες σε 4% του ΑΕΠ και την άσκηση αντιπληθωριστικής νομισματικής πολιτικής με στόχο την σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής . Οι συνθήκες στο ισοζύγιο πληρωμών και στην αγορά εργασίας εξακολουθούν να μην είναι ικανοποιητικές . Το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε αμετάβλητο στο 105 ενώ το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε ελαφρά σε 4% του ΑΕΠ . Οι εξελίξεις αυτές αποτελούν επιπτώσεις από την σωρευμένη απώλεια διεθνούς

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ 1997

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (Σε εκατ. δολ.)

Κατηγορία	1997	1998
<i>Εισαγωγές, cif</i>	23.644,1	23.246,9
Ιδιωτών	23.216,6	-
Δημοσίου	427,5	-
Εξαγωγές, fob	5.373,3	5.366,1
Εμπορικό ισοζύγιο	-18.270,8	-17.680,7
<i>Αόηλοι πόροι (α)</i>	19.967,5	21.793,5
Αόητες πληρωμές	6.540,3	7.756,7
Ισοζύγιο αόητων συναλλαγών	13.427,2	14.036,8
Ισοζύγιο τρέχουσων συναλλαγών	-4.843,6	-3.644,1
Κίνηση κεφαλαίων (καθαρή)	111,9	8.527,6
Ιδιωτικός τομέας	-4.370,5	-1.451,6
Επιχειρηματικά κεφάλαια (β)	11.161,1	7.542,8
Αγορά ακινήτων	966,0	903,3
Δάνεια εμπορικών τραπεζών	15,4	474,8
Καταθέσεις	-3.343,5	587,6
Εμπορικές πιστώσεις	469,8	363,9
Λοιπά	-5.078,4	-6.571,1
Χρεολύσια	-8.561,5	-4.754,9
Δημόσιος τομέας	4.482,4	9.979,1
Τράπεζα της Ελλάδος	974,0	-975,4
Κεντρική Διοίκηση	13.749,9	16.932,1
Δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί	307,9	747,3
Εμπορικές πιστώσεις	-0,1	-0,7
Χρεολύσια	-10.549,3	-6.724,2
Κατανόμη Ειδ. Τραβ. Δικαιωμάτων	0,0	0,0
Ταυτοποίηση στοιχεία	186,6	-428,3
Διαφορά λόγω αναπροσαρμογής της αξίας του χρυσού και των συν/κών ισοτιμιών ¹¹	-1.302,1	399,8
Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών	-5.847,2	4.855,0
Μεταβολές:		
ΔΝΤ	0,0	0,0
Συναλλαγματικά διαθέσιμα	-5.840,8	4.855,0
Λογαριασμοί clearing	-6,4	0,0
Ύψος στο τέλος της περιόδου:		
Συναλλαγματικά διαθέσιμα	13.336,5	18.191,2
Υπόλοιπα λογ/σμών clearing	4,6	4,6
Εμπορικές πιστώσεις	4.361,5	-

ανταγωνιστικότητας , καθώς και την ανεπαρκή οικονομική υποδομή και τις αδυναμίες στις αγορές εργασίας που απορρέουν από την παγκοσμιοποίηση των αγορών και την διεύρυνση των διεθνών συναλλαγών .Επιπλέον κατά τους τελευταίους μήνες του 1997 , εκδηλώθηκαν ισχυρές πιέσεις στη δραχμή . Η νομισματική αναταραχή στην Ανατολική Ασία έδωσε το έναυσμα Το μέγεθος όμως και η διάρκεια των πιέσεων αντανakλούσαν ορισμένα χαρακτηριστικά και διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας , καθώς και το μείγμα οικονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκε κατά τα προηγούμενα έτη .

Το 1998 ήταν έτος δυσχερειών αλλά και επιτευγμάτων για την παγκόσμια και την ελληνική οικονομία . Στις χώρες της ΕΕ η σπουδαιότερη εξέλιξη ήταν αναμφισβήτητα η ολοκλήρωση της διαδικασίας μετάβασης στη νομισματική ένωση .Μολονότι η Ελλάδα δεν εντάχθηκε στη ζώνη του ευρώ με την πρώτη ομάδα χωρών , η ελληνική οικονομία συνέχισε να αναπτύσσεται με ιδιαίτερα ικανοποιητικό ρυθμό και πραγματοποίησε αξιόλογη πρόοδο προς την σταθερότητα. Οι πιέσεις στις αγορές συναλλάγματος , χρήματος και ομολόγων που προκλήθηκαν από επεισόδια χρηματοοικονομικής αναταραχής αντιμετωπίστηκαν με μέτρα νομισματικής πολιτικής . Ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός που επηρέασε καθοριστικά τις οικονομικές εξελίξεις ήταν η ένταξη της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) του Ευρωπαϊκού Νομισματικού

Συστήματος στις 16 Μαρτίου 1998 , προϋπόθεση για την είσοδο της χώρας στην νομισματική ένωση . Παράλληλα , η νομισματική διατήρησε αναλλοίωτη την αντιπληθωριστική της κατεύθυνση και , παρά την μείωση των πιέσεων στη δραχμή , επέστρεψε βαθμιαία και περιορισμένη υποχώρηση των επιτοκίων , προκειμένου να απορροφηθούν οι επιπτώσεις της υποτίμησης και μεσοπρόθεσμα να διασφαλιστεί η σταθερότητα της δραχμής και η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας

που είχε ανακτηθεί .Ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε αμέσως μετά την υποτίμηση της δραχμής το Μάρτιο αλλά επανήλθε σε πρωτική τροχιά από τον Ιούνιο και τελικά διαμορφώθηκε σε 3,9% , χαμηλότερος κατά 0,8 μονάδες από την προηγούμενη χρονιά . Τα επιτόκια διατηρήθηκαν σε υψηλά επίπεδα και ελέγχθηκε αποτελεσματικά η ρευστότητα , σε περίοδο μεγάλων εισροών κεφαλαίων μετά την ένταξη της δραχμής στον ΜΣΙ. Παρά την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της παγκόσμιας οικονομίας , η εγχώρια οικονομική δραστηριότητα αυξήθηκε με ιδιαίτερα υψηλό ρυθμό .Από την πλευρά της ζήτησης η σημαντική άνοδος οφείλεται στην ταχεία αύξηση των επενδύσεων , δημόσιων και ιδιωτικών .Από την πλευρά της προσφοράς η άνοδος προήλθε κυρίως από τον ταχύτερο ρυθμό αύξησης της βιομηχανικής παραγωγής και από τη διατήρηση του υψηλού ρυθμού ανόδου της συνολικής κατασκευαστικής δραστηριότητας .Παρόλα αυτά τα ποσοστά ανεργίας είναι ιδιαίτερα υψηλά και μάλιστα υψηλότερα από τα αντίστοιχα στην Ευρωπαϊκή Ένωση .

Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση
μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ 1998

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος (σε εκατ. δολ.)			Εκατοστιαίες μεταβολές		Ιανουάριος - Δεκέμβριος (σε δισεκ. δρχ.)			Εκατοστιαίες μεταβολές	
	1996	1997	1998*	1997/96	1998/97	1996	1997	1998*	1997/96	1998/97
Εισεργασίες αγαθών	24.133,5	23.644,1	23.246,9	-2,0	-1,7	5.829,0	6.467,5	6.882,2	11,0	6,4
Εξαγωγές αγαθών	5.769,9	5.373,3	5.566,0	-6,9	3,6	1.385,1	1.462,2	1.635,4	5,6	11,3
Εμπορικό ισοζύγιο <i>(ως ποσοστό του ΑΕΠ)</i>	-18.365,6 (14,9)	-18.270,8 (15,2)	-17.680,9 (14,6)	-0,5	-3,2	-4.443,9	-5.005,3	-5.246,8	12,6	4,8
Εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα	-16.137,7	-16.067,2	-16.383,3	-1,4	2,0	-3.904,1	-4.406,4	-4.863,2	12,9	10,4
Ισοζύγιο καυσίμων	-2.227,9	-2.203,6	-1.297,6	-1,1	-41,1	-539,8	-598,9	-383,6	11,0	-33,9
Δομήσι πόροι	20.444,1	19.967,5	21.792,5	-2,3	9,1	4.907,3	5.438,8	6.397,7	10,3	17,6
Αδήφες πληρωμές	6.617,7	6.540,3	7.736,8	-1,2	18,6	1.599,0	1.792,8	2.295,4	12,1	28,0
Ισοζύγιο αδήφων συναλλαγών	13.826,4	13.427,2	14.056,7	-2,9	4,5	3.308,3	3.646,0	4.102,3	10,2	12,5
Ισοζύγιο τραπεζικών συναλλαγών <i>(ως ποσοστό του ΑΕΠ)</i>	-4.539,2 (3,7)	-4.843,6 (4,0)	-3.644,1 (3,0)			-1.135,6	-1.359,3	-1.144,5		
Κίνηση κεφαλαίων (καθαρή)	8.657,4	111,8	8.527,7			2.028,1	-83,4	2.482,9		
Τραπεζοηρέτες στοιχεία	77,5	186,7	-428,3			89,1	143,9	-40,3		
Διαφορά ανεπάρκειας/πλεονέκτου χρηστού και συναλλαγμα- τικών ποσίων	-754,0	-1.302,1	399,8			25,8	331,3	73,3		
Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών	3.441,7	-3.347,2	4.855,0			1.007,4	-969,5	1.371,4		
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (τέλος περιόδου)	19.177,3	13.336,3	18.191,2			4.737,2	3.769,0	5.140,3		

Το Ισοζύγιο Πληρωμών παρουσίασε σημαντική βελτίωση το 1998 Το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε εξαιτίας της μείωσης του εμπορικού ελλείμματος και της αύξησης του πλεονάσματος των άδηλων πόρων .Οι εξελίξεις που χαρακτηρίζουν τα μεγέθη του ισοζυγίου πληρωμών το 1998 έχουν επηρεαστεί και από παράγοντες οι οποίοι σχετίζονται με το εγχώριο οικονομικό περιβάλλον , όπως ο συνεχιζόμενος υψηλός ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και ιδιαίτερα των επενδύσεων .

Το 1999 ήταν έτος ιδιαίτερα σημαντικό για την ελληνική οικονομία. Για πρώτη φορά διαμορφώθηκαν συνθήκες νομισματικής σταθερότητας .Το επίτευγμα αυτό είναι αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης και επίπονης προσπάθειας .Η προοδευτική επιτάχυνση του ρυθμού ανέδου της οικονομικής δραστηριότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση στη διάρκεια του 1999 και η διατήρηση , κατά μέσο όρο , χαμηλού πληθωρισμού , παρά την πρόσφατη αύξηση του άσκησαν ευνοϊκή επίδραση στην ελληνική οικονομία .Οι εγχώριες πληθωριστικές πιέσεις εξασθένησαν σημαντικά και σταθερά κατά το έτος 1999 .Έτσι , σύμφωνα με τον ΔΤΚ υπήρξε σημαντική μείωση από 3,9% σε 2,0%-2,1% στην περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου . Στην διάρκεια του 1999 η δραχμή παρέμεινε ουσιαστικά σταθερή έναντι του ευρώ και τα ονομαστικά επιτόκια διατηρήθηκαν αμετάβλητα. Οι εξελίξεις αυτές υποδηλώνουν την ενίσχυση του αντιπληθωριστικού χαρακτήρα της νομισματικής πολιτικής .Το 1999 ήταν το τέταρτο

Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση
μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ 1999

ΠΙΝΑΚΑΣ

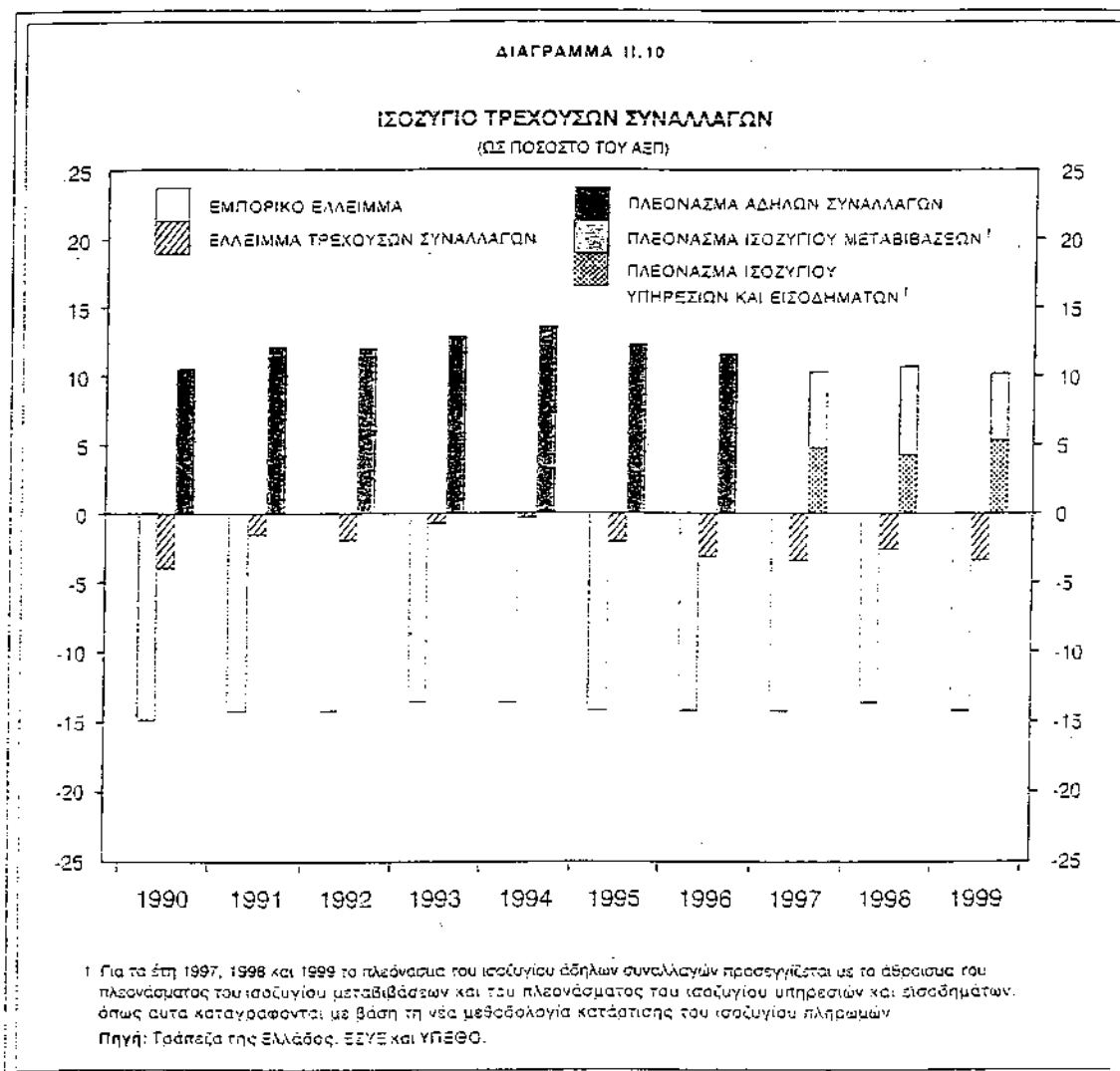
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος (σε δισεκ. ECU/ευρώ) ¹			Εκατοστιαίες μεταβολές		Ιανουάριος - Δεκέμβριος (σε δισεκ. δολ.)			Εκατοστιαίες μεταβολές	
	1997	1998	1999*	1998/97	1999/98	1997	1998	1999*	1998/97	1999/98
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	-4.266,3 (-4,0)	-3.286,5 (-3,0)	-4.808,5 (-4,1)	-23,0	46,3	-1.359,8	-1.144,3	-1.570,0	-15,9	37,2
Εμπορικό ισοζύγιο (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	-15.234,8 (-14,2)	-14.823,4 (-13,7)	-16.892,7 (-12,4)	-2,7	13,9	-4.722,6	-4.937,2	-3.507,2	4,5	11,5
Εξαγωγές αγαθών	5.689,8	5.922,9	8.036,5			1.751,2	1.962,3	2.617,1		
Εισαγωγές αγαθών	20.924,6	20.746,3	24.929,2			6.473,8	6.899,6	8.124,5		
Εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα	-13.298,6	-13.659,4	-15.454,6	2,7	13,1	-4.123,8	-4.553,8	-5.057,8	10,4	10,6
Ισοζύγιο καυσίμων	-1.936,2	-1.164,0	-1.438,0	-39,9	23,5	-398,8	-383,5	-469,4	-36,0	22,4
Ισοζύγιο υπηρεσιών	5.738,9	6.072,6	6.846,5	5,8	12,7	1.759,6	2.006,4	2.231,0	14,0	11,2
Εισπράξεις	8.989,1	9.968,3	13.575,5			2.765,5	3.301,6	5.078,0		
Πληρωμές	3.250,2	3.895,7	6.729,0			1.005,9	1.295,1	2.847,0		
Ισοζύγιο εισοδημάτων	-1.391,1	-1.381,8	-626,5	-0,7	-54,7	-432,7	-458,0	-203,8	5,8	-55,6
Εισπράξεις	1.109,6	1.362,0	2.414,1			341,2	451,4	786,4		
Πληρωμές	2.500,6	2.743,8	3.040,6			774,0	909,4	990,1		
Ισοζύγιο μεταβιβάσεων	6.620,6	6.846,1	5.864,1	3,4	-14,3	2.035,9	2.244,5	1.909,9	10,2	-14,9
Εισπράξεις	6.656,0	7.276,4	6.746,5			2.046,8	2.386,6	2.198,0		
Πληρωμές	35,4	430,3	882,4			10,9	142,1	288,1		
Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών	5.673,3	3.394,6	4.748,8			1.598,0	1.012,3	1.557,7		
Τακτοποιητέα στοιχεία	-1.406,9	-108,1	59,7			-238,2	132,0	12,3		
Υψος συναλλαγματικών διαθεσίμων (τέλος περιόδου)	12.075,6	15.576,2	18.336,9			3.769,0	5.140,3	6.222,8		

1 ECU για τα έτη 1997 και 1998 και ευρώ για το έτος 1999.

* Προσωρινά στοιχεία.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΕΣΥΕ και ΥΠΕΘΟ.

κατά σειρά έτος κατά το οποίο ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας (3,5%) ήταν σαφώς υψηλότερος από τον ρυθμό ανάπτυξης της ΕΕ. Από την πλευρά της ζήτησης, στην άνοδο του ΑΕΠ συνέβαλαν κυρίως η αύξηση των ακαθάριστων επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου και της ιδιωτικής κατανάλωσης. Όσον αφορά την προσφορά, οι υψηλότεροι ρυθμοί ανόδου σημειώθηκαν στους τομείς των κατασκευών, του ηλεκτρισμού και των υπηρεσιών. Οι συνολικές επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν από 18,6% το 1994-1995 σε 23,5% το 1999. Κατά τα

τελευταία τρία έτη μάλιστα ,το ποσοστό αυτό ήταν υψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο στις χώρες τις ΕΕ .Η εξέλιξη των μεγεθών του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το 1999 επηρεάστηκε από τον υψηλό ρυθμό ανόδου της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας .Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε από 3,286 εκατ. ευρώ το 1998 σε 4,808 εκατ. ευρώ το 1999 .Η επιβάρυνση του ισοζυγίου προέρχεται κυρίως από την άνοδο του εμπορικού ελλείμματος , αλλά και από την μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου μεταβιβάσεων .Όσον αφορά τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές , σημαντικοί παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την εξέλιξη τους ήταν η μείωση των δανειακών αναγκών του Δημοσίου το 1999 καθώς και η αύξηση των ελληνικών επενδύσεων στο εξωτερικό και ιδιαίτερα στις βαλκανικές χώρες , όπου τα τελευταία χρόνια ενισχύεται η ελληνική επιχειρηματική παρουσία . Το έτος 2000 ήταν σταθμός στην πορεία της ελληνικής οικονομίας .

Στην Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Ιούνιο επιβεβαιώθηκε ότι η Ελλάδα είχε ικανοποιήσει τα απαιτούμενα κριτήρια σύγκλισης για την ένταξη της στη ζώνη του ευρώ από την 1^η Ιανουαρίου 2001 .Η ελληνική οικονομία επηρεάστηκε ευνοϊκά από τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης τόσο της παγκόσμιας όσο και της ευρωπαϊκής οικονομίας , καθώς και από την επέκταση του διεθνούς εμπορίου ,Ως τα μέσα του 2000 διατηρήθηκε υψηλός βαθμός σταθερότητας των τιμών , με βάση το μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του Εναρμονισμένου ΔΤΚ .Η βαθμιαία προσαρμογή των επιτοκίων συνέβαλε στη συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων που συνδέονταν με την αναπόφευκτη χαλάρωση των νομισματικών συνθηκών .Ταυτόχρονα , η νομισματική πολιτική έπρεπε να περιορίσει τις επιπτώσεις των εξωγενών πληθωριστικών πιέσεων στις εγχώριες από την μεγάλη αύξηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου και την σημαντική ανατίμηση του δολαρίου έναντι του ευρώ ,Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το 2000 αυξήθηκε κατά

*Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση
μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος*

3,571 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 1999 και διαμορφώθηκε σε 8,371 εκατ. ευρώ .Η εξέλιξη αυτή προήλθε κυρίως από την άνοδο του εμπορικού ελλείμματος κατά 5,039 εκατ. ευρώ , καθώς και από την μείωση των μεταβιβάσεων από την ΕΕ κατά 287 εκατ. ευρώ και την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου εισοδημάτων κατά 329 εκατ. ευρώ . Η αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών , από 4,1% του ΑΕΠ το 1999 σε 6,9% το 2000 οφείλεται σχεδόν κατά το ήμισυ στις αυξημένες καθαρές εισαγωγές

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ 2000

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος (σε εκατ. ΕCU/ευρώ) ¹			Εκατοστιαίες μεταβολές		Ιανουάριος - Δεκέμβριος (σε δισεκ. δρχ.)			Εκατοστιαίες μεταβολές	
	1998	1999	2000*	1999/98	2000/99	1998	1999	2000*	1999/98	2000/99
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	-3.286,5 (3,2)	-4.380,5 (4,1)	-8.371,5 (6,9)	46,1	74,4	-1.144,3 (3,2)	-1.567,4 (4,1)	-2.820,1 (6,9)	37,0	79,9
Εμπορικό ισοζύγιο (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	-14.823,4 (13,8)	-16.388,7 (14,4)	-21.927,5 (18,1)	13,9	29,3	-4.937,2 (13,8)	-5.505,9 (14,4)	-7.382,9 (18,1)	11,5	34,1
Εξαγωγές αγαθών	5.922,9	8.039,3	11.098,6			1.962,4	2.617,1	3.739,6		
Εισαγωγές αγαθών	20.746,3	24.919,0	33.026,1			6.899,6	8.123,0	11.122,5		
Εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα	-13.639,4	-15.450,7	-18.940,8	13,1	22,6	-4.553,3	-5.036,5	-6.376,9	10,6	26,6
Ισοζύγιο καυσίμων	-1.164,0	-1.438,0	-2.986,7	23,5	107,7	-383,3	-469,4	-1.006,1	22,4	114,3
Ισοζύγιο υπηρεσιών	6.072,6	6.846,5	8.711,1	12,7	27,2	2.006,4	2.231,0	2.938,0	11,2	31,7
Εισπράξεις	9.968,3	13.375,5	20.977,0			3.301,6	5.078,0	7.070,1		
Πληρωμές	3.895,7	8.739,0	12.266,0			1.295,1	2.847,0	4.132,1		
Ισοζύγιο εισοδημάτων	-1.381,8	-626,5	-955,1	-54,7	52,5	-453,0	-203,3	-321,2	-55,5	57,7
Εισπράξεις	1.362,0	2.414,1	3.039,2			451,4	786,4	1.023,4		
Πληρωμές	2.743,8	3.040,6	3.994,3			969,4	990,1	1.344,6		
Ισοζύγιο μεταβιβάσεων	6.846,1	5.868,2	5.800,1	-14,3	-1,2	2.244,5	1.911,3	1.946,0	-14,3	1,8
Εισπράξεις	7.276,4	6.795,2	6.767,3			2.388,6	2.213,9	2.271,5		
Πληρωμές	430,3	927,0	967,2			144,1	302,6	325,6		
Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών	3.394,6	4.748,1	8.906,3			1.012,3	1.537,5	2.996,9		
Τακτοποιητέα στοιχεία	-108,1	52,3	-534,3			-1.418,3	-128,0	1.942,2		
Υψος συναλλαγματικών διαθεσίμων (τέλος περιόδου)	15.576,2	18.336,9	14.520,0			5.140,3	6.222,3	4.948,0		

ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ

(Ετήσια εκατοστιαία μεταβολή)

	1998		1999		2000'		2001'	
1. ΑΕΠ								
ΗΠΑ	4,4		4,2		5,0		1,5	
Ιαπωνία	-1,1		0,8		1,7		0,6	
Ηνωμένο Βασίλειο	2,6		2,3		3,0		2,7	
Ζώνη ευρώ	2,8		2,5		3,4		2,8	
Γερμανία	2,1		1,6		3,0		2,2	
Γαλλία	3,1		2,9		3,2		2,9	
Ελλάδα	3,1		3,4		4,1		5,0*	
Ιταλία	1,8		1,6		2,9		2,5	
2. Αποπληθωστές ΑΕΠ (πρώτη στήλη) και δείκτης τιμών καταναλωτή (δεύτερη στήλη)								
ΗΠΑ	1,5	1,5	1,5	2,2	2,1	3,4	2,2	2,6
Ιαπωνία	-0,1	0,6	-1,4	-0,3	-1,6	-0,6	-1,1	-0,7
Ηνωμένο Βασίλειο	3,0	1,6	2,3	1,3	1,8	0,8	2,1	1,4
Ζώνη ευρώ	1,7	1,1	1,3	1,1	1,3	2,3	2,2	2,2
Γερμανία	1,1	0,6	0,9	0,6	-0,4	2,1	0,9	2,0
Γαλλία	0,9	0,7	0,4	0,6	0,5	1,8	1,4	1,3
Ελλάδα	5,2	4,5	2,9	2,1	3,0	2,9	2,9*	2,2
Ιταλία	2,7	2,0	1,6	1,7	2,2	2,6	2,8	2,2
3. Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)								
ΗΠΑ	4,5		4,2		4,0		4,4	
Ιαπωνία	4,1		4,7		4,7		3,3	
Ηνωμένο Βασίλειο	6,3		6,1		5,6		3,3	
Ζώνη ευρώ	10,9		9,9		8,9		8,5	
Γερμανία	9,5		8,6		8,1		7,8	
Γαλλία	11,8		11,2		9,5		8,5	
Ελλάδα	10,8		11,7		11,1		10,4*	
Ιταλία	11,8		11,3		10,3		9,8	
4. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)'								
ΗΠΑ	0,0		0,7		1,7		1,6	
Ιαπωνία	-2,5		-7,0		-3,2		-6,8	
Ηνωμένο Βασίλειο	0,4		1,3		1,9		1,0	
Ζώνη ευρώ	-2,1		-1,2		-0,7		-0,3	
Γερμανία	-2,1		-1,4		-1,0		-1,7	
Γαλλία	-2,7		-1,6		-1,3		-1,1	
Ελλάδα	-2,5		-1,8		-0,9		0,5*	
Ιταλία	-2,8		-1,8		-1,5		-1,3	
5. Αναθετίσιμες επενδύσεις παχίου κεφαλαίου (τόκος)								
ΗΠΑ	10,7		9,1		8,8		3,3	
Ιαπωνία	-4,2		-0,8		1,1		-0,4	
Ηνωμένο Βασίλειο	10,1		3,4		2,6		3,3	
Ζώνη ευρώ	3,2		3,4		4,8		4,2	
Γερμανία	3,0		3,3		2,4		2,4	
Γαλλία	6,3		7,1		6,7		6,3	
Ελλάδα	11,8		7,3		9,1		11,7*	
Ιταλία	4,3		4,6		6,1		3,9	
6. Βασικη πρόθεση και μακροπρόθεσμα επένδυση' (ποσοστά % ετησίως)								
ΗΠΑ	5,5	5,3	5,4	5,6	6,5	6,0	4,9	5,2
Ιαπωνία	0,8	1,3	0,3	1,3	0,3	1,8	0,4	1,5
Ηνωμένο Βασίλειο	3,3	3,5	3,5	3,0	6,1	3,3	3,3	3,0
Ζώνη ευρώ	3,9	4,7	3,0	4,6	4,1	5,4	4,6	5,1
Γερμανία	3,3	4,6	3,0	4,3	4,1	3,3	4,6	3,0
Γαλλία	3,6	4,6	3,0	4,6	4,4	5,4	4,6	5,1
Ελλάδα	14,0	8,5	10,4	6,5	7,9	6,5	4,6	3,6
Ιταλία	4,9	4,8	3,0	4,8	4,1	3,6	4,6	3,3
7. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ), στοιχεία ΔΝΤ για όλες τις χώρες								
ΗΠΑ	-2,5		-3,6		-4,4		-4,3	
Ιαπωνία	3,1		2,4		2,3		2,7	
Ηνωμένο Βασίλειο	0,0		-1,1		-1,7		-1,8	
Ζώνη ευρώ	0,6		0,4		-0,2		-0,1	
Γερμανία	-0,2		-0,9		-1,1		-1,2	
Γαλλία	2,6		2,8		2,1		2,1	
Ελλάδα	-3,0		-4,1		-6,9		-	
Ιταλία	1,7		0,5		-0,6		-0,2	
8. Διεθνές εμπόριο								
Μέσος όρος όγκου εισαγωγών και εξαγωγών	4,2		5,3		12,4		6,7	

καυσίμων .Το υπόλοιπο μέρος συνδέεται κυρίως με τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης .ο οποίος τα τελευταία χρόνια υπερβαίνει τους αντίστοιχους ρυθμούς των εμπορικών εταιρών της Ελλάδος Το μέσο ετήσιο επίπεδο της ονομαστικής σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής υποχώρησε κατά 6,2% το 2000 . Ωστόσο , η ανταγωνιστικότητα ως προς τις τιμές δεν βελτιώθηκε σε ίση έκταση , λόγω της εξέλιξης των τιμών .Επίσης , εξαιτίας του γεγονότος ότι η αξία των εισαγωγών στην Ελλάδα είναι τριπλάσια της αξίας των εξαγωγών , η αύξηση και των δύο μεγεθών , όπως συνέβη το 2000 οδήγησε σε μεγαλύτερο έλλειμμα .Παράλληλα με όλες τις εξελίξεις το 2000 ολοκληρώθηκε και η προσαρμογή του πλαισίου και των τεχνικών παραμέτρων των μέσων μετά οποία ασκείται η νομισματική πολιτική της Τράπεζας της Ελλάδος προς τα αντίστοιχα του Ευρωσυστήματος .

Το 2001 ήταν έτος σημαντικών μεταβολών , προκλήσεων αλλά και επιτευγμάτων για την ελληνική οικονομία . Μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ και την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος από την 1^η Ιανουαρίου 2001, η οικονομία λειτουργεί σε ένα νέο νομισματικό περιβάλλον που διασφαλίζει υψηλό βαθμό σταθερότητας των τιμών και προάγει την οικονομική ανάπτυξη .Από την αρχή του 2001 η Τράπεζα της Ελλάδος μετέχει στο Ευρωσύστημα και εφαρμόζει στη χώρα μας ενιαία νομισματική πολιτική .Το εγχείρημα αυτό πραγματοποιήθηκε με επιτυχία την 1/1/2001 , χάρη στη συστηματική προετοιμασία και τις συντονισμένες ενέργειες της Τράπεζας της Ελλάδος και των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων . Με την κυκλοφορία του ευρώ σε φυσική μορφή ολοκληρώθηκε η διαδικασία της εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος και εδραιώθηκε η μετάβαση στο νέο νομισματικό περιβάλλον .Οι εξελίξεις στην παγκόσμια και ειδικότερα στην ευρωπαϊκή οικονομία επηρέασαν δυσμενώς ορισμένα βασικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, επιβραδύνθηκαν οι ρυθμοί ανόδου των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, της

βιομηχανικής παραγωγής και των ιδιωτικών επενδύσεων. Ταυτόχρονα όμως ο ρυθμός ανόδου της ιδιωτικής κατανάλωσης παρέμεινε υψηλός, οι επενδύσεις σε κατασκευές αυξήθηκαν περισσότερο από όσο το 2000 και η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των εισαγωγών ήταν έντονη. Για τους λόγους αυτούς ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ διατηρήθηκε στο 4,1%, δηλαδή στο ίδιο επίπεδο όπως και το 2000 και σαφώς υψηλότερος από τον αντίστοιχο ρυθμό ανόδου στη ζώνη του ευρώ. Το 2001 ο πληθωρισμός ακολούθησε στην Ελλάδα την ίδια πορεία με τον πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο, αν και διαμορφώθηκε σε υψηλότερα επίπεδα από ότι ο τελευταίος. Το 2001 ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός βάσει του εναρμονισμένου ΔΤΚ ήταν 3,7% στην Ελλάδα και 2,6% στη ζώνη του ευρώ. Η υιοθέτηση από την Ελλάδα του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος έχει αποδυναμώσει σε σημαντικό βαθμό τη σημασία του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως περιοριστικού παράγοντα κατά την άσκηση οικονομικής πολιτικής. Ωστόσο, η εξέλιξη του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών παρέχει χρήσιμη πληροφόρηση για την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων τόσο στην εγχώρια «όσο και στη διεθνή αγορά». Είναι επομένως θετικό το γεγονός ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε το 2001 κατά 303 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το 2000 και ως ποσοστό του ΑΕΠ υποχώρησε στο 6,2% έναντι 6,8% το 2000, αν και παραμένει υψηλό. Ο περιορισμός του ελλείμματος προέκυψε ως συνισταμένη της μείωσης του εμπορικού ελλείμματος και της αύξησης των πλεονασμάτων μεταβιβάσεων και υπηρεσιών. Αντίθετα το έλλειμμα του ισοζυγίου εισοδημάτων διπλασιάστηκε. Οι εξελίξεις στο ισοζύγιο επηρεάστηκαν από την μεγάλη μείωση της τιμής του πετρελαίου, από την ύφεση στη διεθνή αγορά, στην οποία η ανταγωνιστικότητα τιμών των ελληνικών εξαγωγών εμφάνισε οριακή βελτίωση, καθώς και από έκτακτους παράγοντες, όπως τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, ο

*Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση
μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος*

αντίκτυπος των οποίων ήταν μικρότερος από ότι είχε αρχικά εκτιμηθεί .Οι εισροές όμως από την ΕΕ εξακολούθησαν να χρηματοδοτούν σημαντικό τμήμα του εμπορικού ελλείμματος .Η ΕΚΤ μετά την μείωση των επιτοκίων τον Νοέμβριο του 2001 δεν προέβη σε άλλη μεταβολή των βασικών της επιτοκίων , θεωρεί όμως απαραίτητη την προσήλωση των κρατών - μελών στους μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς στόχους για την αποφυγή υπερβολικών ελλειμμάτων αλλά και για την ενίσχυση του κλίματος εμπιστοσύνης και επομένως των προοπτικών ανάκαμψης .

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ 2001

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

	Ιανουάριος - Δεκέμβριος			Επιπλοσσία μεταβολή	
	1999	2000	2001*	2000/99	2001/00
I. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (I.A+I.B+I.Γ+I.Δ)	-4.800,5	-8.371,6	-8.068,5		
I.A Εμπορικό ισοζύγιο (I.A.1 - I.A.2)	-16.888,7	-21.927,5	-21.299,3		
Εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα	-15.450,7	-18.940,8	-18.500,2		
Εμπορικό ισοζύγιο καυσίμων	-1.438,0	-2.986,7	-2.799,1		
I.A.1 Εξαγωγές αγαθών	3.030,3	11.098,6	11.857,0	38,2	6,3
I.A.2 Εισαγωγές αγαθών	24.919,0	33.036,1	33.156,3	32,5	0,4
I.B Ισοζύγιο υπηρεσιών (I.B.1 - I.B.2)	6.846,5	8.711,1	8.803,9		
I.B.1 Εισπράξεις	15.575,5	20.977,0	21.744,1	54,7	3,7
I.B.2 Πληρωμές	8.729,0	12.266,0	12.940,2	40,5	5,5
I.Γ Ισοζύγιο εισοδημάτων (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-526,5	-955,3	-1.981,3		
I.Γ.1 Εισπράξεις	2.414,1	3.039,1	2.100,5	28,8	-30,9
I.Γ.2 Πληρωμές	3.040,6	3.994,3	4.081,8	31,4	2,2
I.Δ Ισοζύγιο μεταβιβάσεων (I.Δ.1 - I.Δ.2)	5.868,2	5.800,1	6.408,2		
I.Δ.1 Εισπράξεις	6.795,2	6.767,3	7.713,6	40,4	14,1
I.Δ.2 Πληρωμές	927,0	967,2	1.310,5	4,3	35,5
II. Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών	4.748,1	8.906,3	6.934,6		
III. Τακτοποιητέα στοιχεία	52,3	-534,7	1.133,9		
Υψος συναλλαγματικών διαθεσίμων (τέλος περιόδου)	18.836,9	14.520,0	7.031,0 ¹		

Ωφέλειες και Προβλήματα στο Διεθνές Εμπόριο της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση
μετά την εισαγωγή του κοινού νομίσματος

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΕ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

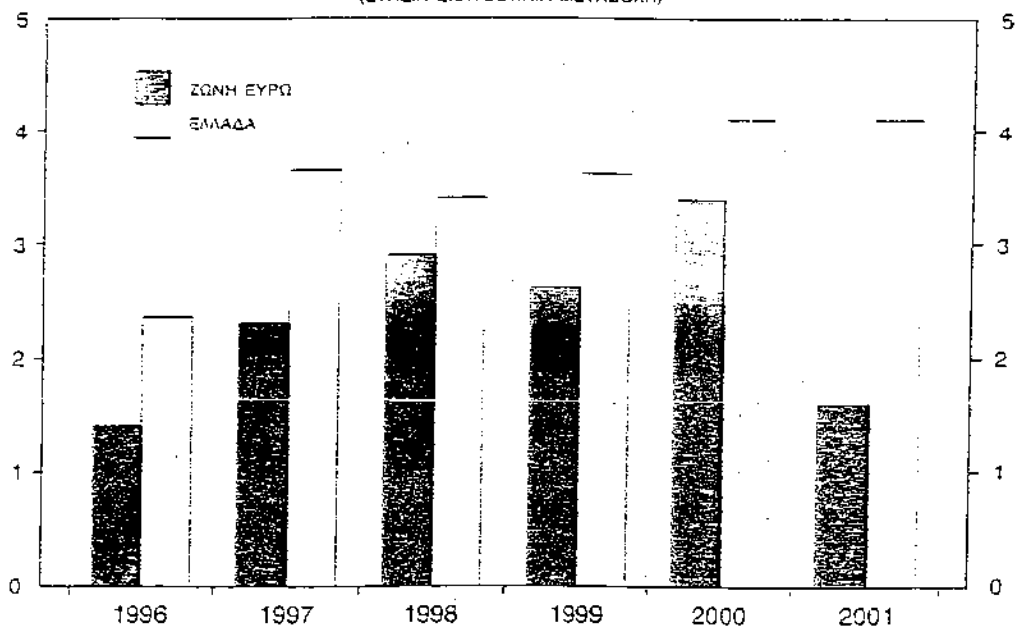
(Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

	1998	1999	2000	2001	2002
1. Προμηθευτικό ΑΕΠ					
Ελλάδα	3,4	3,6	4,1	4,1	3,7
Ιρλανδία	8,6	10,3	11,5	6,8	3,5
Ισπανία	4,3	4,1	4,1	2,3	2,1
Πορτογαλία	4,5	3,4	3,4	1,8	1,5
Ζώνη ευρώ-12	2,9	2,7	3,4	1,6	1,4
Ευρωπαϊκή Ένωση-15	2,9	2,6	3,3	1,7	1,5
2. Ενταξιμοποιημένος Δείκτης Τιμών Κατανάλωσης					
Ελλάδα	4,5	2,1	2,9	3,7	3,6
Ιρλανδία	2,1	2,5	5,3	4,0	4,5
Ισπανία	1,8	2,2	3,5	3,2	3,0
Πορτογαλία	2,2	2,2	2,8	4,4	3,1
Ζώνη ευρώ-12	1,2	1,1	2,4	2,5	2,2
Ευρωπαϊκή Ένωση-15	1,5	1,2	2,1	2,3	2,1
3. Ανυφρία (% εργατικού δυναμικού)					
Ελλάδα	10,9	11,6	10,9	10,2	9,9
Ιρλανδία	7,5	5,8	4,2	3,8	4,5
Ισπανία	13,5	15,7	14,0	13,0	12,6
Πορτογαλία	5,1	4,5	4,1	4,1	4,5
Ζώνη ευρώ-12	10,7	9,3	8,3	8,3	8,5
Ευρωπαϊκή Ένωση-15	9,8	9,0	8,1	7,6	7,8
4. Επανεπενδύσεις σε εξοπλιστικό υλικό					
Ελλάδα	16,5	1,0	17,2	5,2	8,1
Ιρλανδία	24,9	17,9	8,3	-4,3	2,5
Ισπανία	13,2	7,7	4,3	-2,2	-1,4
Πορτογαλία	17,2	10,3	6,5	-1,2	0,5
Ζώνη ευρώ-12	9,5	7,2	7,9	-2,1	-0,7
Ευρωπαϊκή Ένωση-15	10,3	7,4	7,2	-1,0	-0,4
5. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)					
Ελλάδα	-2,4	-4,7	-0,3	0,1	0,3
Ιρλανδία	2,3	2,3	4,3	1,7	0,5
Ισπανία	-2,6	-1,1	-0,3	0,0	-0,2
Πορτογαλία	-2,2	-2,2	-1,3	-2,7	-2,6
Ζώνη ευρώ-12	-2,2	-1,3	0,2	-1,3	-1,4
Ευρωπαϊκή Ένωση-15	-1,6	-0,7	1,1	-0,5	-1,1
6. Δημόσιο χρέος (% του ΑΕΠ)					
Ελλάδα	105,0	103,8	102,8	99,7	97,9
Ιρλανδία	53,1	49,6	39,0	36,3	33,6
Ισπανία	64,6	63,1	60,4	57,2	55,5
Πορτογαλία	54,8	54,2	53,4	55,4	56,5
Ζώνη ευρώ-12	73,7	72,6	70,2	69,1	68,6
Ευρωπαϊκή Ένωση-15	68,4	67,3	64,2	62,3	61,9
7. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)					
Ελλάδα	-3,5	-2,8	-4,3	-4,2	-4,7
Ιρλανδία	0,9	0,4	-0,6	-0,6	-1,4
Ισπανία	-0,6	-2,3	-3,4	-3,0	-2,5
Πορτογαλία	-7,2	-3,9	-10,4	-9,6	-8,7
Ζώνη ευρώ-12	1,0	0,5	0,0	0,3	1,1
Ευρωπαϊκή Ένωση-15	0,3	0,2	-0,1	0,5	0,5

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ II.1

ΡΥΘΜΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ¹

(ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΑΤΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ)

¹ Ρυθμός μεταβολής ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε σταθερές τιμές αγοράς.

Πηγές: Για την Ελλάδα: ΕΖΥΕ. Για τη ζώνη του ευρώ: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Spring 2002 Forecasts*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ

9.1 Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας Ελληνικής Οικονομίας

Η πρωτική τάση της ανταγωνιστικότητας της εθνικής μας οικονομίας, αντανακλάται στην εκτόπιση των ελληνικών προϊόντων από ξένα, τόσο στη εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά. Η στασιμότητα των ελληνικών εξαγωγών απεικονίζει την εξασθένηση της ανταγωνιστικότητας της εθνικής μας οικονομίας. Χώρες οι οποίες παράγουν ανταγωνιστικά προϊόντα, σημαίνει ότι και τα παραγόμενα υπ' αυτών προϊόντα, εκπληρούν ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά, τα οποία δεν ικανοποιούν τα προϊόντα άλλων χωρών.

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό γνώρισμα της ανταγωνιστικότητας είναι το ύψος της τιμής των παραγόμενων προϊόντων, ενώ μια σειρά άλλων παραγόντων όπως ποιότητα, συσκευασία, μέθοδοι τυποποίησης, συστήματα μοναδοποίησης, τρόπο διακίνησης, κ.ά., αντικατοπτρίζουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανταγωνιστικότητας. Προϊόντα τα οποία μεγιστοποιούν την οικονομική απόδοση των ποσοτικών και των ποιοτικών τους χαρακτηριστικών, βέβαιο είναι ότι θα τύχουν της προτίμησης των καταναλωτών. Η οικονομική πραγματικότητα επιβεβαιώνει την ισχύ της άποψης αυτής, καθώς χώρες οι οποίες έχουν καταφέρει να κατακλύσουν με τα προϊόντα τους την παγκόσμια αγορά και ταυτόχρονα τα αντίστοιχα προϊόντα άλλων χωρών να μην μπορούν να εκτοπίσουν τα δικά τους από τα εγχώρια, ακολούθησαν την πολιτική της μεγιστοποίησης των ποσοτικών και των ποιοτικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της ανταγωνιστικότητας.

Η αύξηση του εθνικού προϊόντος μιας χώρας εξαρτάται ιδίως από την ανάπτυξη του εξαγωγικού εμπορίου. Χώρες οι οποίες δεν εξαγουν δεν μπορούν να

αναπτυχθούν. Η στασιμότητα της ελληνικής οικονομίας άρχισε από την στιγμή, που τα ελληνικά προϊόντα συνάντησαν προσκόμματα διεξόδου στην εγχώρια και την διεθνή αγορά. Πράγματι, μετά το 1980 οι ελληνικές εξαγωγές παραμένουν σχεδόν στάσιμες και οι εισαγωγές ξένων προϊόντων σημειώνουν σταθερή άνοδο. Κατά την περίοδο 1981-1988 οι εξαγωγές της Ελλάδος παρέμειναν στάσιμες. Σε διάφορες χώρες, οι οποίες παίζουν σημαντικό ρόλο στη σφαίρα του διεθνούς εμπορίου, η τάση των εξαγωγών και του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος τους είναι ομοιόμορφα ανοδική.

Η ικανότητα μιας χώρας να καρπωθεί κάποιο μερίδιο από το χώρο των διεθνών ανταλλαγών, παίζει ρυθμιστικό ρόλο στην αναπτυξιακή πορεία. Τόσο για τις χώρες με μεγάλη όσο και για τις χώρες με την περιορισμένη εσωτερική αγορά, ο ρυθμός ανόδου των εξαγωγών τους, συνιστά αποφασιστικό στην ανάπτυξη των οικονομικών τους συστημάτων. Γι' αυτό, οι ανεπτυγμένες χώρες δίνουν ειδικό βάρος στην εξεύρεση μεθόδων οικονομικής πολιτικής και προγραμματισμού, για την διείσδυση των προϊόντων τους στην διεθνή αγορά.

Όταν οι επιχειρήσεις του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα στον τόπο μας δεν παράγουν ανταγωνιστικά προϊόντα, με αποτέλεσμα ο όγκος των ελληνικών εξαγωγών να παραμένει στάσιμος και τα εισαγόμενα προϊόντα να εκτοπίζουν τα ελληνικά από την εγχώρια αγορά, είναι δυνατόν να γίνεται λόγος για αναπτυξιακούς στόχους οικονομικής πολιτικής.

Φανερό είναι ότι το ύψος της τιμής πώλησης ενός προϊόντος, συνιστά τον κυριότερο προσδιοριστικό παράγοντα της ανταγωνιστικότητάς του. Η διαμόρφωση του ύψους της τιμής ενός προϊόντος, εξαρτάται από τη μεταβολή της αξίας των παραγόντων που επηρεάζουν το συνολικό κόστος παραγωγής του, όπως αξία πρώτων υλών, αμοιβή εργασίας, συντήρηση κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, δαπάνες

τοκοχρεολυτικών δόσεων για εξόφληση δανείων, δαπάνες για ενέργεια, δαπάνες διακίνησης, κ.ά. Στην πράξη έχει αποδειχθεί ότι το κόστος για την αμοιβή της εργασίας, αποτελεί το σπουδαιότερο ίσως παράγοντα διαμόρφωσης της τελικής τιμής των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών. Συνεπώς, το κόστος εργασίας ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος συνιστά βασικό προσδιοριστικό παράγοντα της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας.

Δεδομένου ότι τα ελληνικά προϊόντα δεν διακρίνονται για την εκπλήρωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της ανταγωνιστικότητας, δηλαδή τυποποίηση, μέθοδοι διακίνησης συνεπάγεται ότι η παραγωγή φθηνών προϊόντων θα πρέπει να αποτελεί κεντρική επιλογή της γενικότερης οικονομικής πολιτικής. Η παραγωγή όμως φθηνών αγαθών και υπηρεσιών, προϋποθέτει επίπεδο πληθωρισμού σε παρόμοια επίπεδα με τον πληθωρισμό των ανταγωνιστικών χωρών. Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, κυμαίνεται σταθερά σε μεγαλύτερα επίπεδα από τον μέσο πληθωρισμό των χωρών της Ε.Ε

9.2 Δημιουργία υγιών εξωστρεφών επιχειρήσεων

Η ενθάρρυνση υγιών εξωστρεφών επιχειρήσεων, που θα συντελέσουν στην αύξηση των εξαγωγών της χώρας μας, θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό στόχο της γενικότερης οικονομικής πολιτικής. Εξωστρεφής θεωρούνται οι επιχειρήσεις των οποίων οι πωλήσεις των προϊόντων τους διοχετεύονται κυρίως στις ξένες αγορές. Η ελληνική αγορά των 10 εκατομμυρίων καταναλωτών είναι πολύ μικρή, για να βρουν διέξοδο τα προϊόντα των εγχώριων επιχειρήσεων. Εκτός των περιορισμένων διαστάσεων της εσωτερικής αγοράς, ο ανταγωνισμός που δέχονται τα ελληνικά προϊόντα από τα ξένα αποτελεί επίσης ένα πρόσθετο λόγο για την ενθάρρυνση ίδρυσης υγιών εξωστρεφών επιχειρήσεων.

Η εξωστρεφής επιχειρήσεις στην χώρα μας όμως οφείλουν να είναι υγιείς, με την έννοια να μην εξαρτούν την επιβίωσή τους από τον τραπεζικό δανεισμό και να βασίζονται στην αναπτυξιακή τους πορεία ιδίως στα κερδοφόρα λειτουργικά τους αποτελέσματα.

Πώς θα γίνουν οι επιχειρήσεις πιο ανταγωνιστικές

Εδώ ακριβώς μπαίνει το καίριο ζήτημα της ορθολογικής και επιστημονικά τεκμηριωμένης επενδυτικής πολιτικής. Σε πρώτο στάδιο θα πρέπει να επισημανθούν οι (υπό)κλάδοι της ελληνικής οικονομίας, στους οποίους μπορούν να επενδυθούν κεφάλαια για την ίδρυση οικονομικών μονάδων, ικανών να μπουν με αξιώσεις στη εσωτερική διεθνή αγορά. Ο εντοπισμός των (υπό)κλάδων της ελληνικής οικονομίας, που θα μπορούσαν να επιτευχθούν μεγαλόπνοα επενδυτικά προγράμματα, προϋποθέτει την πραγματοποίηση συστηματικών και σοβαρών ερευνητικών προσπαθειών, στα πλαίσια των φορέων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, π.χ. πανεπιστήμια, ιδρύματα, τράπεζες, επιχειρήσεις. Η επίμονη και συστηματοποιημένη ερευνητική προσπάθεια, είναι εκείνη που παίζει τον καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του οικονομικού συστήματος. Η έρευνα είναι μια πολυσύνθετη έννοια που περιλαμβάνει πλήθος παραγόντων και των ποιοτικών στοιχείων που αφορούν το συγκεκριμένο (υπό)κλάδο του οικονομικού συστήματος, την επισήμανση της καλύτερης μεθόδου μάνατζμεντ, κλπ. Εάν οι παράγοντες αυτοί δεν πληρούνται, τότε είναι αμφίβολη η επισήμανση των αποδοτικότερων επενδυτικών ευκαιριών και η διατήρηση ή η αύξηση ανταγωνιστικότητας των υφισταμένων επιχειρήσεων.

Από την άλλη μεριά, θα πρέπει να υπάρχει ειδική μέριμνα από την πλευρά του κράτους, προς τις μονάδες που πραγματοποιούν κέρδη και χαρακτηρίζονται υγιείς. Οι υπηρεσίες του κράτους οφείλουν να συνεργάζονται αρμονικά και με πνεύμα καλής θέλησης, με τα στελέχη των υγιών επιχειρήσεων. Κατ' αυτό τον τρόπο, το κράτος θα

συμβάλλει θετικά με τις υπηρεσίες του στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Τα αποκρουστικά συμβάντα, που παρατηρούνται στις καθημερινές επαφές των ιδιωτικών επιχειρήσεων με τις υπηρεσίες του ιδιωτικού τομέα, θα πρέπει να ελαχιστοποιηθούν. Για παράδειγμα είναι αδιανόητο κάποιο υπουργείο να μεταβάλλει ξαφνικά και απροειδοποίητα την πολιτική του έναντι των ιδιωτικών επιχειρήσεων με την θέσπιση κάποιου νόμου που αποτελεί εμπόδιο στη προώθηση των προϊόντων τους.

Η εκπλήρωση του στόχου της δημιουργίας υγιών επιχειρήσεων και της βοήθειας ανάπτυξης των ήδη υπάρχουσων, θα συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην οικονομική πρόοδο της χώρας. Ο τουρισμός, η ναυτιλία, η μεταποιητική γεωργική βιομηχανία, και αποτελούν κλάδους της εθνικής μας οικονομίας στους οποίους μπορούν να αναληφθούν αξιόλογες προσπάθειες, δεδομένου των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει η Ελλάδα έναντι άλλων χωρών. Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να ενεργοποιηθούν οι αρμόδιοι φορείς του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, ώστε ο στόχος της χώρας μας, να παράγει ανταγωνιστικά αγαθά και υπηρεσίες, να γίνει χειροπιαστό γεγονός.

Προσδιορισμός κατάλληλης μεθόδου ιδιωτικοποίησης

Στην πράξη έχει αποδειχθεί ότι η οικονομική πολιτική της ιδιωτικοποίησης (privatization) δεν είναι εύκολη υπόθεση, αλλά μια μέθοδος πολιτικής που προϋποθέτει προσεκτικά βήματα και βαθύ συλλογισμό από τους αρμόδιους φορείς κατά την διαδικασία εφαρμογής της. Βασική επιδίωξη της πολιτικής της ιδιωτικοποίησης είναι να μεταφερθούν αρμοδιότητες του κράτους σε ιδιωτικά χέρια, με απώτερο στόχο την ελαχιστοποίηση του κοινωνικού κόστους και την μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας. Η σύγχρονη οικονομική θεωρία εξετάζει το φαινόμενο της ιδιωτικοποίησης, σαν ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο των Supp-Side Economics, γιατί η ιδιωτικοποίηση στοχεύει στην ποιοτική βελτίωση προσφοράς των

παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών της κοινωνίας προς τον πολίτη και την αύξηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του αγοραίου συστήματος.

Η πολιτική της ιδιωτικοποίησης έχει αποδείξει στην πράξη, ότι, η τιμή προσφοράς και η ποιότητα των παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών από τις ιδιωτικοποιημένες κρατικές επιχειρήσεις προς τους πολίτες, είναι καλύτερες από ότι στο παρελθόν που τα ίδια αγαθά και υπηρεσίες προσφέρονταν από κρατικούς φορείς.

Οι κοινωνικοοικονομικές ιδιαιτερότητες που επικρατούν στην συγκεκριμένη χώρα, παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην μέθοδο της ιδιωτικοποίησης που πρόκειται να υιοθετηθεί. Ως το βασικότερο αίτιο της ανάληψης της πολιτικής ιδιωτικοποίησης, θεωρείται το μεγάλο ύψος των ζημιών (ελλειμμάτων) των διαφόρων δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, που προκαλούν στην συνέχεια ανισορροπικά στη προσωπικότητα του οικονομικού συστήματος, όπως πληθωρισμός, διεύρυνση του συνολικού δημοσίου χρέους, υπέρμετρα φορολογικά βάρη, ανισοκατανομή των πλουτοπαραγωγικών πόρων. Άλλα αίτια τα οποία επιβάλλουν την προσφυγή των κυβερνήσεων στην συνταγή της ιδιωτικοποίησης, είναι τα προβλήματα που προκαλούνται από την εντυπωσιακή εξάπλωση του κρατικού τομέα τις τελευταίες δεκαετίες, όπως γραφειοκρατικός υδροκεφαλισμός των δημοσίων υπηρεσιών, δικαιοδοσία στην διδασκαλία λήξης αποφάσεων, έλλειψη αποδοτικού μανατζμεντ, δυσκαμψία στην γρήγορη αφομοίωση των σύγχρονων μεθόδων παραγωγής. Εν τούτοις. Τα αίτια που ωθούν τις κυβερνήσεις στην πολιτική της ιδιωτικοποίησης ποικίλουν από χώρα σε χώρα, λόγω της διαφοροποιημένης διάρθρωσης των κοινωνικών και των οικονομικών θεσμών.

Στην περίπτωση της Ελλάδος η αναζήτηση κάποιας πολιτικής ιδιωτικοποίησης, φαίνεται ότι κρίνεται επιβεβλημένη ως συνέπεια των υπερδιογκωμένων δημοσίων ελλειμμάτων. Εάν η ιδιωτικοποίηση κριθεί τελικά ως μέθοδος πολιτικής για την

αντιμετώπιση των προβλημάτων του δημοσίου τομέα στην χώρα μας, θα πρέπει να εφαρμοστεί με προσεκτικά βήματα και όχι με επιπολαιότητα.

Η πιο αποτελεσματική πολιτική ιδιωτικοποίησης, που φαίνεται ότι ταιριάζει στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής οικονομίας, είναι η μεταφορά του μανάτζμεντ των υπό ιδιωτικοποίηση κρατικών επιχειρήσεων και οργανισμών σε πετυχημένες ιδιωτικές επιχειρήσεις, διατηρώντας ως το κράτος την ιδιοκτησία τους σε ποσοστό άνω του 50% και την κυριότητα των νομικών δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτήν. Ο ουσιαστικός στόχος της προτεινόμενης μεθόδου ιδιωτικοποίησης, είναι το κράτος να παραμείνει ιδιοκτήτης του μεγαλύτερου ποσοστού των εγκαταστάσεων και των άλλων περιουσιακών στοιχείων, των υπό ιδιωτικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών. Η ιδιωτικοί φορείς που θα αναλαμβάνουν την διαχείριση των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών θα πρέπει να γνωρίζουν με ακρίβεια τις αρμοδιότητες που θα απορρέουν από το νέο θεσμικό καθεστώς.

9.3 Η Ελληνική οικονομία τη δεκαετία που διανύουμε

«Η βιομηχανική παραγωγή τη δεκαετία του '80 είχε στασιμότητα, επίσης είχαμε έξαρση της στασιμότητας αυτής, η οποία συνοδεύθηκε με συρρίκνωση στις αρχές της δεκαετίας του '90. Η κατάσταση αυτή τώρα ανατρέπεται και έχουμε ουσιαστική αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, η οποία οφείλεται στην αλλαγή του κλίματος που είχε δημιουργηθεί τα παλαιότερα χρόνια, όπως επίσης και στην εξυγίανση της βιομηχανίας, η οποία προήλθε από τη συρρίκνωση των τελευταίων ετών. Καθοριστικός παράγοντας για τις θετικές αυτές εξελίξεις υπήρξε και η -ραγδαία πτώση των επιτοκίων. Ορισμένες επιχειρήσεις που δεν μπόρεσαν να παραμείνουν βιώσιμες έκλεισαν. Σήμερα το 70% των ελληνικών βιομηχανιών είναι κερδοφόρες και είναι και εξαγωγικές. Αυτό είναι μια σημαντική ένδειξη ότι έχουν βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά τους. Περίπου το 58% των εξαγωγών της χώρας προέρχεται από

βιομηχανικά προϊόντα. Ιδιαίτερα ο ρυθμός αύξησης της βιομηχανικής παραγωγής είναι από τους υψηλότερους στην Ευρώπη, όμως έχουμε μια ταχύτερη αύξηση του κόστους εργασίας από την Ευρώπη και ως εκ τούτου, εξουδετερώνεται σε ένα βαθμό το πλεονέκτημα της αύξησης της παραγωγικότητας, και αφού αρθούν τα αντικίνητρα που συνεχίζει να έχει η χώρα θα έχουμε θεαματικότερα αποτελέσματα. Και λέγοντας αντικίνητρα, εννοούμε την ανεπαρκή υποδομή, τη γραφειοκρατία, την πολυπλοκότητα στις διαδικασίες που εμποδίζουν τη λειτουργία των επιχειρήσεων σε καθημερινή βάση, την υψηλή φορολογία που υπάρχει σε σχέση με άλλες χώρες σε ότι αφορά τις επενδύσεις και τη λειτουργία των επιχειρήσεων την ανεπαρκή επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων».

Από την έντονη εξαγωγική δραστηριότητα αρκετές ελληνικές επιχειρήσεις έχουν προχωρήσει σε επενδύσεις σε πολλές αγορές. «Η διαφυγή των ελληνικών επιχειρήσεων από τα ασφυκτικά όρια της μικρής ελληνικής αγοράς στον ανοικτό ορίζοντα των ωκεανών αποτελεί μια αλλαγή κεφαλαιώδους σημασίας και δημιουργεί νέες προοπτικές». Με αυτή τη θεαματική επέκταση μεταβάλλεται και ο ίδιος ο χαρακτήρας των εμπορικών συναλλαγών.

Η διεθνοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων όχι μόνο με την εγκατάστασή τους στο εξωτερικό-μια εγκατάσταση που πρέπει να σημειωθεί ότι άρχισε κατά κανόνα από και εξαιτίας των εξαγωγών-αλλά και με την ανάδειξη των εξαγωγών από συμπληρωματικό στοιχείο της παραγωγικής δραστηριότητάς τους σε αποφασιστικό παράγοντα του στρατηγικού σχεδιασμού τους έχει συμβάλει ιδιαίτερα στις εξαγωγικές επιδόσεις και στην παρουσία της Ελλάδας στις αναδυόμενες αγορές.

Επιπροσθέτως η διεθνής αυτή δραστηριότητα συνέβαλε ώστε πολλές ελληνικές επιχειρήσεις να αποκτήσουν μεγέθη ανταγωνιστικότερα διεθνώς.

Από το 2000 εξάλλου η δραστηριότητα ορισμένων επιχειρηματικών ομίλων στο εξωτερικό είναι μεγαλύτερη από τον κύκλο εργασιών τους στην εσωτερική αγορά.

Αναμένεται ότι ο οικονομικός ανταγωνισμός θα οξυνθεί από τις αναπτυγμένες βιομηχανικές χώρες που αξιοποιούν καλύτερα τα πλεονεκτήματα της μαζικής παραγωγής των οικονομιών κλίμακας και τις αναδυόμενες οικονομίες που διαθέτουν φθηνότερα εργατικά χέρια από τη χώρα μας ειδικά σε προϊόντα ανειδίκευτης εργασίας που χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό τυποποίησης.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις συγκεντρώνουν ένα σημαντικό αριθμό πλεονεκτημάτων στις χώρες της Βαλκανικής και της Παρευξείνιας Ζώνης με κοινές χώρες Βουλγαρία, Τουρκία, Γερμανία που είναι:

1. Η μικρή σχετικά απόσταση λόγω γειννίας με τις περισσότερες από αυτές τις χώρες. Αποτέλεσμα αυτού είναι το φθινό κόστος μεταφοράς, που συνεπάγεται χαμηλή και πιο ανταγωνιστική τιμή. Επίσης είναι μεγαλύτερη και συχνότερη η δυνατότητα συνεργασιών.

2. Η Ελλάδα σε σχέση με τις χώρες αυτές είναι σαφώς πιο ανεπτυγμένη. Επομένως η χώρα μας προτείνει μια «πλατφόρμα εξαγωγών» με την δημιουργία επιχειρήσεων στις αγορές αυτές αφού προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες κερδών.

3. Είναι αλήθεια ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν εμπειρία από δραστηριότητες μέσα σε ένα περιβάλλον ευμετάβλητου θεσμικού πλαισίου και δυσμενών μικροοικονομικών συνθηκών. Επομένως είναι έτοιμες ανά πάσα να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε αλλαγή σε θεσμικό πλαίσιο καθώς επίσης και μια χειροτέρευση των μικροοικονομικών συνθηκών.

Τέλος οι ελληνικές επιχειρήσεις απολαμβάνουν μια σειρά από κίνητρα για να διεκδύσουν στις προαναφερόμενες αγορές. Πρώτα από όλα η αυξημένη ζήτηση καταναλωτικών αγαθών όχι ιδιαίτερα υψηλών προδιαγραφών. Δηλαδή ενδιαφέρονται

περισσότερο για την ποσότητα και λιγότερο για την ποιότητα. Επίσης έχουν την δυνατότητα υψηλών αποδόσεων των επενδύσεων αφού οι ώρες αυτές παρουσιάζουν μεγάλο «country risk» που συμβαδίζει με υψηλές αποδόσεις κεφαλαίων. Ένα τρίτο κίνητρο είναι η διεθνής και κοινοτική βοήθεια προς τις χώρες αυτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τα τελευταία χρόνια το διεθνές περιβάλλον μεταλλάσσεται ε ταχύτατους ρυθμούς. Η ραγδαία τεχνολογική πρόοδος, η παγκοσμιοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών και τα επιτεύγματα της κοινωνίας της πληροφορίας οδήγησαν προς την παγκόσμια οικονομική ενοποίηση. Στον τομέα του διεθνούς εμπορίου, ιδιαίτερα με τη δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, τέθηκαν τα θεμέλια για τη βαθμιαία κατάργηση των οικονομικών συνόρων μεταξύ των κρατών με τη σταδιακή απελευθέρωση των εθνικών αγορών, η δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού συστήματος με επικράτηση των κανόνων της ελεύθερης αγοράς και κατάργηση όλων των περιορισμών στις διακρατικές συναλλαγές.

Ένας νέος διεθνής καταμερισμός εργασίας δημιουργείται, ενώ νέες χώρες και αγορές αναδύονται μέσα σε ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Η ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ενοποίησης αποτελεί την απάντηση της Ευρώπης στην πρόσκληση της παγκοσμιοποίησης και ταυτόχρονα τη μόνη οδό για να μπορέσει η «γηραιά» ήπειρος να ανασυνταχθεί και να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση των μελλοντικών παγκόσμιων εξελίξεων.

Η Ευρώπη σήμερα αποτελεί το μεγαλύτερο οικονομικό σύνολο στον πλανήτη μας. Η δημιουργία της ενιαίας αγοράς των 370 εκατ. Κατοίκων, όπου κεφάλαια, εμπορεύματα, υπηρεσίες και άνθρωποι κινούνται ελεύθερα και ανεμπόδιστα, αποτελεί τη νέα αναμφισβήτητη πραγματικότητα. Η προοδευτική υλοποίηση μιας αυθεντικής οικονομικής και νομισματικής ένωσης αποτελεί το απαραίτητο

συμπλήρωμα της Ενιαίας Αγοράς της Ευρώπης όπου κυριαρχεί η σύγκλιση της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής με κοινό νόμισμα και Κεντρική Τράπεζα, αποτελώντας τον οδηγό βάσει του οποίου θα οικοδομηθεί η Ευρώπη.

Με τη ριζική αλλαγή του διεθνούς σκηνικού καθίσταται φανερό ότι οποιαδήποτε πολιτική σε εθνικό επίπεδο οδηγεί στην απομόνωση και στην περιθωριοποίηση. Ο ανταγωνισμός πλέον αποτελεί την κινητήρια δύναμη των οικονομικών σχέσεων, τον ύπατο ρυθμιστή της επιχειρηματικής ζωής, μονόδρομος για την επιτυχία ή την καταβράθρωση κάθε παραγωγικής και επιχειρησιακής δραστηριότητας. Η επιθετική δυνατότητα επέκτασης για την κατάκτηση μεριδίων στην ευρωπαϊκή και στην παγκόσμια αγορά αποτελεί τη μόνη δυνατότητα επιβίωσης για τις επιχειρηματικές μονάδες.

Σε εθνικό επίπεδο, μοναδική απάντηση στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται είναι η συνεχής προσπάθεια για καλύτερευση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας, η οποία αποτελεί όρο επιβίωσης και προϋπόθεση οικονομικής ανάπτυξης στο νέο διεθνές περιβάλλον.

Για να βελτιωθεί η ανταγωνιστική μας θέση και να επιτευχθούν υψηλότεροι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης θα πρέπει να αυξάνεται προοδευτικά η δυνατότητα της χώρας μας να παράγει και να πωλεί τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο, να διευρύνεται η παραγωγική βάση της οικονομίας, να αυξάνεται το εθνικό εισόδημα και να διατηρείται υψηλός βαθμός απασχόλησης, ώστε τελικά να βελτιώνεται ταυτόχρονα το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού της και το επίπεδο της κοινωνικοοικονομικής μας ανάπτυξης.

Η ροή της επένδυσης των διεθνών κεφαλαίων στην ελληνική οικονομία είναι θετική συνάρτηση των διεθνών εξελίξεων. Όσο το διεθνές οικονομικό κλίμα βελτιώνεται τόσο θα αυξάνεται η ροή αυτή. Αν το διεθνές κλίμα χειροτερεύσει η ροή

αυτή θα γίνει ενδεχομένως αρνητική. Αν μείνει όπως είναι σήμερα, θα υπάρξει απλώς ελαφρά αύξηση της ροής, όσο βελτιώνεται η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας.

Η ροή της επένδυσης των διεθνών κεφαλαίων παρουσιάζει μεγάλη ευαισθησία τόσο σε ουσιαστικές όσο όμως και σε μη ουσιαστικές οικονομικές και πολιτικές (ειδήσεις). Αυτό το αρνητικό φαινόμενο είναι αποτέλεσμα της ατελούς πληροφόρησης και της κερδοσκοπικής δραστηριότητας υπό την έννοια της διασποράς «κατασκευασμένων» ειδήσεων για εκμετάλλευση των κινήσεων των αγορών.

Θετικά οικονομικά νέα, όπως η μείωση του πληθωρισμού, οι θετικές δημοσιονομικές και νομισματικές εξελίξεις, η πραγματοποίηση των κινήσεων που έχουν εξαγγελθεί στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων και των διαρθρωτικών αλλαγών, θα ακολουθούνται από μαζικές εισροές κεφαλαίων. Αντίθετα, αρνητικά οικονομικά νέα θα τείνουν να δημιουργούν τάσεις μαζικής εκροής κεφαλαίων. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι για αναταράξεις. Το ενδεχόμενο αυτό όμως δεν πρέπει να μας ανησυχεί, όσο η τάση βελτίωσης παραμένει θετική.

Η οριστική κατάταξη της χώρας μας στη κατηγορία των πλήρως ανεπτυγμένων οικονομιών, από τους εξειδικευμένους επενδυτικούς οργανισμούς με όσα θετικά αυτό συνεπάγεται (αύξηση πιστοληπτικής ικανότητας, μείωση περιθωρίων, κτλ) εξαρτάται όχι μόνο από τις οικονομικές εξελίξεις, αλλά και από τον βαθμό του θεσμικού εκσυγχρονισμού που διακρίνει την ελληνική οικονομία και κοινωνία.

Υπάρχουν (δυστυχώς ακόμη) ορισμένες αιχμηρές αναφορές και εφημερίδες που επηρεάζουν την οικονομική elite και τους δυνητικούς επενδυτές κεφαλαίων στην χώρα μας, οι οποίες (αναφορές) μεγιστοποιούν τα ελαττώματά και ελαχιστοποιούν τις αρετές μας.

Η ελληνική οικονομία έχει σημειώσει θετικά βήματα και οι καρποί των προσπαθειών των τελευταίων ετών αποδίδουν. Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού,

στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας εικοσαετίας, η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, η σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και η παράλληλη πτώση των επιτοκίων αποτελούν σημαντικά επιτεύγματα. Είναι επιτακτική η ανάγκη να συνεχισθεί η ακολουθούμενη πολιτική χωρίς καμιά χαλάρωση, διότι η κατάσταση, παρά την επιτευχθείσα θεαματική πρόοδο, παραμένει εύθραυστη λόγω του υψηλού δημόσιου χρέους της χώρας. Αποτυχία σε αυτή την προσπάθεια θα ανοίξει τον δρόμο προς την περιθωριοποίηση της οικονομίας μας.

Προτάσεις για την ελληνική οικονομία

Η προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στις εξελίξεις απαιτεί την επιτάχυνση των διαρθρωτικών αλλαγών.

Δεδομένων του αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις νέες συνθήκες είναι φανερό ότι χωρίς μακροοικονομική σταθεροποίηση είναι αδύνατη η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς μας σε μέσο-και μακροπρόθεσμο επίπεδο. Ταυτόχρονα, χωρίς σειρά διαρθρωτικών παρεμβάσεων είναι επισφαλής και οριακή η επίτευξη της οποιασδήποτε μακροοικονομικής σταθεροποίησης. Για να περάσει η οικονομία μας σε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης θα πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός των διαρθρωτικών αλλαγών.

Η ανάγκη διαρθρωτικών αλλαγών αποτελεί κοινή διαπίστωση σήμερα τόσο της κυβέρνησης όσο και των παραγωγικών τάξεων. Βαθύτερες αλλαγές που να μεταβάλλουν ριζικά το σημερινό μοντέλο της οικονομίας μας και να την απελευθερώσουν οριστικά από τις αρνητικές επιδράσεις του παρελθόντος, όπου κυριαρχούσαν η εσωστρέφεια και ο προστατευτισμός, είναι σήμερα όσο ποτέ αναγκαίες. Η επιτυχία αυτών των μεταρρυθμίσεων θα συντελέσει στη δημιουργία ανταγωνιστικών συνθηκών, θα απελευθερώσει πόρους, θα βελτιώσει ακόμη

περισσότερο το επιχειρηματικό κλίμα και θα δημιουργήσει όλες εκείνες τις συνθήκες οι οποίες θα κινητοποιήσουν τις παραγωγικές δυνάμεις της χώρας για να δώσουν με επιτυχία τη μάχη της ανάπτυξης.

Σε αυτό το πλαίσιο ο παραγωγικός τομέας της ιδιωτικής οικονομίας οφείλει να εντείνει τις προσπάθειες του για διαρκή αναζήτηση της καινοτομίας, για περισσότερη γνώση, ευελιξία, προσαρμοστικότητα και ανάληψη μεγαλύτερων επιχειρηματικών κινδύνων. Το ταλέντο των επιχειρηματιών και των εργαζομένων, το οποίο κατάλληλα αξιοποιούμενο έχει αποδείξει ότι σε συνθήκες ανταγωνιστικές μπορεί να δώσει με επιτυχία εξετάσεις αποτελεσματικότητας-η ελληνική ποντοπόρος ναυτιλία αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα-θα αποτελέσει το συγκριτικό πλεονέκτημα των ελληνικών επιχειρήσεων στη νέα διεθνή οικονομική πραγματικότητα.

Η δημιουργία μη πληθωριστικού μακροοικονομικού περιβάλλοντος με διεθνώς χαμηλά επιτόκια ενισχύει τις προϋποθέσεις για αύξηση των επενδύσεων και για τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης. Τη θετική αυτή συγκυρία ενισχύουν ουσιαστικά σήμερα η εισροή πόρων και η μεταφορά τεχνογνωσίας από το δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης παρέχοντας τις δυνατότητες για επενδύσεις στη βιομηχανία και στις υπηρεσίες. Οι εξελίξεις στα Βαλκάνια, στις Παρευξείνιες χώρες και στη Μεσόγειο ευνοούν τις ελληνικές επιχειρήσεις προσφέροντας τους τεράστιες ευκαιρίες για επέκταση σε νέες αγορές.

Η πραγμάτωση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων απαιτεί ωστόσο μεγαλύτερη προσπάθεια, επιμονή και αποτελεσματικότητα. Και τούτο διότι συγκρούεται με δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Η επιτυχής πραγματοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων απαιτεί αλλαγή νοοτροπίας και διαφορετική συμπεριφορά από αυτήν του παρελθόντος τόσο από την πλευρά της κυβέρνησης όσο και από τις παραγωγικές μονάδες, τον δημόσιο τομέα και τους

κοινωνικούς εταίρους. Δεν υπάρχουν περιθώρια αυτή τη φορά. Αποτυχία θα σημαίνει περιθωριοποίηση με δυσβάστακτες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας απαιτεί ειδικότερα:

Πρώτον, επιτάχυνση και διεύρυνση της διαδικασίας δημοσιονομικής εξυγίανσης. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να επιμείνουμε στην πραγματική μείωση των δημόσιων δαπανών με τον περιορισμό κάθε σπατάλης. Η σημαντική πρόοδος που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια στη συγκράτηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων επιτεύχθηκε κυρίως με την αύξηση των εσόδων και τη συγκράτηση της δαπάνης για τόκους και όχι από τον εξορθολογισμό και την πραγματική μείωση των δημόσιων δαπανών.

Η επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων, ειδικότερα σε εκείνους τους τομείς όπου υπάρχει ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον, αποτελεί πρωταρχικής σημασίας πολιτική για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας. Η μεταφορά τεχνολογίας και η εισαγωγή σύγχρονου τρόπου διοίκησης στις ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις είναι οι μοναδικές συνταγές για να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τον ανταγωνισμό των ξένων επιχειρήσεων. Παράλληλα θα απελευθερώσουν τους πόρους που σήμερα χρηματοδοτούν τα ελλείμματά τους και στερούν τον ιδιωτικό τομέα από κεφάλαια για παραγωγικές επενδύσεις. Το τίμημα των ιδιωτικοποιήσεων θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για αποσβέσεις του δημόσιου χρέους.

Δεύτερον, στο σκέλος των εσόδων και ειδικότερα της φορολογικής πολιτικής θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στη σύλληψη της φορολογικής ύλης με απόλυτη προτεραιότητα στην είσπραξη του ΦΠΑ. Παράλληλα είναι αναγκαία η φορολογική μεταρρύθμιση προς την κατεύθυνση απλοποίησης του φορολογικού συστήματος, περισσότερης διαφάνειας και αντικειμενικότητας. Στόχος θα πρέπει να είναι η διαμόρφωση μιας σταθερής φορολογικής νομοθεσίας με μακροπρόθεσμη προοπτική.

Η μηχανογράφηση του υπουργείου Οικονομικών θα πρέπει το ταχύτερο να ολοκληρωθεί και ο έλεγχος των φορολογουμένων να διέπεται από διαφανή και αντικειμενικά κριτήρια. Πρέπει εξάλλου να αποφευχθεί η υιοθέτηση φορολογικών μέτρων που είτε επιβαρύνουν τον πληθωρισμό είτε πλήττουν την επενδυτική δραστηριότητα.

Η φορολογία εισοδήματος θα πρέπει να είναι δίκαιη προς τα μικρά και μεσαία εισοδήματα και η φορολογική κλίμακα τιμαριθμοποιείται τακτικά για να αποφεύγεται το φαινόμενο της δημοσιονομικής απορρόφησης που συντηρεί την αντίληψη για άδικο και παράλογο φορολογικό σύστημα. Βέβαια η εμβέλεια της αντίληψης αυτής έχει αισθητά μετριασθεί τελευταία με την επιτευχθείσα ραγδαία πτώση του πληθωρισμού.

Τρίτον, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα με περιορισμό των λειτουργιών του, οργανική αναδιάρθρωση και εισαγωγή σύγχρονου τρόπου διοίκησης στις δημόσιες υπηρεσίες, στις δημόσιες επιχειρήσεις και τους δημόσιους οργανισμούς, ώστε να συντρέχει αντί να εμποδίζει το έργο του ιδιωτικού τομέα στην ανάπτυξη. Επιτακτική είναι η ανάγκη για μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης. Η σημερινή δημόσια διοίκηση δεν μπορεί να ανταποκριθεί στα καθήκοντά της, δεν διαθέτει ούτε σύγχρονη μεθοδολογία ούτε τα κατάλληλα εκπαιδευμένα στελέχη ούτε, πολύ περισσότερο, τα απαραίτητα κίνητρα για να τα προσελκύσει ή να τα διατηρήσει.

Τέταρτον, πρέπει να ληφθούν μέτρα για την επιμόρφωση και κατ' επέκταση τη βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού, διότι μόνο με κατάλληλα προετοιμασμένους και εξειδικευμένους εργαζόμενους θα μπορέσει η χώρα μας να αντέξει στον διεθνή ανταγωνισμό.

Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για την απελευθέρωση και την αύξηση της κινητικότητας της αγοράς εργασίας, ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα

και να μειωθεί το κόστος παραγωγής των ελληνικών προϊόντων. Η μεγαλύτερη ελαστικότητα στην αγορά εργασίας επιφέρει αύξηση των προσλήψεων στις επιχειρήσεις και όχι το αντίθετο. Η ενθάρρυνση των μορφών ευέλικτης και πολλαπλής μερικής απασχόλησης θα συντείνει σε αυτή την κατεύθυνση.

Πέμπτον, η ανάπτυξη των βασικών υποδομών στις μεταφορές, στις τηλεπικοινωνίες και την ενέργεια με την επιτάχυνση της υλοποίησης των μεγάλων έργων έχει τεράστια σημασία για την καλύτερευση της ανταγωνιστικής θέσης της ελληνικής οικονομίας.

Έκτον, η ανάπτυξη στον ανώτατο δυνατό βαθμό ενός σύγχρονου συστήματος διασφάλισης ποιότητας προϊόντων, υπηρεσιών και επιχειρήσεων ικανού να δημιουργήσει και να ενισχύσει την απαραίτητη εμπιστοσύνη του διεθνούς κοινού για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες μας.

Έβδομον, επιβάλλεται ο εκσυγχρονισμός του χρηματοπιστωτικού μας συστήματος. Επιτακτική είναι η ανάγκη για συγχωνεύσεις και εξαγορές τραπεζικών ιδρυμάτων καθώς και για περαιτέρω αναδιοργάνωση των κρατικών τραπεζών.

Τέλος, έμφαση στον κοινωνικό διάλογο. Θα πρέπει να υπάρξει μια προσπάθεια για την επίτευξη κοινωνικής ειρήνης μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε μεσοπρόθεσμη βάση. Συνεχής ειλικρινής διάλογος και διαπραγματεύσεις με συμμετοχή όλων των φορέων για την αναζήτηση του κοινωνικά εφικτού, με πνεύμα σοβαρότητας και υπευθυνότητας. Το πέρασμα των σημερινών κοινωνιών στη νέα εποχή είναι αδύνατον χωρίς κοινωνική συνοχή.

Η επιτυχής πραγμάτωση όλων αυτών των πολιτικών αποτελεί την ικανή και αναγκαία συνθήκη για την ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας στη πρόκληση της παγκοσμιοποίησης και ταυτόχρονα όρο επιβίωσης στο νέο μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Αντίθετα, οποιαδήποτε ολιγωρία θα σημαίνει απώλεια της ιστορικής

αυτής ευκαιρίας να καλύψουμε μέσα σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα την πολύχρονη καθυστέρηση της χώρας μας απέναντι στους περισσότερο ανεπτυγμένους εταίρους μας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να συμμετάσχουμε ενεργά και ισότιμα στις εξελίξεις της Ευρώπης.

Επίμετρο: Μερικοί καλόπιστα, αλλά και κάποιοι από σκοπιμότητα, έχουν ταχθεί εναντίον της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, της ΟΝΕ και της παγκοσμιοποίησης, υπερτονίζοντας τους κινδύνους και τις σχετικές παρενέργειες κα ελαχιστοποιώντας ή και μηδενίζοντας ακόμη τις προκλήσεις και τις συναφείς ευκαιρίες. Είναι ωστόσο αναγκαίο να υπογραμμισθεί προς την κατεύθυνσή τους ότι τα φαινόμενα εναντίον των οποίων βάλλουν αποτελούν τη νέα πραγματικότητα, μέσα στην οποία και μόνον μπορεί πια μια κοινοτική χώρα να παλέψει για την επιβίωση και την ανάπτυξή της. Αυτή είναι η έννοια του μονόδρομου. Αυτονόητη όσο και παρεξηγημένη!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Neal L. Barbezat (2001), "The Economics of the E.E" New York, Oxford University
 - Paul De Grauwe (2001), «Τα Οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης», Αθήνα
: Εκδόσεις Παπαζήση
 - Αλεξιάκης Παναγιώτης (1994), «Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση», Αθήνα, Εκδόσεις Σακκουλάς
 - Θαλασσινός. Ε. - Σταματόπουλος Θ. (1998), «Διεθνή Οικονομικά», Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλης
 - Νίκος Μούσης (1999), «Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική», Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση
 - Ε.Δ. Πουρναράκης, (2000), «Διεθνής Οικονομική», Αθήνα
 - Οικονομικός Ταχυδρόμος
 - Κρούγκμαν – Οστφελντ, (2003), «Διεθνή Οικονομικά», Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση
 - Gilpin R. (1995), «Η Πολιτική Οικονομία των Διεθνών Σχέσεων», Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg
- «Η Πολιτική Οικονομία των Διεθνών Σχέσεων»

